

ים

גליונות החבל הימי לישראל

אחת
להדש

חוברת ו-ז' (לי-ל"א)

שנה שלישית

השק"כסלוחשיח-נובמבר-דצמבר 1947

כתובת הסערכת

חבל ים לישראל, תל-אביב

סל. 2437 ת. ד. 1917

תחי יהודה הימית!

הים קורא לנו:

חזון דורות מתגשם והופך מציאות. זכותנו לעצמאות מדינית הוכרה על ידי אומות העולם. המדינה העברית קמה ותחי עוד מעט ושערי ארצנו יפתחו לרווחה והמוני יהודים מארצות הגולה יעלו ארצה לבנותה ולהפירותה. להקלט ולהשתרש באדמתה, וליצור בה מקורות פרנסה ועבודה, להם ולבניהם אחריהם. מאמץ עליון ידרש מהישוב ומהעם היהודי לתפוצותיו כדי לגלות ולפתח את אוצרותיה וסגולותיה של ארצנו, על מנת להגדיל את יכולת קליטתה, לחזק ולהאדיר את כוחה הכלכלי ולהרבות את בטחונה; מאמץ משותף ומלוכד של המרץ, ההון, כוחות המדע והעבודה של העם היהודי. לבנו סמוך ובטוח, כי יכול נוכל ונעמוד גם במבחן זה ומיליונים אחים נידחים יאחזו בחקלאות הארץ ובמפעליה התעשייתיים.

אולם נזכרה: מדינתנו שוכנת לחופם של שני ימים — הים התיכון ומפרץ-אילת, המקשר בינה לבין ים-סוף והאוקיינוס ההודי — והעם היהודי צריך לתת את דעתו על הברכה הזאת, אשר המדינה נתברכה בה. עתידים ימים אלה, על העושר הצפון בהם ועל האפשרויות הרבות הטמונות בחובם לפיתוח הספנות והדיג והנמלנות, לגלות אפקים גדולים ונרחבים בפני מדינתנו הצעירה. עתידים הם לפצות אותנו פצוי רב-ערך חלק הקצוק אשר קוצצו גבולות מדינתנו, אם ידע עמנו להקדיש ממיטב כוחו ומרצו גם לפעולה הימית.

החבל הימי לישראל, אשר עוד לפני עשר שנים החל להזיק את הישוב ואת המוני העם בתפוצות לגאולת הים — מחדש את קריאתו ופנייתו אל מוסדותינו העליונים:

תנו דעתכם לגאולת ימינו!

אל הנוער העברי:

החלצו לכבוש הימים!

אל בעלי ההון בישראל:

עזרו להקמת הצי העברי!

אל ימאינו באשר הם:

חזקו ואמצו!

אל המוני העם בישוב ובגולה:

תנו ידכם עם החבל הימי לישראל!

תחי יהודה הימית!

נשיאות החבל הימי לישראל

תל-אביב, כסלו תש"ח

"ימים" גליונות החבל הימי לישראל

תכן הענינים:

בשער: הים קורא לנו
תכנית לפעולה ימית למדינה העברית
האספקה לאניות ובעיית תוצרת הארץ —
ברוך הרורד
אספקת הדגים לארץ
ביהח"ר לשמורי דגים בעתלית —
ב"צ כגן
ארצות הברית — מעצמה ימית —
ה. יערי
ימאות וימאים בארצות הברית —
מ. פומרוק
בית יורדי ים — ד. ספן
במחנה אליצור — א.ב.א.
עם דייגים אנגלים — צ.בי.פריד
הבו לנו מספנות — א.ת.
בלב ים סוער (שיר) — ר. יהודה הלוי
המכמותן "כריש" (ספור) —
צ. אורחוב
ים התיכון — פרופ. ג. סלושץ
דגי הכנרת — מ. ניישטאט
כרוניקה —

"YAM"

MONTHLY JOURNAL OF THE
PALESTINE MARITIME LEAGUE

Vol. III. № 6-7.

November-December 1947.

Contents:

The Call of the Sea
Maritime Programme for the Jewish State
By B. Harward
Fish Supply for Palestine
Fish Canning Factory at Atlit
By B. Z. Cagan
U.S.A. as a Sea Power
By H. Yaari
Seamen and Seamanship in U.S.A.
By M. Pomrock
The Haifa Sailor's Club
By D. Sappann
'Elitzur' Training Camp
By Aba
With English Fishermen
By Z. Fried
We Need More Building Yards!
By A. T.
The Stormy Sea (Poem)
By Jehuda Halevi
The Fishing Trawler "Karish"
(Story) By Z. Orchov
The Mediterranean
By Prof. N. Slousch
Fish in the Sea of Galilee
M. Neistadt
The Month's Events

Address:

Tel-Aviv, P.O.B. 1917

ליד מפרץ אילת-עקבה

הנגב הוא הגוש העיקרי במדינה היהודית ואילת תשלוט בנגב. אילת שוכנת על חוף הים והים הוא תקות המדינה היהודית — — —
תפקיד קרוב ביותר הוא — לעלות לאילת. איני רואה עכשיו זכות גדולה ומאושרה יותר לנוער שלנו מבנין אילת.

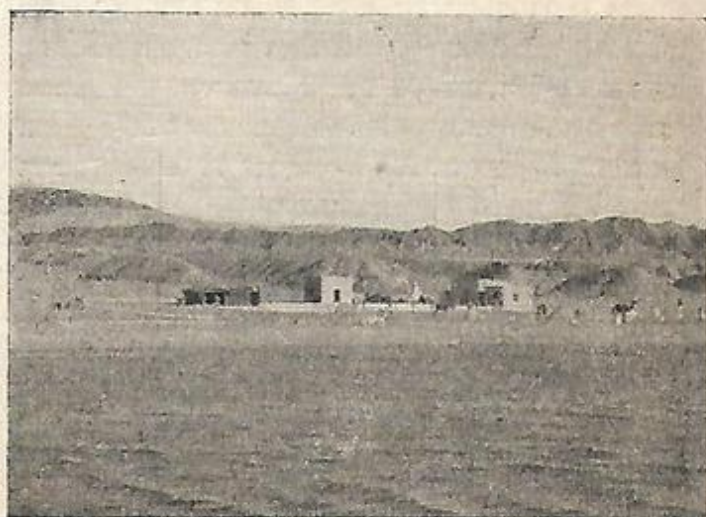
מתוך דברים בע"פ של ד. בן-גוריון
(מן העתונות)

למפרץ-אילת צפונים עתידות נכבדים, אולם נעלה מעל כל ספק הוא, כי רק שועת העם העברי למרחבי-מחיה בתחומי ארצו, צמאוננו לבנין ויצירה, הסתערותו החלוצית על חבלי השממה, הוננו, כוחותיו ומרצו המדעי, עלולים להחיש את העתידות האלה ולהקצות למפרצו של ים-סוף את המקום הראוי לו במזרח הקרוב.

(מתוך החוברת "עקבה" ל. ברטלבסקי,
הוצאת מרכז החבל הימי לישראל)

שרידי-עבר במפרץ

מצד ימין: העיירה הקטנה עקבה

תכנית לפעולה ימית למדינה היהודית*

יותר מהחקלאות הפרימיטיבית הקיימת באזור הערבי. ציודה של ארץ־ישראל כיום דל הוא מכדי התחרות בסחר הימי הבין־לאומי. הספנות, הנמלים ומעגני הדיג שלנו אינם מפותחים כלל ועיקר ואפילו למען כמות הסחר המצויה; על אחת כמה וכמה שאין בהם כדי לספק מחזור גדול יותר בעתיד. ויש להדגיש עוד, שהתפתחות ימית גדולה תשמש מקור חשוב לתעסוקה לעולים החדשים, נוסף על התועלת המרובה שיש בה לשטחי חיינו הכלכליים האחרים.

הנמלים.

תכנית ימית למדינה יהודית, מן ההכרח שתכלול נמלים, ספנות ופיתוח הדיג.

1. נמל חיפה קטן הוא אף לצרכי התנועה של היום. התכניות להרחבתו, שחשבו להתחיל בביצוען עוד לפני שנתים, נגנזו ע"י האדמיניסטרציה. התכנית המידית צריכה היתה להכיל:

(א) ששה מקומות עגינה לאניות בנמל הכללי עם מחסנים, מנופים וציוד אחר.

(ב) תחנת נוסעים מתאימה, עם לפחות שני מקומות עגינה לאניות ועם כל הנוחיות לנוסעים: אולם המתנה, חדרי מלחה וכו'.

(ג) נמל נפט נפרד, וע"י כך — הפחתת הסכנה מסמיכות הקשר בין העברת הנפט והסחר הכללי.

(ד) אפשרויות של תקן אניות, מספנה יבשה ומכשירים של מספנה מודרנית.

(ה) הקמת בניני החסנה ומשרדים בשטחים שברחוב המל־כים שטרם הוחכרו.

שיפורים אלה מחייבים השקעה של 5 מיליון לא"י.

2. נמל תל־אביב. לו היתה יפו נשארת בשטח המדינה העברית היה, ללא ספק, הפתרון האידיאלי לבעיות התחבורה הימית של דרום הארץ — בניית נמל עמוק־מים משותף ליפו ותל־אביב, אי שם בין שתי הערים: נמל ים, המניח מקום נרחב למחסני החסנה, למחסני סוחרים ולמשׁרדים. הוצאתה של יפו מתחום המדינה העברית תחייב את התפתחותה של תל־אביב בכוון לצפון ובניית נמל עמוק־מים במקום הנוכחי או אפילו צפונית לנחל הירקון. הצורך בנמל עמוק־מים לתל־אביב איננו עוד בגדר של ויכות. תל־אביב וסביבתה היהודית מרכזים כיום חצי מיליון טונות לפחות לשנה של אימפורט ואקספורט, שמרביתו עובר דרך חיפה. נמל עמוק־מים יקטין את הוצאות הנמל והוצאות המעבר דרך חיפה בחצי לא"י לטונה בערך (ההבדל כיום הוא יותר גדול). עצם קיומו של נמל עמוק־מים יחסוך כרבע מיליון לא"י לשנה, לפי תנועת הסחורות של היום.

ההצעות לכינונה של המדינה העברית ולהקלטת 250.000 עולים חדשים, במשך שנים מעטות, במשקה של ארץ־ישראל היהודית, כוללות, בין השאר, כמה תכניות נרחבות לפיתוח החקלאות והתעשייה, שהוגשו לעיון ולעדות חקירה שונות. תכניות אלה מבוססות בעיקר על השקאה נרחבת והשבחת הקרקע, על פיתוח אמצעי־כוח ויצירת תעשיות חדשות. אך תשומת לב מעטה הוקדשה לאפשרויות יות התעשייה הימית. על אף דרישתו של מר בן־גוריון, שמדינתנו חייבת להתבסס על פעילות יבשתית וימית כאחד, היתה ההתפתחות הימית אטית בהרבה מן הדרוש. רוב המפעלים הימיים, כגון — נמלים ובמידה רבה מפעלי ספנות, זקוקים לתמיכה ממלכתית, ואין כל ספק כי הגורם העיקרי להעדר התקדמות בשטח זה הוא חוסר מדינה. אלה המעטים הנלהבים לפיתוחה הימי של ארצנו נחשבים עוד גם עתה, ע"י הכלכלנים, כחולמי חלומות, והשקעות ימיות במפעלי ים נראות עדיין כבלתי מושכות ובלתי בטוחות. הלך־רוח זה מחייב פעילות צבורית ויזמה לפיתוח התעשייה הימית שלנו.

ארץ־ישראל, אפילו בגבולותיה של היום, קשורה קשר חיוני בסחר הבין־לאומי והיא תלויה בו במידה רבה. מעמדה הגיאוגרפי כמדינת־מעבר טיפוסית (טרנזיט) חשוב ביותר, בשל סחר הנפט, מנקודת מבט בין־לאומית. אע"פ שאין עוד לארץ־ישראל אוצרות נפט משלה, הרי הנחת צנור הנפט של החברה העירקית (I. P. C.) הביאה אתה תעשיית זיקוק נרחבת והפכה את הנפט לא רק לתוצרת מקומית חשובה אלא גם למצרך יצוא וטרנזיט הגדול ביותר של הארץ. יש אניות המבקרות בנמל חיפה, אף אם הן מביאות אתן לחופנו כמות מועטה של סחורות בלבד, משום שכאן ניתנת להן האפשרות להצטייד בחמרי דלק זולים. התעשייה והחקלאות שלנו נהנים הנאה רבה וחיונית ממצב ההובלה הגיאוגרפי הנותן פרי ההדר מגיע לשווקים שמעבר לים במחירים המתקבלים על הדעת הודות לגישה הנוחה לים, ואת חמרי הגלם לתעשייה אפשר להשיג בארץ במחירי השוק הבין־לאומי, הודות לאפשרות התחבורה הימית הזולה.

תלות זו בתחבורה הבין־לאומית תגדל ותלך במדינה העברית ולא רק משום כך שהארץ היא ימית מבחינה גיאוגרפית. עצם טיבה של הכלכלה התעשייתית והמסחרית היהודית החדשה וזו החקלאות הממוכנת שלנו קושרים את הישוב עם מרכזי התעשייה באירופה ובארצות הברית הרבה

* מאמר זה נתפרסם בחוב' מס' 10, אוקטובר 1947, של ה" The Palestine Economist". יש בו כדי לעורר מחשבה ביחס לפעולה הימית של הישוב בעתיד. "ים" יפרסם ברצון מאמרים נוספים על נושא זה.

ודבר זה בלבד מצדיק את בנייתו. הוצאות בנייתו בסך 4 מיליון לירות בערך תכסינה בחלקן הגדול ע"י ערכו של השטח המיושב. הנסיון של נמל חיפה הוכיח שמסי הנמל — מאניות ומסחורות, לא זה בלבד שהם מכסים את ההשקעה היסודית אלא נותנים הם גם הכנסות ניכרות. פיתוח הנגב הכלול במדינה היהודית יהיה מקור הכנסה נוסף לנמל העברי בתל-אביב.

השלב הראשון בביצוע התכנית לנמל עמוק-מים בתל-אביב צריך להכיל:

- (א) ארבעה רציפי עגינה לספינות משא, עם מחסנים, מנופים וכו'.
 - (ב) שני רציפי-עגינה לנוסעים עם כל הנוחיות לנוסעים.
 - (ג) בניני מחסנים ומשרדים בשטח המיושב.
- לתכנית זו של תל-אביב תספיק לפי המשוער השקעה של 4 מיליון לא"י.

הספנות.

ההכנסה השנתית מהארץ לספנות העולמית, למשא ולנוסעים, מסתכמת בערך כך:

12 מיליון ארגזי הדר ב"ל 4½	שילינג בממוצע	בעבור הארגז.	54 מיליון שילינג בסך הכל או	2,700,000 לא"י
700,000 טונות של יבוא ויצוא של משא כללי, בסך ממוצע של 60 שילינג הטונה.			42 מיליון שילינג בסך הכל או	2,100,000 "
4 מיליון טונות נפט, בסך ממוצע של 30 שילינג הטונה.			120 מיליון שילינג בסך הכל או	6,000,000 "
30,000 נוסעים בדרך הים, בסך ממוצע של 40 לא"י לנסיעה ובסך הכל			ההכנסה הכללית של הספנות	12,000,000 לא"י

לפי הנהגה הבין לאומי מגיע 50% של הכנסה זו לספנות הארץ-ישראלית, כלומר 6 מיליון לא"י לשנה היתה תעשייתנו צריכה להרוויח מזה. וסכום זה של 12 מיליון לא"י יגדל במדה נכרת אם תוגשם התכנית לעליה גדולה של ועדת האו"ם וקו הנפט השני של חברת הנפט הע"י רקית יושלם.

תכנית המינימום לפיתוח הספנות העברית צריכה לכלול:

- (א) שש ספינות עולים ונוסעים, בנות 4000—6000 טונות כל אחת, להעלאת 6000—8000 עולים כל חודש.
- (ב) שש ספינות למשא כללי, בנות 4000 טון גרוס בערך כל אחת, המותאמות להובלת פרי הדר בשירות ימי שבועי קבוע לצפון אירופה.
- (ג) ארבע ספינות בינוניות לשירות בים התיכון, 1500 טון גרוס כל אחת.
- (ד) שתי ספינות מעורבות למשא ולנוסעים גם יחד — בנות 10,000 טון לשירות אמריקה והמזרח התיכון הצי הנ"ל יכול להרוויח מהמסחר הא"י והזר, לפי מצב השוק כיום, במשאות ונוסעים, קרוב לשלושה מיליון לירות לשנה. יש להשקיע 4½ מיליון לא"י לקניית הצי ולהתאמתו. הדיג הימי

אחרי העליה המעטה בשנות המלחמה, חלה נסיגה רצינית בהתקדמותו של הדיג הימי העברי. רוב ספינות הדיג שנבנו בימי המלחמה אינן יעילות במדה מספיקה בימים כתקונם, אך במשך הזמן רכשו לעצמם הדייגים המ-קומיים וקבוצי החוף נסיון רב-ערך. התחנה לחקר הדיג, מיסודה של המחלקה הימית של הסוכנות היהודית והחבל הימי לישראל, אספה פרטים רבים והכשירה את הקרקע לדיג ימי נרחב ומבוסס בחוף ארצנו. הוכח, שחוף ארצנו עשיר בדגה יותר מכפי שחשבו אי פעם. שטח החקלאות המגבל העומד לרשותנו במדינה היהודית מחייב שמוש בכל מקורות המזון, וביחוד — במקורות הים, שיש בהם כדי לספק לנו אוכל המכיל מזון פרוטאין.

תכנית הפיתוח לדיג הימי צריכה להכיל:

- (א) בניית שני נמלי דיג מודרניים לפחות, האחד בצפונה והשני — בדרומה של הארץ. נמלים אלה צריכים להיות מצוידים במכשירי עגינה, תקן וקרור ולהניח אפשרויות לשוק הדגים.
- (ב) רכישתן או בנייתן של 30 ספינות דיג חזקות היכור-לות לדוג 150—200 טון דגים בשנה בממוצע כל אחת. ספינות אלו חייבות להיות מותאמות לבקור, בתקופות מסוימות, בשדות הדיג הרחוקים שליד מצ-רים ואלכסנדריה.

רק וודקה של

וולפנטמידט

היא האכותית

לפי מתכונת ריגה מאז 1847

תוצרת הארץ

מיליון וחצי לא"י יספיקו לביצועה של תכנית פיתוח זו. ההשקעה הכללית לביצוע התכנית הימית המוצעת הוא איפוא כדלקמן: נמל חיפה — 5 מיליון לא"י, נמל תל-אביב — 4 מיליון, ספנות — 4½ מיליון, דיג — 1½ מיליון. בסך הכל — 15 מיליון לא"י.

התכנית דלעיל תספק עבודה ל-10,000 פועלים בערך. בתהליך הביצוע ובמפעלים שיוקמו. מרבית העבודה תהא מרוכזת תחילה בבניית הנמלים, המחסנים וכד' ולאחר זאת יוכלו: כ-3,000 איש למצוא עבודה בנמלים, 3,000 — באגרות ובספינות הדיג ו-4,000 — בתקון אניות ובנייתן, בהספקה לאניות, בהחשנת הסחורות, במשרדים, באריזת דגים וכד'. מעריכים, שכל ימאי העובד על סיפון אניה מעסיק פועל — פועל וחצי על היבשה.

מימונה של תכנית זו לא יתקל בקשיים מיוחדים במ

דינתנו הצעירה, החדורה רצון להתקדמות. יש לצפות, כי 50% של ההון יבוא מחברות זרות שתהיינה מעונינות להשתתף בפיתוח הנ"ל; 50% האחרים יהיו נתונים לפיקוחה של המדינה, שתוכל למכור שטרות חוב או מניות של אוצר ימי יהודי בארץ ישראל ובחור"ל. מימושה של התכנית הימית המוצעת לא זה בלבד שיספק עבודה ומחיה לישוב, אלא יצייד את המדינה היהודית באמצעי טרנזיט מודרניים ויעילים וע"י כך יוריד את מחירי התעשייה המקומית והחקלאות. תכנית הספנות תספק גרעין ימי מינימלי לשרות ספנות לאומי, שיוכל לשמשנו בשעות הדחק. 6,000 טונות נוספות של דגים ימלאו את החסר ביצירת הפרוטאין החיוני לישוב המוגדל. בהתחשב עם המצב הגיאוגרפי של ארץ ישראל העברית, המושתת במדה כה גדולה על הים, תשפיע תכנית זו, אם תתגשם, באופן מכריע על טיבה וגורלה של תקופת עצמאותנו המדינית השלישית.

ברוך הרורד / האספקה לאניותו בעיית תוצרת הארץ

ומשתחק בשעת ההפלגה ויש להחליפו לפרקים. בעית האספקה היא איפוא אחת הבעיות העיקריות בשבילן. בשטח האספקה נתקלים בעלי האניות בשאלת המחירים ומובן מאליו שהן מבכרות את הקניה בארץ הזולה ביותר. יש להם כמובן אפשרויות רבות לאספקה זולה, כי עוברות הן בארצות בעלי סטאנדארדים שונים. לזכרון הימי" נתנת בחירה חפשית ומגוונת של מקורות האספקה. בה בשעה ש"הצרכן היבשתי" מוגבל במה שיש לו במקום אחד — בארצו. מבחינה זו אין ארצנו משמשת כמובן מרכז אספקה אידיאלי, מכיון שיכולים אנו רק לעתים רחוקות ובמיצרכים מועטים להוות גורם מושך לבעלי האניות בהשוואה לרמת המחירים בארצות החוף הקרובות. ועתה נתקלת עוד האספקה לאניות בקושי נוסף — זו היא אמנם בעיה זמנית — והוא ענין החליפין של הוולוטה הזרה. יש אניות הסובלות עתה מזה, בה בשעה שהאחרות עלולות ליהנות. הנה, למשל: אניה פולנית, אם תרצה לקנות כיום את אספקתה בא"י, שעה שהיא עוגנת בחופנו, עלולה להפסיד בחליפין של המטבע. היא תיאלץ על כן לדחות את קניותיה, גם אם מחיר המצרך בא"י איננו מופרז. ולעומת זאת — אניה אמריקאית תוכל לקנות בנמל צרפתי פי כמה מאשר בנמל אמריקאי, באשר ערך הדולאר בצרפת גבוה יותר מאשר בחופים אחרים. בעיה זו זכתה לפתרון חלקי בשנתיים האחרונות: בעלי האניות נאלצים לעתים לקבל את דמי ההובלה במטבע של נמל היעוד, שאליו המטען מגיע, והם מחשבים את יחידת דמי ההובלה בתעריף כזה הלוקח בחשבון את תנודת המטבע הזרה. בחלק מדמי ההובלה הללו, שבעל האניה מקבל תמורת ההובלה בנמל היעוד, הוא קונה את האספקה ובחלקו הוא משלם את דמי השירותים הניתנים לאניה בזמן עגינתה בנמל.

1. האספקה לאניות ובעיות בין-לאומיות יש לה לארצנו, שהיא כידוע ארץ עם חוף ארוך וארץ כלוסייה מעטה, חמשה נמליים ובהם עובדים בהתמדה בסורגי עבודה שונים. הנמלים ליבוא ויצוא הם — חיפה, תל-אביב ויפו; לפחם ולחומר הסקה — עכו, וליצוא השעורה (באותן השנים שיש יצוא לשעורה) — עזה. תנועת האניות בנמלים אלה עולה בפרוגרסיה מתמדת — בטונות האניות ובמטעני היבוא והיצוא.

אך למרות הסגולות הטבעיות הללו של ארצנו — ארץ החוף, טרם נחקרו במלואן כמה וכמה מבעיות הים היסודיות שלנו וטרם נוצל פוטנציאל היעילות הכלכלית והאפשרויות שלה. אנו נתונים עתה בתעמולת הסברה למען תוצרת הארץ ורוצה אנוכי בהזדמנות זו לברר אפשרות אחת הקשורה במישרין בהגברת פדיון הסחורות מתוצרת הארץ, שקשר הדוק לה עם המפעל הימי. כוונתי לאפשרות של אספקה לאניות, היינו Shipchandling*)

לענין זה עלינו לזכור, כי בעגינתן בנמלים דואגות האניות לקבל לא רק דלק ומים, כי אם גם ציוד חלקי לאניה ומזון לצוות. ישנן אמנם אניות — אניות קטנות בעיקר, המפליגות בקוים קצרים — שדאגת האספקה שלהן היא מועטה, היות ואת מרבית המזון הן מספקות לעצמן עם הפלגתן מנמל הבית שלהן. לא כן הדבר באניות הגדולות, המפליגות למרחקים, שאין ביכולתן להצטייד במזון לדרכם הארוכה. גם ציודה הכללי של האניה מתקלקל

* עד שהתפתחו נמלי עגינה בחופים היו ספקי האניות רגילים לאותת לאניות העוברות על ידם בלילות בנרות (בצרפתית Chandelier — פמוטות). מכאן המושג המקובל כיום בסחר הימי לציון האספקה לאניות.

וכך גם קורה שאניה ארצישראלית נאלצת וכדאי לה לתקן את אניותיה ולספק את מזונה וציודה באיטליה, למשל, אם היא מקבלת את דמי ההובלה באיטליה גופה.

2. תנועת האניות בארץ ובנמלי המזרח התיכון. בכדי להבין את חשיבותה הכלכלית של שאלת האספקה לאניות לגבי בעיית תוצרת הארץ עלינו לבחון תחילה את הכדאיות שבה.

לפי היקפה של תנועת האניות בחופנו אין א"י תופסת כיום מקום בולט במזרח התיכון. מבחינת מספר העגינות עומדת היא במקום הרביעי באיזור זה ושלישית היא בתור מבחינת גודל הטונז. יעידו על כך המספרים הבאים: *

טבלא א'. תנועת האניות בנמלי המזרח התיכון בשנת 1938

ה א ר ץ	ה ט ו נ ז'	מס. העגינות של אניות קיטור
מצרים	35.390.000	9.974
תורכיה**	7.132.000	4.709
לבנון	5.009.000	2.133
א"י	5.201.000	1.971
קפריסין	1.476.000	731
עירס (נמל בצרה)	791.000	261

על אף עובדה זו, שא"י אינה תופסת כיום מקום בולט בהיקף הכללי של תנועת האניות בנמלי המזרח התיכון, מורגשת בה תנועת עליה מתמדת שאין דוגמתה בכל הנמלים האחרים. אם נשוה את המספרים הבאים — על תנועת העליה בטונז ובמספר העגינות — למספר העגינות והטונז' בנמלים השכנים נמצא כאן את אינדקס העליה הגדול ביותר במזרח התיכון.

טבלא ב'. מספר העגינות והטונז' (הכללי) בא"י

ה ש נ ה	מספר העגינות	ט ו נ ז'
1936	2.038	5.005.000
1937	3.537	4.862.000
1938	3.140	5.241.000
1946	2.841	4.511.959
1947 (4 חדשים ראשונים)	1.075	1.709.000
1947 (משוער)	3.260	5.200.000

מתוך הטבלה הזאת אנו למדים בראש וראשונה, כי יחידת הגודל של האניה העוגנת בא"י גדלה והולכת מבחינת הטונז' שלה. זהו גורם חיובי להגברת האפשרות

* המספרים הם משנת 1938, כי זו היתה השנה הנורמאלית האחרונה בתנועת האניות.

** בלי תנועת אניות-הבית שלה, כלומר — תנועת האניות הזרות בלבד.

לאספקה לאניות. אניה גדולה מוכנה, בדרך הטבע, לאספקה כמותית יותר גדולה, כפי שהסברנו זאת לעיל. שנית: גם לפי המספרים של השנה 1947 הגענו לתנועת אניות אך בממדים שלפני המלחמה אם כי ידוע, שהתפתחותה של התעשייה והתצרוכת הכללית של הארץ מכוונים ליבוא גדול יותר. בכדי לשקול את אפשרות גידולה של האספקה לאניות, עלינו להצביע גם על סחר הטראנזיט. נמלי א"י הופכים להיות יותר ויותר נמלים קולטים, כנמלי טראנזיט. כבר בשנת 1945 הגיע ערך מטען הטראנזיט ל-6 מיליון לא"י ויותר לעומת 2 מיליון לא"י בשנת 1939. קיצו צורו של דבר: תנועת האניות בחופנו גוברת והולכת ויכולה היא ליהפך לגורם נכבד לקניות של אספקה — ודוקא מתוצרת הארץ.

3. האספקה לאניות ובעיות מקומיות

ברם, עדים אנו לכך שהאספקה לאניות העוגנות בארץ לא גדולה היא לפי שעה ואף לא התפתחה במדה הראויה להערכה מצד מפעלי היצור בארץ. מה הסבות לכך? בראש וראשונה — וזו התקלה הגדולה ביותר — מבנה הנמלים בארץ. קשה לסמוך על הנמלים ביפו ובת"א, על כל פנים — במספר חדשים מסוים בשנה. שנית — מחירי המיצ' רכים בארץ וקשיי הוולטה מהווים גורם מונע רציני. ונוסף על אלה — ידוע הדבר, כי גם בקניית האספקה נאמנים בעלי האניות למסורתם והם קונסרבטיביים ביותר ביחס למקורות האספקה; יש בזה לא מעט מן האמונות התפלות המושרשות אצל קציני האניה, מלחיה ועובדיה. בתקופת שנות המלחמה הל אמנם שנוי-מה בשטח זה, כשמסורת הקנייה במקורות מסוימים נתערערה; האספקה לאניות היתה מרוכזת בידי השלטון והוא לא היה אדוק ביותר למסורת המקורות המקובלים לאספקה. ברם, גם עובדה זו לא סייעה להתפתחות האספקה לאניות בא"י, שכן בתל-אביב נשאר עד היום רק ספק אחד לאניות ובחפיפה — אחרי נסיונות שונים — רק 2-3 ספקי אניות רציניים, היר דעים את המקצוע והם מפתחים אותו ומוצאים בו מקור פרנסה לא אכזב. יש להצביע גם על ראשית טפולו של „המשביר המרכזי" בענף זה. ע"י טפוח מכוון נוסף עלולה מחלקה זו ב„המשביר" להגיע לממדים רציניים, בעלי היקף נרחב.

מושג-מה של היקף התצרוכת לאניות נוכל לקבל מהפרטים הבאים: בא"י עוגנות בממוצע 50 אניות ליום. הן מעסיקות על סיפוניהן כ-1100 עובדים. אניות אלו זקוקות לא רק למיצרכים לעובדים. כל אניה ואניה מהווה גם צרכן בפני עצמו — בשטח הציוד, והריהי מעין בית חרושת ממוכן, שהכוח המניע הדרוש למכונותיו הוא משלו ואין מספקים אותו מבחוץ. אם נזכור את המספרים הנ"ל נוכל להניח, כי תצרוכת הצוות יכולה להסתכם ב-125.000 לא"י לשנה והאספקה לציוד — בסכום של 150.000 לא"י, כלומר — ב-¼ מיליון לא"י ויותר בסך הכל.

ממטען היבוא והיצוא בארץ. היזמה לפעולה זו מוטלת על מחלקת הים של הסוכנות היהודית.

האם כשרה שעה זו לפעולה המוצעת? נוכל לענות על כך בנקל, אם נזכור ש"ירח הדבש" של ענף הספנות מתקרב לקצו וכי האספקה העולמית מתחילה להסתגל יותר ויותר לתופעות שלאחר המלחמה. כבר כיום הננו עדים לכך, שדמי ההובלה הם בירידה והאניות מתחילות כבר לחפש אחר מטענים, שלא כבעבר כשהמטען היה מחכה בתור למשלוח.

ירידה זו של דמי ההובלה פותחת בפנינו את האפשרות — לפנות לחברות האניות הקשורות בהסכם ביניהן (Conference Line) ולדרוש, כי תמורת חלק מוסכם של דמי הובלה יקנו בארץ אספקה לאניותיהן.

הצבענו לעיל על הקשיים המיוחדים שארצנו נתונה בהן מבחינת המחירים ובעיית החליפין של המטבע. עלינו לנהוג כאן, כדרך שנוהגות ארצות אחרות — היינו לכפות על בעלי האניות לקנות חלק מהאספקה שלהן בארצות שאליהן הם מביאים מטען. התאחדות בעלי התעשייה חייבת להיות כאן הגורם המניע, שידאג לכך שכח כפיה כזה ינוצל גם בארץ, שכן תוכל התעשייה המקומית לרכוש על ידי כך לעצמה "שוק" פדיון נוסף לסכום של $\frac{1}{2}$ מיליון לא"י, מדי שנה בשנה. המספר הזה יעלה בקביעות במשך הזמן. יש רק להדגיש, כי פעולתה של התאחדות בעלי התעשייה עלולה להיות עקרה, אם היא לא תסתייע ע"י לשכת המסחר והתאחדות האימפורטרים, המחזיקים בידם חלק מכריע

אספקת הדגים לארץ

שלל הידוג הא"י למקורותיו

1944		1939		
טונות	לא"י	טונות	לא"י	
427,620	2,010	45,100	1260	דגי-ים
82,720	600	7,300	298	דגי-אגמים
558,540	1302	100	1	דגי-גדול
1,968,880	3,912	52,500	1559	

מתוך השוואה של שני מקורות האספקה — מחו"ל ומ־ארץ — בולט לעין גידולו הניכר של השלל המקומי. שנטל למעלה מ־30% מכלל אספקת הדגה לארץ. השלל המקומי הוא רובו ככולו אספקה של דגים חיים ממינים משובחים; מכאן גם ערכו הכספי. לעומת זאת מורכב הי־בוא, בחלק הארי שבו, מדגים מעובדים ושמוריהם. יבוא הדגים החיים מחו"ל ירד בתקופה זו בכמותו כמעט ב־50%.

שלל הידוג העברי למקורותיו.

1946		1939		
טונות	לא"י	טונות	לא"י	
52,000	369	690	20	דגי-ים
23,613	121	1,911	46	דגי-אגמים
558,540	1,305	100	1	דגי-גדול
634,153	1,795	2,701	67	

אם להביא בחשבון את גידול האוכלוסיה הא"י בת־קופה הנידונה נמצא, שתצרוכת הדגים למיניהם לנפש על־תה כמעט ב־40%. ואם להניח, כי חלקו של הישוב בכלל התצרוכת נשאר כשהיה (70% מכלל אספקת הדגים) נמצא,

אספקת הדגים לארץ, ממקורות פנימיים וממקורות־חוץ, גדלה בשנת 1946 ב־90% לעומת התקופה שלפני המלחמה. היבוא מחו"ל משמש עד היום את מקור האספקה העיקרי. סיכומו לשנת 1946 הוא: 8850 טונות, כולל דגים ומוצרי דגים למיניהם, בשווי כללי של 975 אלף לא"י, לעומת 5350 טונות, בשווי כללי של 187 אלף לא"י, ב־1939. השנויים ביבוא הדגים למיניהם, לפני המלחמה ואחריה, בולטים מהמספרים הבאים של הסטטיסטיקה הממשלתית:

אימפורט דגים למיניהם לפני המלחמה ואחריה

1946		1939		
טונות	לא"י	טונות	לא"י	
198,244	1,076	80,326	2,010	דגים חיים או קפואים
179,223	2,593	9,437	225	דגים מיובשים, מעושנים או ממולחים
263,415	3,374	38,072	1,685	דגים ברוטב מי-מלח
308,006	1,675	58,434	1,414	שמורי דגים
14,807	71	1,151	14	משחת דגים
11,596	64	—	—	כבד דגים
975,291	8,853	187,420	5,348	

לעומת העליה (ב־40%) בכמות דגי החוץ המובאים לארץ חל בתקופה הנ"ל גידול של פי שנים וחצי באספקת הדגים ממקורות א"י. השלל הכולל של הדגה המקומית עלה מ־1,560 טונות ב־1939 ל־3,900 ויותר ב־1946, ובערך כספי מ־53,000 לא"י בראשית התקופה לסכום העולה על מיליון לא"י. שלל הדיג הא"י למקורותיו, פרט לשלל הדיגים הזרים, ניתן בסיכום הבא:

בחולתא: בתיקון רשתות

כי התצרוכת השנתית לגולגולת בישוב העברי עלתה על 14 ק"ג ב־1939. אולם בעוד שב־1939 לא הגיעה אספקת הדגים ממקורות עבריים אף ל־1% הרי ב־1946 סיפק שלל הידוג העברי יותר מ־20% של תצרוכת הדגים של הישוב העברי. מקורות הדיג העברי גילו בפרק זמן זה התפתחות עצומה.

לסוף השנה 1946 מהווה הדיג העברי כ־46% מכלל הדיג הא"י, לעומת 4% בערך בשנת 1939. עוד רבות האפי־שרויות להתרחבותו, ביחוד — בשדה הדיג הימי. התחלות בשטח זה תובעות ביסוס והרחבה. במשך השנים נרכש נסיון רב ונתלכד חבר דייגים, שיוכל להגדיל בהרבה את חלקו של הדיג העברי באספקת הדגים של הישוב, אם רק יעמדו לרשותו הכלים המתאימים.

בן־ציון כגן / בית החרושת לשימורי דגים בנוה־ים, עתלית

בית החרושת קיים ועובד זה כשנתיים. לעצם העבודה קדמה הכנה מרובה ונסיונות שונים בדגים העומדים ל־ר־שותנו. ברוב הארצות, בהן קיימת תעשיית שימורי דגים, מתבססת זו האחרונה בעיקר על סוג דגים אחד או שנים. כך, למשל, מבססות ארצות אירופה הצפונית את תעשיית שימורי הדגים שלהן על המליח, פורטוגל וספרד — על הסרדינה וכו'. לנו אין, לפי שעה, האפשרות להתרכז סביב אחד או שנים מסוגי הדגים בלבד. אנו נסינו בכל סוגי הדגים המצויים: סרדינים, מולית אדומה, בקלה, דג משה רבנו, סרדין הכנרת, ירדני, קרפיון, דגיגי קרפיון, אמנונים וכו'. רבוי זה במיני הדגים יתרון מסוים בו, כי מניח הוא את האפשרות להכנת תוצרת רב־גונית, אך מבחינת הסדרת היצור ומיכון העבודה, מהווה הוא קושי.

בית החרושת שלנו מצויד במכונות חדישות וחדר קירור בו ומחלקה לעישון דגים. המוצרים שלנו, המופיי־עים כיום בשוק, הם: דגליל (רולמופס), טרית בציר יין, מריחת אנצ'ובי, קרפיונים בעגבניות, קרפיונים ממולאים, סרדינים במיונית ובחדל ועוד. אנו שוקדים על טיב תוצרתנו ואף עלה בידנו לייצר שימורים בעלי איכות גבוהה. מכאן גם שתוצרתנו נקלטה יפה בשוק, המוצף לא במעט בתוצרת חוץ.

חלקם של חמרי תוצרת הארץ בתעשייתנו ניכר מאד. ציינתי כבר, כי מפעלנו מבוסס על הדגה העברית, שלא כבמפעלים האחרים, המכנינים את שימוריהם מדגים מל־רים בעיקר ומדגים טריים המובאים מחוץ לארץ. גם חמרי התוספת לדגים הם ברובם מתוצרת הארץ, פרט לתבלין החומץ ולקופסאות; הפח לקופסאות, המובא מחו"ל מהווה 60% ממחירן.

הישוב העברי צורך כ־10 ק"ג דגים ושימורי דגים לגולגולת בשנה, לעומת ארצות אחרות, הצורכות 20 ק"ג ויותר. ואף כי הצריכה שלנו מעטה היא לפי שעה, אין אנו מספקים אותה מהדיג העברי בלבד. יבוא הדגים, ובעיקר שימורי הדגים והמליחים מחו"ל, ניכר מאד. עובדה זו באה ללמדנו, כי יש מקום רב לפיתוח ענף הדיג וכן גם לפיתוח תעשיית שימורי הדגים. שימורי הדגים למיניהם מהווים כיום 50% מצריכת הדגים בכללה; חשיבות רבה נודעת משום כך לתעשיית השימורים מהדג העברי. זהו צינור נוסף להחדרת הדג העברי לשוק ולא על חשבון הדג הטרי, כי אם על חשבון השימורים המובאים מחו"ל.

תעשיית שימורי הדגים עלולה לתרום תרומה נכבדה גם לעצם פיתוחו של הדיג העברי. הדיג בים ובאגמים הוא, כידוע, עונתי. יש עונות של מחסור בדגים ויש עונות של שפע, שבהם אנו נתקלים בקשיים בשוק. בעונות השפע קונה בית החרושת את עודפי הדגים ועל ידי כך הוא מהווה גורם רציני לייצוב המכירה ולאיוון הצריכה. הוא הדין לגבי בריכות הקרפיונים. גם כאן תמצא עודפים שונים, כגון — דגיגי קרפיון מההטלה הפראית, אמנונים המפרי־עים לגידול הקרפיון ועוד, היכולים לשמש חומר גלם לתעשיית שימורי הדגים.

משקנו — נוהיים — הנוטל חלק ניכר בדיג הימי והי־מתחבט אף הוא בכל אותן הבעיות אשר ציינתי לעיל, יום את הקמתו של בית החרושת „נון“, המשותף עם תנ־בה. תנובה, העוסקת בשווק הדגים, הבינה את חשיבותו של מפעל זה ונטלה לעצמה 60% ממנו. ע"י כך נתנה גם האפשרות להתחבתו.

תוצרת הארץ תוצרת חו"ל		החמרים
בלא"י		
	100.—	דגים
	62.—	350 ק"ג רסק עגבניות ועוד
3.—		תבלין חומץ ועוד
36.—	24.—	קופסאות (60% ערך הפח)
	10.—	אטיקטים
39.—	196.—	ס"ה

אם לבטא את המספרים הנ"ל באחוזים נמצא, כי החמרים מתוצרת הארץ מהווים 83%, לעומת 17% מתוצרת חוץ. ויש עוד להוסיף על כך סך 130 לא"י (להכנת טונה אחת) — לשכר עבודה ושונות.

מאחר שתוצרתנו נתקבלה יפה בשוק, אנו משתדלים להגדיל את תפוקת המפעל יותר ויותר. עד לסיומה של השנה תש"ח נעבד לפי המשוער, 80—100 טון דגים בערך, שערכם יגיע ל-45—35 אלף לא"י בקירוב.

הסכויים לעתיד טובים הם, לדעתי, מפעלנו אינו אמנם, לפי שעה, רנטבילי, אך משמח ומעודד הוא הביקוש לתוצרתנו. יש גם סכויים רציניים לאכספורט של שימורי דגים, ובמיוחד — ממוצרי הקרפיונים.

כל זה מחייב אותנו להגדיל את היקף הייצור ולהרחיב הרחבה כזו תבסס את המפעל עצמו ותאפשר גם הור של המוצרים. כי הרחבה — פירושה: קנייה מרוכזת ומוזלת של חמרי הייצור, לרבות כלי האריזה וכן גם — אפשרות למיכון העבודה והוזלת הוצאות הייצור.

אך בעיקר תשמש הרחבה זו גורם מדרבן לענף הדיג העברי, שדרך התפתחותו קשה ואיטית. כבר בתקופה קיומו הקצרה היה בית החרושת גורם מסייע לציד הסרדינים בים וגורם מכריע בעודד ציד הסרדינים בכנרת. ועוד רבות וגדולות האפשרויות בכון זה.

ובהזדמנות זו עלינו לחזור ולהצביע על עובדה מצערת אחת התובעת תיקון: אף כי הים שלנו שופע סרדינים, שהם היסוד והעיקר בדיג ובתעשייה בארצות רבות מארצות ים התיכון, אין אנו מרבים לדוגם. והלא ציד הסרדינים מהווה את החלק העיקרי גם בידוג הערבי בארץ ישראל. למה זה לא נפתחנו גם אנו? נקוה, כי מחלקת הים של הסור כנות, המבצעת נסיונות שונים בשטח זה, תארגן מחדש את ציד הסרדינים, אם על ידי דיג אורות או בשיטות יעירות יותר.

תעשיית הדגים עתידה לשמש נדבך נוסף בכלכלת ארצנו, בצד שאר הענפים של תעשייתנו הצעירה. ומ"כיון שענף צעיר ורך הוא בתעשיית המזון שלנו זקוק הוא להתענינות יתר מצד הצבור.

מ. כ. ס. פ. בית החרושת הראשון לכלי כסף בארץ-ישראל

ענפי התעשייה, השונים והמרובים, שקמו ב-15 השנים האחרונות בא"י, תופסים מקום חשוב במפעל בנין הארץ. גדלה והולכת ביניהם השיבותה של תעשיית כלי-המתכת. בית החרושת לכסף וכלי-כסף פרידלנדר, שנוסד ב-1932 והועבר אחר כך לפירמה "מכסף", תופס מקום ראשי בענף זה. תוך עבודה מתמדת ובת-יפוסקת הרחיבה ושכללה הנהלת "מכסף" את משקה במדה כזאת, שתוצרתה נמכרת כיום לא רק ברחבי הארץ, כי אם גם בחו"ל.

ע"י השימוש בחמרי גלם מובחרים ושיטות ייצור מודרניות, שהביאו לידי תוצאות טובות ביותר, נתחבבו מאד מוצרי "מכסף" על הקהל הרחב. בכלי הכסף ובמערכות כלי-הבית המוכספות של "מכסף" משתמשים בבתים פרטיים ובבתי-המלון והקפה המובחרים. גם בבתי המרגוע של הקבוצים מקובלים מאד מוצרי "מכסף". קיצורו של דבר: בכל מקום מעריכים הערכה רבה את תוצרת "מכסף" בגלל איכותה וטיבה המובהק. בעלי הטעם, הטוב והעדין, מתענגים על הכלים שלנו יפיהצורה — על הפמוטות לשבת ועל מנורות החנוכה, על האגרטלים, הספלים, הקופסאות, הגביעים וכו'. כל אלה מתאימים כמתנות לחתונות, לבר-מצוה ולחגיגות שונות אחרות.

על מערכות כלי-הבית של "מכסף", שעליהן הרוחה החותמת "מכסף 100", נותן ביהח"ר ערבות ל-25 שנה בעד ההכספה שבוצעה לפי רמת העבודה הבינלאומית לעבודות הכספה משובחות.

סחורה טובה דורשת, כמובן, גם טפול טוב. למטרה זו הוציאה הפירמה גליון-הוראות לטפול בכסף של "מכסף". סימן טוב הוא לביהח"ר, שאעפ"י שמוצריו עולים, בארץ ובחו"ל, על המחירים בשוק העולמי, קיים ביקוש רב עליהם, הגדל והולך בלי הפסק. מתאמת גם כאן העובדה הישנה-נושנה: **תוצרת טובה מעידה על עצמה**.

(מ)

מצריכה. — לדעת הועדה — צי סוחר פעיל בטונז' מטען של 11 מיליון טונות, לפי הפירוט הבא: —

צי הסוחר הפעיל במימי האוקיינוסים של ארה"ב (טונז' מטען באלפים טונות)

המצב לפני המלחמה (1939)	התכנית לאחר המלחמה	
2.250	4.000	1. צי בקוי ספנות קבועים: —
3.150	2.500	שירותי חוץ
—	500	שירותים חופיים ובין-חופיים
		2. טרמפס
		3. צי סנקרס
550	1.000	שירותי חוץ
3.350	3.000	שירותים חופיים ובין חופיים
9.300	11.000	סה"כ

התכנית הזאת — בצירוף העקרון, כי הספנות של ארה"ב צריכה להיות בבעלות פרטית, כמו לפני המלחמה, — שמשה יסוד לתכנית החיסול של צי הסוחר השייך לממש"לה, לפי קו הפעולה הבא: א. דין קדימה במכירת אניות לנתיני הארץ; ב. מכירה לחו"ל; ג. רזרבה איסטרטגית. התכנית הניחה את האפשרות לנתיני ארה"ב לקנות מאת ממשלתם את האניות הטובות ביותר במחירים המבוטסים על הוצאות הבנייה שלפני המלחמה ובתנאים נוחים של תשלום — 25% במזומנים והשאר בתשלומים ל-20 שנה. המחיר המינימלי נקבע לאחוז מסוים של הוצאות הבנייה למעשה, מ-31½% במקרה של אנית "החופש" ("ליברטי") ועד ל-50% במקרה של טנקרים. כל ההוצאות הכרוכות בשינוי המבנה, במקרה הצורך, הן על חשבון הממשלה. רק לאחר סיפוק הדרישות של הנתינים (ובכללן זכות החכירה, המוגבלת להם בלבד) ניתנה גם לקונים זרים האפשרות לקנות מן העודף של הצי באותם התנאים. היתרה, שלא יהיו עליה קופצים לרכישה, תוצא מן השימוש, אם לפירוק, במקרה של אניות רעועות, ואם ליצירת רזרבה איסטרטגית. ביצועה של תכנית חיסול זו, במגמה לקיים בממדים הנ"ל צי מסחרי לאומי בבעלות פרטית, לא צריך היה לכאורה להיות כרוך בקשיים יתרים. צי אניות הסוחר שבבעלות פרטית בארה"ב עלה גם לפני המלחמה על 10 מיליון טונות. התכנית העניקה לספנות הלאומית יתרונות מרובים לגבי הספנות של ארצות זרות ובראש וראשונה — יתרון של היצע של אניות מעולות, הנותן בידיה להקדים אחרים בהקמת קוי אניות קבועים ולהפיק תועלת מתעריפי ההובלה הגבוהים שלאחר המלחמה. ובעוד שמדינות ים אחרות, העתידות להתחרות בספנות האמריקנית, טובלות מן החסרון של הוצאות הון ואיבוד זמן הכרוכים ברקונסטרוקציה של ספנות, הוצע לספנות האמריקנית — בתנאים נוחים ביותר — צי סוחר בטונז' של 11 מיליון טונות, המורכב

בעקבות המלחמה העולמית האחרונה על ארה"ב לדרגת מעצמה ימית ראשונה במעלה. טונז' המטען של ציה המסחרי גדל ל-50 מיליון טונות, לעומת 11 מיליון לפני המלחמה, והווה למעלה מ-50% מכלל טונז' המטען של הספנות העולמית שלאחר המלחמה. עליה עצומה זו בכוחן הימי של ארה"ב היתה, כידוע, פרי ההכרח של צרכי המלחמה; בנין ציה האדיר לא נעשה על בסיס של שקולים פיננסיים-כלכליים, כי אם לפי הצרכים של הבטחת האספקה המלחמתית בצירוף ואנשים לחזיתות המלחמה שמעבר לים. לא היתה זאת אלא תוצאה של אחד מקרבנות המעשה למען הנצחון. אולם עובדת העצמה הימית נתקיימה ובגמר המלחמה הועמדה השאלה, מה לעשות בצי-סוחר זה, שמבחינה כמותית הוא מאפיל על ציי-הסוחר של שאר מדינות-הים בעולם וחורג את גבולות הצרכים ה"תקינים" של ארה"ב.

צל הנחושים על עתידו של הכוח הימי של ארה"ב רבץ על הספנות העולמית כולה, שעקבה בחרדה אחר תכניות חסול. וזאת לדעת, כי הצורך בחיסול-מה של צי זה לא עמד כלל לויכוח גם בארה"ב. גם שם לא העלו מעולם על הדעת, כי בבוא השלום תהיה אפשרות לקיים את כל האניות שנבנו בזמן המלחמה, כשם שלא העלו במחשבה את האפשרות לקיים בפעולה את כל המטוסים ולהשתמש בכל הציוד המלחמתי האחר שנבנה לצרכי המלחמה. אכן ידעו גם שם, כי הספנות תצטרך להביא את קרבנה על מזבח ה"התאמה" לימי השלום, אלא שנתחלקו הדעות לגבי גודל הקרבן. כל תכנית חיסול היתה לכאורה בת-ביצוע, כי רובו של צי הסוחר היה קנינה של הממשלה, אבל כל מעשה בכוח זה מוכרח היה להתבסס על פתרון שאלת היסוד: מה גדלו של צי הסוחר הרצוי והדרוש לארה"ב? והיה ברור, כי הצי המסחרי של ארה"ב לאחר המלחמה צריך להיות בעל ממדים גדולים מזה שלפני המלחמה. השתתפותן של ארה"ב, במידה הגדלה והולכת, בזירה הבינ-לאומית ומעמדה כספק ראשי של ארצות העולם הפכו את הצורך בצי מסחרי מתאים לגורם חיוני במדיניותה הלאומית: תכנית החיסול הותנתה, איפוא, בעריכת תכנית למדיניות ימית מיוסדת על הצרכים הממשיים של הספנות הלאומית.

הספנות האמריקנית לאחר המלחמה ותכנית החיסול.

הועדה הימית של ממשלת ארה"ב, אשר עליה הוטל ליישב בעיה זו, שמה לה למטרה להבטיח ספנות לאומית בממדים העשויים לשמש את מלוא הצרכים של ארה"ב בהובלה החופית וכמחצית צרכיה בסחר החוץ הימי הלאומי. להגדרת הצרכים בחלק השני קבעה הועדה כ-32 קווי-קשר לכל חלקי העולם, שקיום שרותים של קווי-אניות לאומיים בהם הוא חיוני והמדינה חייבת בכל מחיר לשמור עליהם. השגת המטרה הזאת

מאניות מהירות וחדישות, אשר יעילותו מבחינת כח ההובלה שוה לפי האומדנה לצי בטונז' של 14 מיליון טונות שמלפני המלחמה.

ברם — הגשמת התכנית, מאז קבלה תוקף חוקי באמצע 1946, לא הניחה את הדעת דוקא בנקודה זו, כפי שמוכיח הדר"ח של הועדה הימית לסוף שנת הפעולה הראשונה. המספר הכולל של האניות מכל הסוגים שנמכרו הגיע ביוני ש.ז. ל-1,032, בטונז' מטען של 10.7 מיליון טונות. מכלל זה קנו תושבי ארה"ב רק 28% והשאר נמכר לארצות חוץ. יתר על כן: תוספת הטונז' לספנות הפרטית אף לא הספיקה לכסות את הפסד הטונז' הניכר, שהיא עצמה מכרה לאנשי חוץ או העבירה לפעולה תחת דגל זר. כל צי הסוחר הנמצא כיום בבעלות פרטית תחת הדגל האמריקני מגיע רק ל-800 אניות (9 מיליון טונות) לעומת 1250 אניות (למעלה מ-10.6 מיליון טונות) בינואר 1939. אדישותם של אנשי הספנות הפרטית לאפשרויות של רכישת אניות נובעת מחסרון מכריע, שלקחה בו הספנות בארה"ב, השקול כנגד כל היתרונות הזמניים. השקעות בספינות הן מטבען, כידוע, השקעות לתקופה ארוכה ואינן מושכות ביותר אם קיימים חששות כבדים ביחס לסיכויים של ניצול ההשקעה. ואמנם הסיכויים של הספנות בארה"ב לפעול ללא תמיכה בתנאים תקינים, שלאחר תקופת הגאות בתחילת שנות ה-30, ההובלה הימית שלאחר המלחמה, אינם טובים ביותר, לאור ההבדלים בהוצאות העבודה הגבוהות באניותיה בהשוואה לארצות אחרות.

לשאלת הוצאות העבודה והשפעתן.

שכר העבודה המשתלם לצוות באניות ארה"ב גדול, פי שלושה וארבעה בממוצע, משעורי השכר הנהוגים באייר תיהן של מדינות-ים אחרות. על פי מר טיילור, נשיא המכון לספנות בארה"ב, היה שכר העבודה היסודי הממוצע ששולם לצוות של אניה סטאנדארטית מטיפוס "החופש" תחת דגלים שונים כדלהלן: —

ה ד ג ל	שכר העבודה החדשי (בדולרים)
אמריקני	10,184
הולנדי	3,417
כריטי	2,735
נורבגי	2,463
בלגי	2,389
יווני	2,150

גם יחסי העבודה בספנות האמריקנית, מאז גמר המלחמה, הם בלתי-יציבים, מחמת סכסוכי-העבודה המרובים שנמלים. יישובם של הסכסוכים נתאפשר עד היום בדרך של סיפוק תביעות העובדים, הודות לביקוש הגדול בעולם לשירותי הובלה ימית. אולם הספנות האמריקנית מטילה

ספק באפשרות להתמיד במצב זה. היצע שירות הספנות בעולם גדל והולך עם גידול כוחן הימי של מדינות-ים שנחלשו בזמן המלחמה. ארצות אלה, המתלבטות בסבך של קשיים כלכליים, רואות הכרח לעצמן להעלות את ערך האכספורט ה"סמוי" שלהן, בצורת שירותי הובלה ימית. דבר זה וכן גם הצורך הדחוף להרויח, מטבע קשה" יחישו את תקופת ההתחרות החריפה בשדה זה. ומה דרך תימצא או ליישוב התביעות, הנובעות מקיום רמת חיים אמריקנית על ספינות, שחייבות להתחרות בספנותן של מדינות-ים ועובדיהן רגילים ברמות חיים יותר ירודות?

אין חוגי הספנות הפרטית אופטימיים משום כך לאפשרות לקיים בידם, לאורך ימים, צי סוחר גדול מזה המצוי כבר. את הגיאיות הקיימת עוד בענף הספנות בעולם הם מבכרים לנצל בדרך הבטוחה יותר של חכירת אניות-הסוחר הממשלתיות לתקופות זמן מוגבלות. לחץ הממשלה בהצעת תנאי חכירה חדשים, שלפיהם כל הפלגה של אניה היא עסק נפרד, שההפסדים האפשריים בו לא יכוסו מרווחי הפלגות אחרות אלא יהיו את סיכונו של החוכר, גם הוא, על אף התרעומת של הספנות הפרטית, לא הביא לשינוי עמדתה לגבי הברירה בין רכישה לחכירה. נראה שהספנות הפרטית מעדיפה סיכון חד-פעמי, כל עוד דבר זה אפשרי, מאשר לעשות השקעה לתקופה ארוכה, שסיכוייה — סיכון מתמיד. זכות החכירה תפקע בפברואר 1948. מספר האניות הממשל-תיות שהוחכרו לחברות הפרטיות היה כ-1600, בטונז' מטען שלמעלה מ-15 מיליון טונות; מספר זה עולה ויורד לפי התנודות העונתיות של תקופת הגאות והשפל בהובלה הימית. שאר האניות של צי-הסוחר הממשלתי — מלבד 10 אניות נוסעים, 256 טנקרס ו-40 ספינות משא לשירותים חופיים ובין-חופיים המפליגות בחסות הממשלה עצמה — הועברו לנמלים מיוחדים, המשמשים "בית מועד" לרזרבה האינטרטגית.

ההתחרות הזרה.

החלק הפעיל של הצי האמריקני הצליח עד כה לקיים בידו שירותי הובלה בסחר החוץ הימי הלאומי למעלה מהשעור שקבעה לו הועדה הימית של הממשלה. אניות המשא, תחת הדגל הלאומי, נטלו בשנה שעברה כ-67% מכלל היצוא וכ-62% מכלל היבוא של ארה"ב. במחצית הראשונה של השנה 1947 עוד היה חלקן כ-60% ביבוא וביצוא ואחר כך — משהו למעלה מ-50%. אך היוכל הצי לקיים שעור-יחסים זה להבא? יש להביא בחשבון, כי את רובו של היצוא האמריקני מהווים כיום משלוחי-עזרה במסגרת מלוחות-הדולר. הארצות הלוחות, המעונינות באופן חיוני לשמור את יתרות הדולרים העומדות לרשותן, תעשינה ודאי כמיטב יכולתן להוביל במידת האפשר את המטענים המיועדים להן באניות שלהן עצמן. החסכון האפשרי איננו קטן כלל. חשבון דמי הובלה של הספנות האמריקנית בעד הובלת מטענים לעבר הים מגיע לפי ההערכה ל-15% של

סיגריה

דוגמא

דוגמא לשלמות

אחים בזרנו בע"מ

כל הסגולות של סיגריה משובחת

ימצא המעשן בסיגריה זו.

כספית ל-12 חברות ספנות פרטיות, שהיוו או את מחצית הצי המסחרי תחת דגל ארה"ב. היא ניתנה בגודל סכומי הגרעון גם בימי המלחמה לאותם קוי האניות שבהם היתה עוד התחרות מצד מדינות אחרות, והיא ניתנת גם היום בשעורים מצומצמים. אך שעורי התמיכה ההכרחיים לדעת חוגי הספנות הפרטית הם גדולים מאד. לפי חישוביו של מר לי, סגן-הנשיא של חברת הספנות מור-מקורמק הידועה, עלו ההוצאות ליום בשביל צוות של ספינת משא סטאנדארד-טית מטיפוס בינוני ל-555 דולרים בשנת 1946 לעומת 232 דולר ב-1940. תמיכת האוצר לכיסוי הוצאות אלה תצטרך לגדול ל-400 ליום (לעומת כ-114 דולר ב-1940), אם לשמור על מצבה התקין של הספינה.

התהיה ממשלת ארה"ב מוכנה לשאת במעמסה כבדה זו של תמיכה מתמדת בכושר עמידתו של הצי בהתחרות ולשמור עליו לבל יתפורר, כמו לאחר המלחמה העולמית הראשונה? האם תבטיח הממשלה את עצמה בדרך זו נגד הצורך לעשות את המאמץ הכביר של הקמתו מחדש בשעת משבר וסכנה לאומית? לעתיד פתרוני.

ערך המטענים עצמם, הנאמד ב-10 מיליון דולר. אין מדב"רים כמובן על חסכון של כל הסכום העצום הזה, אבל ברור שיגבר המאמץ מצד הארצות הלוחות להוציא את המטענים האלה מתחומה של ספנות הדולר, ושלא יותן לה להוביל מטענים אלה אלא במידה שיחסרו אניות אחרות. הודעה של 16 האומות האירופיות, המייחלות לעזרת ארה"ב לפי תכנית מרשל, קבעה את זיקתן לטונז' של ספנות הדולר ל-11 מיליון טונות בשנת 1947 והעריכה שצורך זה יקטן ב-1951 ל-5 מיליון טונות. אין זה, כנראה, אלא ציון דרך במגמת הירידה של פעילותה של ספנות הדולר מאז גמר המלחמה.

התערבות הממשלה ותמיכתה.

אלה הם הסיכויים בענף ספנות המשאות, שבה בולט יתרונן של אניות הסוחר האמריקניות על פני האחרות, מבחינת הכמות והיעילות כאחת. ספנות הנוסעים של ארה"ב אינה יכולה אף כיום לקיים את שירותיה מלפני המלחמה. הרחבת צי אניות המשא בזמן המלחמה נעשתה על חשבון אניות הנוסעים וע"י כך הופרע שווי המשקל של הרכב הספנות האמריקנית. מאז 1939 נצטמקה ספנות הנוסעים מ-152 אניות בטונז' של מיליון טונות ל-45 אניות של 350 אלף טונות. בענף זה נעדרת האפשרות לעקוף את הצורך בהשקעה ע"י התחליף הרצוי של חכירה. האפשרות היחידה להספקת אניות נוסעים היא בבנייה חדשה, שהספנות הפרטית אינה מגלה נכונות להסתכן בה והיא תובעת מהממשלה למלא את החלל באמצעי האוצר.

משוכת הגורל היא, שספנות ארה"ב, אשר נולדה וטופחה על עקרונות היזמה הפרטית, אינה רואה אפשרות לקיים את שירותיה בספנות הנוסעים ואינה יכולה לשמור על הישגיה בספנות המשאות אלא אם כן תבוא לעזרתה התערבות הממשלה ותובטח לה תמיכת אוצרה.

תמיכת אוצר הממשלה בספנות הפרטית אינה חדשה באמריקה. היא נתקיימה כבר לפני המלחמה כשניתנה עזרה

מעבר לים באות אניות טעונות סחורה, המביאות חמר-גלם בשביל תעשיית ארצנו ומוצרים הדרושים בשוק המקומי. חוזרות הן עם תוצרת הארץ היוצאת לשוקי העולם הרחב. כל זה נעשה באמצעותם של הבנקים המסחריים הגדולים. דרכם עוברים הדוקומנטים הימיים המסנים בעלות על סחורות ותעודות-הביטוח נגד סיכונים-הים; באמצעותם נעשה התשלום ונפתחים אשראים דוקומנטריים במקרה הצורך. חוליה חשובה בקשריה המסחריים של ארצנו עם ארצות-חוץ מהוה

בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ

א.

קבלתי הזמנה מאת „הקרן האמריקנית למוסדות ארץ-ישראלים“ לנאום בוועידתה, שתתקיים ב־18 לאוקטובר במלון וולדורף, על הימאות העברית בארץ. אינני יודע אם המקום, או התכנית האמנותית או שמה של ארץ-ישראל, משך את הקהל הרב, להפתעתם של מארגני הוועידה. באולם, המכיל בדרך כלל 500 מקומות-ישיבה, נתכנסו יותר מ־800 איש בישיבה ועמידה, ורבים מאד חזרו מחוסר מקום. בין הנואמים היה גם העו"ד פליכס רוזנבליט מתל-אביב, ד"ר ג'מס הלר, אדוארד נורמן, ויליאם הלן ואחרים. בתכנית האמנותית השתתפו תלמה ילין, זיגי וייסנברג, צבי צייטלין וזוהבה אידלזק. היה זה ערב ארץ-ישראלי ממש ונעים. רבים ציינו בספק רב את האוירה הארצישראלית ששררה בו והדגישו את ערך השתתפותו הרבה של הצבור היהודי בניו-יורק. לוועידה באו מכל פנות הארץ. אנשים ממקומות שונים גילו ענין במפעל-הים העברי. שמחו שקיים שדה-יצירה הפותח אפקים רחבים. אין זאת אלא שעמנו משתוקק למפעל חדש רחב ידים; אין זאת אלא שהים העברי הוא המושך וכובש לבבות. וצר שכה הזנחנו אותו וגם כעת נתונים מעט מאוד מזמננו ומחשבתנו לתחום זה, שהוא כה חשוב לתקומתנו ותחייתנו במולדת וש אפשר גם לפתחו בגולה, וביחוד בארצות-הברית.

ימאי צעיר אחד, שמו שטיין, יליד אמריקה, עסקן באגודה הימית, ניגש אלי והזמין אותי לבקור באגודה המורגה 80 אלף חבר. קבעתי יום לבקור. ביום הקבוע הגעתי למשרדי האגודה: בנין בן 6 קומות בעל חדרים רבים ערוך כים בטעם ותערוכה של אוסף תמונות של ציירים-ימאים. יו"ר האגודה — אירלנדי, המזכיר — כושי, הגזבר — יהודי; הם ועוד 3 סגנים מנהלים את האגודה הגדולה הזאת.

האגודה עוסקת בעיקר בסידור חוזים עם נותני העבודה. מגמתם — שיפור התנאים הסוציאליים והמקצועיים של הימאים. לאגודה משתייכים ימאים בלי הבדל גזע ודת. העזרה ההדדית מועטת. למשל: כשמלח חולה ריפוי על חשבון הממשלה, אבל האגודה מצדה משתתפת בסך של 5 דולר לשבוע להוצאות קטנות. אין דאגה למשפחה, אין גם כל דאגה לחוסר עבודה או לעת זקנה. אלה הם הדברים, שבשאיפתם של מנהלי האגודה להגיע אליהם, אבל בשטח זה טרם הושג דבר.

מענין, כיצד נערכות בחירות באגודה גדולה כזאת. הבחירות מתנהלות ע"י משרד מיוחד, שאינו קשור לאגודה הזאת ולא ממונה על ידה, אלא הוא מוסד נבדל, המאושר ע"י העירייה והמשטרה. הוא הוא המשגיח על כשרות הבחירות.

(*) קטעים אחדים מרשימה זו נתפרסמו ב„הפועל הצעיר“.

רות. מועמד לוועד הפועל זקוק לפחות ל־150 תומכים, ואילו מפקת, כלומר האיש המנהל מו"מ עם הימאים באניה ועם רב־חובל ומישר את הסכסוכים שנתרחשו במשך ההפלגה בים — זקוק ל־25 תומכים. בכל אניה ואניה ישנה קלפי, וכל הקולות מועברים למשרד המיוחד הזה. האגודה מוציאה שבועון ובו מתפרסמות ההחלטות של האגודה ודיוניה. כשהאניה מגיעה לחוף, עולה על האניה אחד מהמפקחים של האגודה, גובה את דמי-החבר ומברר את הסכסוכים שאירעו במשך ההפלגה, ואם אין הוא מצליח ליישרם, הרי הם באים אל הוועד הפועל. האגודה מקיימת בית-ספר, שעי-קר הלמוד בו — תנאי החוזים עם החברות, החוק הימי והתפתחות האיגוד המקצועי.

בקרתי באותו בנין גם במחלקת העבודה. על הקיר לוח שחור ועליו רשימת שמות האניות, מספר הימאים ולאילו מקומות הם דרושים. כל ימאי רשאי להרשם לעבודה הזאת אם הוא רוצה בכך. מענינת חלוקת העבודה: כשהימאי בא מנסיעתו, הוא מגיש את כרטיסו, ובו רשום מתי הגיע. לפי היום והשעה, שבהם הוא נרשם — נקבע תורו לעבודה; לא המצב המשפחתי ולא המצב הסוציאלי הם הקובעים, אלא המועד בו נרשם.

בבנין — גם מחלקה מיוחדת, העוסקת בענינים כלכליים, המנהלת סטטיסטיקה על הרווחים של חברות האניות והתפתחותן, למען אפשר יהיה לבסס את דרישות הימאים, בשעת הדיון על חידוש החוזה, על מספרים בדוקים. כן מוציאים לאור, מפעם לפעם ספרים וחומר מקצועי אחר.

קיימת קופה להלוואות בסכומים מצומצמים. כל מלח משלם מסים בגבול 32 דולר לשנה, וזה כולל מס ארגוני וביטוח במקרה מות (בסך 150 דולר הוצאות קבורה). לא קיים שום ביטוח משפחתי.

הימאי רואה באגודה מוסד להגנה על האינטרסים המקצועיים שלו ולא יותר, והימאי ממלא אחרי הוראות האיגוד ללא כל התנגדות.

ב.

משם לקחוני ידידי ל„בית יורדיים“, המשוכן בבנין עצום, ובו: מלון המכיל יותר מאלף איש, קולנוע, אולם רקודים וספרייה על שם קונראד, הסופר הפולני, שכתב אנגלית על חיי הימאות. הספרייה מונה כ־10,000 כרך והיא מסודרת יפה ובטעם רב. כן יש שם חדר אוכל, מכבסה, ואולמי שעשועים. כל יום מבקרים שם כ־4000 איש. בכל ערב מוזמנים הימאים לתה, קפה, קולנוע, לריקודים בלי כסף. בעד לינה ויתר השירותים (כלכלה והחסנת מזודות) משלמים. גברות מתנדבות באות יום לכהיך תה וקפה ולשחק עם הימאים בקלפים. ובערב באות אחרות — לרקוד ימים. ע"י כך מושכים את הימאי לבית יורדיים בהגיעו

לחוף ואין נותנים לו לבלות זמנו בין הפלגה להפלגה בבתי־קפה מפוקפקים וכו'.

בבנין גם חדרים מיוחדים בשביל ריפוי רנטגן, מחלקת עינים ושיניים, מחלקה לעזרה סוציאלית; במקרה שימאי נשאר בלי כסף נותנים לו המחאות ולפיהן הוא מקבל ארוחות, לינה, בגדים. אחרי שמתחיל לעבוד מנכים זאת ממשכורתו.

ישנה מחלקה מיוחדת לחיפוש ימאים אבודים, הפועלת בהצלחה גדולה, שזכתה לפרסום ולתהלה בכל העולם וגם עשתה רבות לאחד משפחות ולהשיב בנים להורים.

יש ענין במחלקה לטיפול בימאים מבחינה חברתית. קיים ועד של עסקניות המטפלות במשך כל השנה בהכנת הבילות־שי לחג־המולד לכל ימאי וימאי באשר הוא שם. ישנה מחלקה מיוחדת למלחמה בשיכרות — וכן מועדונים בשביל ימאים בני אומות אחרות. בקרתי בשלשה מהם. המועדונים האלה מסודרים באופן מיוחד לפי הטעם של כל ארץ. הריהוט הוא בסגנון מיוחד, ותמונות של נוי המולדת תלויות על הקירות. שם גם ספרייה קטנה בשפת־הימאים ומזנון עם מאכלים ספציפיים. והיה אם מלח מתגעגע מאוד לביתו ולארצו ולעמו, הוא נכנס למועדון כזה ומרגיש עצמו כאילו הוא בביתו ובארצו. הציעו גם לי להקצות חדר מיוחד בשביל הימאים מארץ ישראל. ספרו שבזמן המלחמה היה להם חדר מיוחד בשביל הימאים היהודים. יש גם חדרים מיוחדים בשביל ציירים ימאים וסופרים ימאים לצרכי עבודתם, וכ־מובן גם כנסיה. הכנסות המוסד בגבול 75% באות מתמיכות של חברות והצבור, 25% — מהימאים עצמם. הפקידות העסוקה בבית הזה מונה כ־300 עובדים. להם הוצאת ספרים מיוחדת.

מר שטיין מהאגודה הימית, שהדריך אותי, הראה לי גם שני מקומות, שבהם מחלקים עבודה לימאים שאינם מאורגנים באגודה. המדובר הוא בסוכנים, שלרשותם גם בתי מלון, אשר בהם יכול ימאי ללון ושומרים עליו לבל יצטרף לאגודה הימאית... בעד כל ימאי כזה מקבל הסוכן 12 דולר; המשרדים ובתי־המלון האלה מוחזקים ע"י חברות אניות. הם משמשים להם כתריס בפני אגודות הימאים. משרדים כאלה רבים ליד החוף הגדול בעיר הגדולה ביותר והחפשית ניו־יורק...

ג.

מאז בואי לניו־יורק התענינתי באפשרויות של רכישת אניות. השבוע נתנה לי ההזדמנות לראות אחדות מאלה המוצעות למכירה.

עם אבא חושי ועם יהודי אמריקני אחד, בעל אניות־משא, ומהנדס פניני מומחה, יצאנו לנמל לראות את האניה הגדולה ע"ש ג'ורג' וושינגטון, העומדת למכירה.

האניה עוגנת בנהר הודסון, במדינת ניו־ג'רסי. בדרך־

כנו לנמל עברנו בין חורשות עצים, העומדים בשלכת. רק עלים מעטים, שגוונם זהוב־אדמדם, עוד נשארו לפליטה, זעיר פה זעיר שם. העצים שפשטו את לבושם הירוק מתכוננים לקור החזק של החורף הצפוני.

והנה גם חוילות הדורות לעינינו, בתוך גנות־נוי וגני פרי למכביר. קנאה מתגנבת ללב!

הגענו לנהר. כ־50 אניות עוגנות בו. כלן נבנו בימי המלחמה ועתה יצאו מכלל שמוש. הן מוזנחות ועזובות, עומדות באפס מעשה. והלא אנו בארץ כה זקוקים להן. היכן הצדק?

במשרד שבאחת האניות קבל פנינו, בחביבות ובחמי־מות, קפטין זקן אחד, יליד אמריקה. בן שבעים ושנים הוא כיום וזה 46 שנה הוא משרת בימים. עתה, לעת זקנה, הוא מנהל את המשרד הזה למכירת האניות המיותרות של הצי האמריקני.

האניה ע"ש וושינגטון בנויה יפה. התאים שלה מסוד־רים ושתי מטות בכל אחד מהם. גם התאים בשביל הצוות נאים מאד. עברנו לארכה ולרחבה של האניה, שמענו דברי הסברה עליה וכן גם את חוות דעתו של המהנדס הפיני, שלא פסק, אגב, מלדבר על ה"הובי" שלו בהכנת אוכל...

הבקר באניה ארך כמחצית היום. קבלת הפנים הנל־בבת, ההתענינות בצרכים שלנו ובחיי הארץ בכלל, והנ־כונות לעזור לנו — נגעו עד הלב.

ראינו ושמענו רבות, ועתה — עת לנו לעשות. וחלילה לנו, לעת כזאת, להחמיץ הודמנויות.

ביהח"ר לכלי זכוכית, גביש — בראשון לציון

נוסד בשנת 1933, על ידי קבוצת יהודים מפולין. באותם הימים טרם היו בארצנו יהודים יוצרי זכוכית ובעלי המפעל הביאו עמם נוצרים פולנים מומחים. הנסיון נכשל לראשונה מחוסר תמיכה בתוצרת העברית ומהעדר פועלים יהודים, שיהיו מוכנים לעבוד בתנאים הקשים שביצור הזכוכית, ליד הכבשנים.

בשנת 1940 עבר המפעל לידי ה"ה מינצר ומנדל. הראשון היה בעל בית חרושת לכלי זכוכית בפולין, השני — ברומניה. שנים אלה הצליחו לבסס את המפעל ולהרחיבו. תחילה היו מיצרים כלים משברי זכוכית בלבד, כי לא היתה להם ידיעה מספקת לערבובו בחול ולהתכתו. במרוצת הזמן הוקמו כבשנים גדולים ובית החרושת החל לייצר כלי זכוכית משובחים.

עם גמר המלחמה הוצף השוק הא"י בכלי זכוכית מתוצרת חוץ ונשקפה סכנה למפעל. הפועלים והבעלים התארגנו אז לקר־אופרטיב — ביזמתו של מר אריה קומר, מראשוני הפועלים ב"גביש", ועתה מנהלו בפועל של בית החרושת.

ביהח"ר "גביש" בראשון לציון מתפתח בצורה נאה ומתקדם בעבודה.

(מ)

חמש שנים לבית יורדי הים בחיפה

— מה' תה מספר לי: לקום ב־5? אני יודע את זה. זו אניה ראשונה שלי?
— זה לא רק זה. איפה נשמע בעולם שיעשו בחינות כאלה למלח הרוצה לעלות על אניה? גמרת אוניברסיטה? אתה יכול להיות מלח שלם. גמרת רק גימ' נזיה? לא יותר מנער סיפון. ניירות לא משפיע עליהם ולא בטיה. מה אתה רוצה עוד? הוא שואל אותך מה שם אביך!!

— ברור! ממורים כמוך לא מקבלים על אניה־נוסעים עברית. מי יודע למה שאתה מסוגל. לא! אבל אני ברצינות אומר לך: זה לא ככה כמו שאתה אומר. דואגים שה"קרו" יהיה חומר אנושי טוב. למה לא? אם יש להם הברירה לבחור — למה שלא יעשו את זה? חוץ מזה: אני לא יודע אם לא כדאי לוותר על הרבה דברים ובלבד לעבוד על אניה עברית ממש.

— העבודה שתהיה כל חודש או חודשיים בארץ זה כלום?
— עזוב אתה גם כן. אני רוצה לעשות "קווים" ארוכים. תן לי את אמריקה, אוסטרליה, נורבגיה...

— תסע אתה "קווים" ארוכים. אני מספיק ראיתי לים אני מוכרח ללכת. ואם ללכת — לפחות להיות קרוב לבית. בינג קרוסבי שר את שלו ונסע מן הסתם הביתה ב"בוויק" שלו. 100 דולר בכיס, או אולי פשוט, החליפו, את התק' ליט. מכל מקום, כעת מיבבת נערה חר' שנית מאד. על הקירות — תמונות מהווי ילדי־הארץ, נהלל, שומר וסוסו, הכנרת. במסעדה זו יכול כל מלח ועובדי־ים לקבל ארוחה שמנה וזולה. בחדר השני — משח' קים, עתונים, ראדיו, בשלישי — משרד

בית יורדי הים בחיפה נוסד, ע"י החבל הימי לישראל, בדצמבר 1942. בית לימאי העברי הוא — ראשון ויחיד במינו. המועדון (ברחוב המלכים 5, בקרבת הנמל) תופס 11 חדרים, בשתי קומות, ונמצאים בו: אולם קריאה, ספרייה, חדר שעשועים, מוזיאון ימי, מזנון, חדר אוכל, חדרי לינה ומשרד. ה"בית" פתוח לימאים שבאניות הסוחר ולדייגים. הנהלתו מקיימת קשר קבוע עם הימאים העברים לפזוריהם. אגודת רבי החובל, הקצינים והמלחים העברים ולשכת העבודה לימאים בחיפה נמצאות אף הן ב"בית יורדי הים".

ד. ספן / בית יורדי־ים.

רפורטאז'ה

מקטרת קרה, בין השיניים, ריקקה לכל רוחב המדרכה, "אי־אלו־עשרה" מדרגות — ואנו בפנים. רצונך: שב ושחק שה, הפלג לעולם הרחב על גלי... הראדיו, שחק "פינג־פונג" עם מאן־דווא, — או אולי שתה כוס קפה? כרצונך! אגב, כמה זמן הנך בים? על איזה "כלי" היית לאחר רונה? ומה מצב העבודה?

— לא, תודה. אני אחכה כאן למזכיר. זה בענין "קדמה".

— ככה? איזה מקצוע יש לך?

— הו? אני "חצי־מלח".

— נו, בוא. נשתה משהו. הרבה מהד כים כאן למזכיר ול"קדמה".

בינג קרוסבי שר מתוך תיבת הראדיו: "באתי אליך, ואת בודדה..." ואנשים נז' כרים נמלים זרים, בתי־קולנוע, מיתקני־ראדיו, בתי־קפה, אניות, סתם בתים. נז' כרים תזמורות־ג'או בערים הרחוקות מכאן מאות "מילים" ובדידות שם. עשן סיגריות מסייר את החדרים. כובעי מצ' חיות, סמלי עוגנים עטורי זרים, מעילים. ליד השולחנות המרובעים: שני שפ' מים, אחד מסולסל ואחד קצוץ, זקן אחד, מגבעת "ינקית" ומשקפיים. כוסות ריקות, שחצי־פרוסת לימון נשתייר על קרקעיתן, ומאפרה שתולה זנבות־סיגריות. ימאים!

— מה אתה רוצה להגיד לי? ש"סוד" ראול" יותר טובה ממנה? עזוב שטויות ודי!

— לא זאת השאלה. הסתובבתי על לא מעט סיפונים, את החיים האלה אני מכיר. וכעת כשסוף סוף מגיעה אניה עברית של ממש — הם לא מעלים אותי. — מה אתה רוצה? יש לך עבודה בני מל־תל־אביב. אתה מרויח טוב. יש כאלה

(*) נתפרסם ב"עתים", מיום 27 לנובמבר 1947

בחדר הקריאה של "בית יורדי־הים"

על יד הכניסה לבית יורדי הים, היפה, רחוב המלכים 5

אבא / עם חברי „אלי-צור“ במחנה למדריכים

היה משהו חדש בקורס זה של השנה לעומת הקורסים של השנים הקודמות. בשנים הקודמות היינו אורחים, ולרוב בלתי רצויים, על הירקון. סירותינו עגנו פעם ליד רציף „הפועל“ ופעם ליד רציף „זבולון“ או „צופי-הים“. וכל אחד היה מנסה לשכנע אותנו שברציף השכן יהיה נוח יותר.

והציוד היה מונח במחסן-מרתף ברחוב ירמיהו ולפני ואחרי כל פעולה היו מבוזבזים כמחצית השעה על סחיבת הציוד.

אשתקד קיימנו את המחנה על שפת ימה של הרצליה. „כבשנו“ שם שטח פנוי שהוקף גדר תיל; הקימונו אהלים לדיור וסככות לאיחסון הציוד. ליוצאים לקורס היתה חוות-הג, בחינת יציאה משיעבוד לגאולה. על שפת ימה של הרצליה הרגישו את עצמם בביתם.

והיו בין החברים שטענו, שגם השנה נקיים את הקורס בהרצליה. אך לא כן היה. זו הפעם נשארנו בתל-אביב וכאן על הירקון — בפינה שלנו — בלינו 20 יום. באמונים.

רואה. מלחים שלמים, חצאי-מלחים, קצינים „קרו“ שלם. מה יהיה הסוף? למה לא קונים אניות, לעזאזל?!

— הוֹהו, התחממת קצת בחוף. נמאסו עליך תפוחי-האדמה, מה? חכה עוד קצת. — לי אין כבר מיל ממה שחשכתי מהג-סיעה האחרונה. אפילו ללון אין לי היכן. כאן כל המקומות תפוסים. רבים הקופצים על מטה פנויה. נהיינו משפחה גדולה.

המוכיר הגיע: בחור צעיר, ימאי לשעבר יושב ושומע טענותיו של כל אחד ואחד. רושם. משוחח ומסביר. מנסה לשכנע את פלוני שיעלה על „זו“ או יפנה את תורו למישהו הזקוק לעבודה יותר ממנו.

גם הבחורה חדלה מלשיר. שקט השליך את עוגניו בהדרים. אפלולית מסתננת בעד החלונות. מעברם: הים, הנמל, תרני-אניות, ארובות-עשן, צפירות עמוקות, המעלות בלב ימאים את הכמיהה למרחקים ואת הבדידות.

„אי-אלו-עשרה“ מדרגות, מקטרת, פנים מאדימות, ריקקה על המדרכה — ואנו בר-חוב הריק והארוך. פנסים נדלקו. צפירה מעומק החזה, ומעבר הגדר: הים — העולם.

הקלוב, לשכת עבודה של אגודת הקצינים והמלחים העבריים. ברביעי: ספריה ימית ומוזיאון, ובקומה העליונה — מלון. 10 גרוש מיטה ללילה.

עתה הנך מתמלא התפעלות של ממש מבחורים אלה, המדברים על קצוות תבל כעל ירושלים ושכונת-הפחים. ותוך זרי-בור מזכירים שמות-אופיות ארוכים ומר-זרים, ואין איש שואל פרטים, כאילו ידור-עים להם שמותיהן של כל האניות שבי-עולם.

— בבואנוס-איירס היה „קיף“ של היים. שם אפשר לעשות כסף כמו חול.

— הנשים היפות ביותר בעולם הן האיטלקיות. כן, ברודוויי זה דבר אחר. אבל ממש נשים — זה איטליה וצרפת. — אנגלית מזהומת. בעד 20 לירות אני אעבוד שם, אתה חושב? השתגעתי?

— לונדון זה לא רע...

— אתה זוכר את ליל הסדר בקפסאון? אצל המשפחה ההיא?

— ועל „האושן-לידי“ אז... זוכר?

— מי לא עבר את קור המשווה? אתה חושב, שלא טבלו אותי בים על ה„קור“? — ולי שמו שעה על המשקפת ואמרו, שאת קור-המשווה אני רואה. התיחה!

— בוא, תראה תמונות משם!

תמונות מעוכות עוברות מיד ליד. קבר-צת מלחים בצל-פסל — צרפת. מלה בכי-כר ענקית — לונדון. טראקטור, קומבין, ושדה המכסה את כל התמונה — אוסטר-ליה. שתי נערות זהובות-שיער בבגדיים — נורבגיה.

כאן כבר לא מדברים על „כיבוש הים“ ועל „ציונות“. כל זה מתממש במציאות. מדובר במשכורת הוגנת, תנאים נוחים, רצון להמשיך בים, להגיע לדרגת קצין, — וממילא כל זה אומר: כיבוש הים וציון-נות. אפילו את המושג: „אהבה לים“ אין לשמוע כאן. אך אהבה ביי-שנית זו נודפת מכל מלה.

— חביבי, איך שלא תרצה, קם לנו כבר דור של ימאים. באים חדשים ומנסים לה-ציץ לים. קיבוצניקים עולים על סיפון. הבינו פתאום, שגם זה חשוב, או, פשוט, רוצים לראות את העולם. לא חשוב! פעם צחקו לנו, כשהיינו עוד מעטים מאד. אתה זוכר? וכעת מסתכלים עלינו בעין יפה.

— אהלן, מוטקה! אותך לא ראיתי כבר מיליון שנה. מה מיליון? — אלף! שב. „מברשת סיפונים שכמוך! אתה זוכר? גם אתה ל„קדמה“?

— איפה אני ואיפה „קדמה“? אין עבר-דה. בינתיים אני מוציא תפוחי-אדמה אצל אבי. גם זה חשוב! כל החברה כאן, אני

טעם מיוחד היה לברכות אלה שהושמעו בין שמים ומים, ועניית „אמן“ של החניכים הובלעה ברעש הגלים.

20 יום נמשך הקורס. 20 יום של עבודה מאומצת ולימוד אינטנסיבי של החומר לדרגה ב'. התכנית בוצעה בשלמותה, ונר סף לתכנית ה„רשמית“, הנדרשת על-ידי המוסדות, שימש הקורס הזדמנות מצוינת לחינוך תנועתי וגיבוש הווי ימי דתי. הוא מהווה הישג גם בשטח הרוחנית-נועתי. בקורסים כאלה — בית-היצור לימאות הדתית.

צבי פריד /

עם דייגים אנגלים בלב ים

יצאנו ממל לובסטופט, שבמזרחה של אנגליה, בספינת דיג מודרנית חדשה (ארי-כה 110 רגל, מונעת במכונת דיזל של 350 כ"ס), לכוון צפוני-מזרחי. מטרתנו — מקום הדיג הנודע סילברבנק, זהו שדה דיג נרחב מאד (מאות מילים מרובעים) ומתאים הוא ביותר לשיטת הטראול.

המכמורתן שלנו הוא מן החדשים ביר-תר (נבנה בשנת 1946). מצויד הוא ברדיו משדר וקולט, במד-עומק מיכני, לוג וכו', וכל הנוחיות האפשריות בו למלאכת הדיג ולעובדים כאחד. בחרטומו — מחסן רש-תות, חבלים וציוד דיג אחר. המקרר שב-ספינה 300 טון קבולו, וחדר מיוחד תמצא בו בשביל המכונאי הראשי ולסגן האחראי ומקום מיוחד ל-6 דייגים נוספים. גם חדר אוכל שם ומקום לינה לחמשה עובדים, ועל הסיפון — מקום לעגנים ול-מנוף המשמש להרמת העוגן. שם גם המ-נוף הראשי להרמת ציוד הדיג, גשר הפי-קוד והדירה של הקצין האחראי, המטבח וסירת ההצלה.

יצאנו לים, והים שקט וחלק כראי. מה רב ההבדל בינו לבין הים שלנו! הים שלנו בהיר ושטוף-שמש ואילו ים זה עכור, מלא בוך ואפל. גם הראות כאן לקויה. האחראי על המכמורתן חלק את המשמרות ויצאנו לדרך. כעבור 26 שעות נגיע למקום-העבודה.

כאשר עזבנו את שער הנמל ואת איזור המצופים התחלנו בהכנת ציוד הדיג. לנו, לארצי-ישראלים (שנים היינו בספינה), היה רצון כביר להוכיח לחברינו לעבודה האנ-גלים, שגם אנו דייגים וכי יכולים אנו לעזור להם. אף כי הציוד בספינה שונה היה מזה שבספינותינו ידענו, כעבור שעות מעטות, לתת להם יד עוזרת. גם ליד ההגה עבדנו.

ביום השני להפלגתנו השלכנו את הר-שת לראשונה. והרשת גדולה, כבודה, וה-חבלים עבים, חזקים. כל עובדי הספינה

הקורס התנהל בדיוק לפי התכנית של ועדת ההדרכה שליד מהלכת הים של הסוכנות, בתוספת פעולה חינוכית רעיו-נית-תנועתית. החניכים נדרשו למאמץ מוגבר. עשר שעות ביום, פרט לתורנות ולהפלגות לילה.

הפלגת לילה — זו הויה מיוחדת במינה. נעים להפליג בסירה, במפרשים מתוחים, על מימיו השקטים של הירקון. נעים לה-חליק בסירה על הים כשהשמש משופת ורוח מלוחה מצליפה על הפנים. ברם, אין להשוות כל זה להפלגה בחשכת הלילה.

שוכבים בחורים וישנים על שקיקש על שפת הירקון, עייפים אחרי יום עבודה קשה. מוזהותיהם קלטו שתי הרצאות במשך היום וידיהם אחזו במשך שעות רבות במשוטטים ובמפרש. בא מלאך החלומות ובלבל עליהם את הדברים והכל נראה כגוש אחד: קשרי החבלים נתרפו, המפר-שים התנפפו ברוח ומד-המהירות הושפע מהמגנטיות של המצפן, הספרות נתבלבלו והעינים התאמצו בקושי לפענחן, פתע...

טלטה חזקה הסירה שינה מהעפעפיים. טרם הבינו החברים מה אירע, והנה — „בעוד חמש דקות ליד הסירות!“

חיש קפצו מעל משכביהם. רועדים מקור ומהפרעות השינה התיצבו למפקד שלפני ההפלגה.

סיסמת הלילה היתה — „אף הגה“. חרש החליקה לה הסירה על פני הירקון הנרדם. אף לחשרחש לא נשמע, פרט לרעש המשוטטים בחרשם במים. השעה — אחת אחר הצות. ומעבר לגשר הוקמו התרנים ונמתחו המפרשים.

לילה מכוכב היה הלילה. ירח לא האיר ואורות החוף הלכו והרחיקו. אט-אט השתלטה אווירה רצינית. מפקד הסירה מסר את מקומו ליד ההגה למלא מקומו. פנס-כיס הופעל להאיר את המצפן ואחד אחד נקראו החניכים לקבוע כיוונים ולציין את הרוחות.

בדברים רציניים הזכיר המפקד את ספינות האחים הנודדים בימים, המסתתרים מעין השמש ומעין האדם. קיבלו על עצמם הצעירים — לאמן את ידם לאחוז במשוט ובמפרש כדי להציל אחים מהיי נוד.

החניכים מופתעים. חשבו שהמדובר הוא בתרגיל קצר והנה נכנסו לקצב של הפלגה ממש. עברו שעות. המדריך הספיק להסביר את חוקי האורות וחוקי הלילה. בעזרת המצפן והמפה מנסים לקבוע את מקום הימצאם.

כשהאיר השחר, קפצו הבחורים למים לטבילת שחרית. אחד הבחורים נעמד ליד התורן לברך את ברכות השחר.

**ובחג האורים
התענגו על תוצרתנו**

דִּיבְנָה

בית הרושת לסוגרות - תל-אביב

כסא לפסנתר
מתרומם ונהדר במראהו

◆

„אמן-מתכת“
האחים אלדובי

◆

חרושת למטות פלדה
ורחיטים. ציוד למלונות,
בתי חולים ובתי הבראה.

◆

תל-אביב,
רח' החלוצים 56
טלפון: 2090

**מגן בפני
מחלות מדבקות**

נמצאים על הספון. מנסה אנכי להשוות את עבודתנו במימי הארץ לעבודת הדייגים כאן. מה רבים ההבדלים! כאן ספינה גדולה וחזקה, הנותנת בסחון מלא לעובר דיה אפילו בים הסוער ביותר. כאן נר חיות מצוינת וארוחה בנחת בחדר האכל הנקי. ואצלנו? — וההבדלים בציד? — מדות עצומות ממש לכל אחד מחלקי הציד; רשת עם עינים גדולות, חבלים עבים, חבלי פלדה, גדולים וכבדים, שאי אפשר להרימם אלא במנוף. — האם זהו דיג? הרי זוהי תעשייה ממש. אנחנו בארץ עוסקים בדיג ולא אלה כאן. — והעובדים? דייגים מבטן ומלידה שאבותיהם ואבות אבותיהם עסקו בדיג. אנשים פשוטים, שחיהם הקשים עשאו גסים, רציניים.

עליתי לגשר הפקוד לראות את האחראי בעבודתו. עסוק הוא עתה ליד מכשיר הרדיו. כשנתפנה נכנסתי אתו בשיחה. שאלתי תיו לסדרי הספינה, על עבודת האנשים, על חלוקת המשמרות. היינו מפסיקים לפרקים את שיחתנו, כשמחוק המקלט היה נשמע קול קורא לספינתנו. היה זה קולן של הספינות שבסביבה, השואלות למקום עבודתנו והן מוסרות לנו על מקומות עבר דתם הם ועל שללם. מתעניינים הם במחירי השוק ואף שואלים בעניני בית ומשפחה. איזו הרגשה נעימה: להיות על ספינה ולא להיות מנותק מהעולם! באותו רגע הבטחתי לעצמי, שהמעשה הראשון אשר אעשה, אחר בואי ארצה, יהיה — להשיג מכשיר כזה לספינתנו. האחראי שבספינה, אדם בגיל חמישים בערך, ומיך ומנוסה הוא בים וכל סתרי עבודתו נהירים לו ביותר. ערנה הוא לכל שאלותי, מתעניין בתנאים הקיימים אצלנו ומנסה ליעץ לנו.

מסתכל אני בשעון. רק רגעים מספר נותרו עד למועד העלאת הרשת. לבוש בבגדים אטומים סר אני תחלה, כדרך כל העובדים, למטבח, מקום שם מוכנים כבר לשעה זו הספלים הגדולים של התה, Cup of Tea האנגלי המסורתי, שבלעדי דיו אין לגשת להאול (הרמת הרשת). אחר הרמת החבלים משתחררת הרשת מהקרקע, ולאט לאט היא מופיעה על פני המים. אנו מושכים את הרשת, בכל מלא כוחנו, וסר חבים אותה אל תוך הספינה. על פני המים מופיע השק המלבין מדגים. אחד הדייגים עושה, בתנועה זריזה ביותר, לולאה מסביב לרשת, מפעילים את המנוף ושק הדגים מתרומם ועולה מעל לראשנו ויורד על הספון. רק עתה ידעתי מה רב ההבדל בין הדיג שלנו ושל האנגלים. מטיב הדגים ומהכמות העצומה שלהם למדתי זאת לדעת. לעיני נראו דגים רבים, גדולים ובעלי משקל, שטוחים ועגולים, לבנים וחרי

מים. אנו בארץ היינו שמחים לכמות כזו לאחר יום עבודה תמים. והנה החלה ברירת הדגים וסדורם. הדייגים נכנסו, ברגליהם הנעולות מגפי גומי, לתוך ערמת הדגים. את הדגים הגדולים יותר השאירו במקום, ואילו את השאר זרקו חזרה לים באתים גדולים. נדהמתי. דגים כאלה, שהם זורקים לים, אנו שמים בארגז מיוחד ומכרזים עליהם כעל דגים מיוחדים. בין יתר הדגים מצאתי כמה מכרים ישנים מהים „שלנו“, אך בעיקר היו אלה דגים, שלא ראיתי כמוהן לפני כן. ביניהם — ווייטינג, פלייס, הדוק וכו', לאחר שהדגים הושמו בסלים החלו הדייגים לנקותם ולהוציא את הפנים שלהם. בדרך זו שומרים על טריותם. כשהדגים נקיים כבר, רוחצים אותם מחדש, ושמים אותם למקרר לפי הסוגים, שכבות שכבות — קרה ודגים, קרה ודגים. בימים הראשונים הצלחתי אך בקושי רב לפתוח את הדגים. הדגים החלקקים היו נשמטים מידי ולא יכולתי להחזיקם. קושי מיוחד גרמו לי הדגים השטוחים

איך שלא תתפוס אותם יקפצו מבין אצבעותיך, יתחלקו ואין לתפוס אותם בשום פנים ואופן. הייתי מוכרח להוציא את הסכין מידי האחת ולתפוס את הדג בשתי הידיים. חברינו האנגלים היו תופסים את הדג בתנועה זריזה, בין שלוש אצבעות של היד השמאלית, ובשתי תנועות של הסכין היו גומרים את העבודה. בקושי יכולתי לעקוב אחרי תנועות ידיהם המהירות. הייתי בטוח אז שלעולם לא אוכל לעשות זאת כמוהם, אך בימים האחרונים של ההפלגה התקדמתי גם בעבודה זו. לאחר שעה ומחצית השעה היה הספון נקי לחלוטין. הסלים ערוכים בצד שמאל, המקרר סגור ואנו הולכים לנוח. דרך אנב: את הסלים מעמידים תמיד בצד שמאל. השארתי פעם את אחד הסלים בצד ימין. נגש אלי דייג זקן ואמר: „אל תעשה כזאת. סל בצד ימין מזל ביש הוא. ברשת הבאה לא נעלה דגים.“ הבטחתי לעצמי לעשות כזאת גם אצלנו. מי יודע? אולי סגולה היא. נעמיד גם אנו את ארגונו רק מצד שמאל. אולי יהיה זה לברכה.

(מרשימותיו של לא-אבי)

הסירה הגדולה, המגורדת ומקורצפת ניי צבת על ה"מעמדות" הגבוהים ומסביב לה עובדי המספנה וכלי העבודה בידיהם. פה עוסקים בקירצוף יסודי של הצבע שנשדק ונאכל על ידי מי הים ושם — בסתימת החורים והסדקים בקונופט. והנה גם מור" חים כבר את משהת הצבע הראשון. פני הסירה, ובעיקר תחתיתה, עקודים, נקודים וברודים. ריה צבע חריף עומד בחלל. פצלות-עץ מגוללות מתגוללות על הארץ ולחן רך של ים רוגע בחום היום ניגר אל החוף באטיות ובקביעות כובשת כל — קטנה היא המספנה השייכת ל"אוצר מפ" עלי הים". רק 10 עובדים בה, העוסקים בתיקוני הסירות שנפגעו בעבודה ובסערות ים, כלומר — בהחזקת המשק הקיים. מנהל העבודה הוא בונה-סירות ותיק, מהראשונים במקצוע זה בארץ ובתל-אביב. התישבנו בצל אחת הסירות שצלעותיה רוצצו בסלע ים באחת הסערות שלפני שבוע ושוחחנו על עניני מספנות וסירות וימאות.

האיש הכניס אותי במקצת לענינים אלה, שמעטה בקיאותי בהם. קרא בשמות סירות שכבר ניבנו במספנות המקומיות ועושות דרכן בים ובנמל. דיבר על תכניות שפרחו ונבלו; על היש ועל החסר. עניני הלאות התעוררו מדי דברו וויק נדלק בהן, כאז לפני 15 שנה, כאשר התחיל בבניית סירות. מסווה העייפות, האדישות והאכזבה ניסוט הצדה ושוב ראיתי את האיש שחלום- חייו הוא להקים ולבסס את מקצוע המספינות ובניית הסירות.

יש מקום ויש צורך בוער במספנה — אמר האיש בהדגשה — אך חסרה לנו ההכרה, כי אין העיסוק בענינים אלה יכול להיות ארעי וחטוף. אי-היציבות וחוסר ההתמדה הם בעוכרי המקצוע הזה. הספנות העברית לא תקום בלי בעלי מלאכה עב-רים במקום ובלי מספנה ראויה לשמה לתיקונים השונים. משלמים "דמי רבי" הגונים ותמיד מתחילים מחדש. אין מנצ' לים אפילו את הנסיון שנרכש. העובדים שרצו להתערות במקצוע נאלצו לא אחת להתפזר מחמת חוסר-עבודה וחוסר יציבות במקצוע. ולאחר שמצאו סוף סוף עבודה במקצוע אחר לא שבו כבר לספנות, גם כשחל מפנה לטובה במקצוע. וכך אנו עדיין בראשית צעדינו בשטח זה.

— והרי יש לנו מספנה בתל-אביב וגם מספנה בחיפה — התרסתי.

— כן, בחיפה יש, אבל בתל-אביב — לא. המספנה שלנו כאן קטנה והיא משמשת לצרכי הנמל בלבד.

— והרי נמל תל-אביב מתרחב ועוד יתרחב! והרי גם אגודות הספורט מפתחות

סים לסערה ויוצאים ממנה. והנה גם ימים של ערפל כבד. מדי שניות מספר עליך להפעיל את הצופר של הספינה, מחשש התנגשות עם ספינות אחרות. העוברות באותה דרך. ורבות הן הספינות כאן: בל-גיות ונורבגיות, בגודל שונה ובצורה שונה, העובדות בשיטות שונות. באחד הימים המעורפלים הללו נצלנו מהתנגשות בטור-הה אך ורק הודות לזריזותם ולאומץ לבם של ההגאים.

היו לנו שעות נעימות רבות בהפלגה זו ובין הנעימות ביותר — השעות האחרונות של היותנו בספינה. כל אחד מאתנו גלח את זקנו בן-השבועיים, צחצח את עצי-מו והתכונן לירידה אל החוף. ואותה שעה היינו "מייפים" לא רק את עצמנו כי אם גם, ובכוחות משותפים, את ספינתנו. מנ-קים אותה, מצחצחים, משפשפים. לאחר שבועיים ימים היינו שוב בין המצופים של נמל-היציאה שלנו. ידידים חדשים קנינו לעצמנו בהפלגה זו וידיעות מרובות רכשנו. והעיקר — נתגלה לנו אופק מורחב על הדיג וגישה חדשה למקצוע.

שבועיים ימים עשיתי בספינה זו. כל 3 שעות על הספון, כל משמרת שלישית בשמירה. אם יקרה משהו מיוחד, רשת נקרעת וכד', עליך להיות במקום. עבודתך היא ואיש לא יעשנה במקומך. באחד הימים נתקלנו במשהו על פני הקרקע. לא-חר עבודה מאומצת של שעתיים הוצאנו שבר של כנף אוירון ורשת קרועה. גם הרשת הבאה נקרעה למזלנו הרע, בהת-קלה בשרידי אוירון. מעל מקום זה היה כנראה קרב אוירי בימי המלחמה. את הרשת הקרועה עלינו לתקן מיד. 21 שעות עבדנו בלי הפסקה ואחר כך — העבודה הרגילה: הרמת הרשת, עבודה לשעה, תה, שעה שינה, הרמת הרשת וכו'.

כמשך ימי ההפלגה התיידדנו עם הדייגים האנגלים יותר ויותר. הם ספרו לנו על עבודתם, על המקרים השונים שקרו להם ואנו ספרנו להם על עבודתנו במימי הארץ. דייג זקן אחד, שראשית עבודתו בדיג היתה עוד על מפרשיות גדולות, היה מרבה לספר לנו מהייו. הימים עוברים חיש מהר. לעתים נכנ-

יינות, קוניאקים וליקרים של "כרמל-מזרחי" מיקבי ראשון לציון וזכרון יעקב ידועים לתהלה בעולם כולו

בתוך המרתפים הארוכים של יקבי ראשון לציון וזכרון יעקב, הבנויים בעומק של עשרה מטרים מתחת לאדמה, תמצא את היינות, הקוניאקים והליקרים המשובחים ביותר. לארצות רבות הם נשלחים: לאנגליה ולאמריקה, לבלגיה, להולנד, לארצות אמריקה הדרומית ולאוסטרליה. בשנים שלפני המלחמה היה "כרמל מזרחי" שולח את תוצרתו גם ליבשת אירופה — לפולין ולליטא, ללטביה, לאסטוניה ולארצות הסקנדינביות. כיום הזה מהוה היישוב העברי את הלקוח העיקרי של תוצרת היקבים. המפעל "כרמל מזרחי" נוסד בשנת 1882. מתפרנסים עליו כמה מאות משפחות.

כרמל מזרחי

FLY TO
EUROPE, U.S.A,
SOUTH AMERICA,
FAR EAST with

Abrahamoff Bros
Tourist & Travel Agency
3 HERZL ST. TEL AVIV, PHONE 5217/18

טוסו לאירופה
לארצות הברית
לאמריקה הדרומית
ולמזרח הרחוק

אחים אברהמוף
סוכנות טיירות ותירות
תל-אביב ורח' הרצל 3 טל. 5217/18

JERUSALEM BRANCH: סניף ירושלים
מול קולנע אוריון,
בנין כרמל מזרחי, CARMEL ORIENTAL Bldg.

שאוול

חיפה, רח' הרצל 47
נוסד בשנת 1929
טלפון 2443

מזיע לך את שרותי לרווחתך
זהירות לפני שתקנו!
קנית זהב, תכשיטים או
שעונים הוא ענין של אמון

שגוף ציבורי ימי דואג לקיומה עד שתת-
בסס ותיכנס למסלול-עבודה תקין, יכולה
לעבור את הדשי השפל בעבודה ולהחזיק
מעמד. מומחיות האנשים ידועה. קציני
הימיה הבריטיים הלילו ושיבחו מאוד את
עבודת אנשינו וחבל שאין דואג אצלנו
לכשרונות המומחים שלא יתבזבו לריק.
— ואיפה מתקנים את סירות-הספורט
שבימה של ת"א?

— המצב בשטח זה הוא קשה באמת —
ענני איש-שיחי. — אין מי שיתקן את
הטעון תיקון. והאגודות — או שהן זקוקות
להשתדלויות מיוחדות אצל מספנת ה"אר-
צר", או שהן נאלצות להגיע לחיפה למס-
פנת "עוגן". ואין דבר זה נוח כלל.

— ובבית-הספר הימי בחיפה אין מחלקה
לבניית סירות ותיקונים?
— היתה מחלקה כזו ובטלה. צורך השעה
הוא להקימה שוב.

איש-שיחי קם בארשת של התנצלות.
— עלי לגשת העירה בענין דחוף —
אמר. — אך זאת אניג לך לבסוף. אנו
הולכים לקראת עצמאות מדינית. השער
לים שישנו כבר, יתרחב. שערים חדשים
יפתחו לאורך החופים. נצטרך לכלי שייט
רבים: להבאת אחים עולים; להובלת מש-
אות וסחורות שונים מארצנו אל העולם
הגדול ומחול' לארצנו, לדיג וגם — לטור
לים ולשעשועים. בלי מספנות משלנו אינני
מתאר לי את הדבר. ככל שנקדים בהקמתן
ייטב למשק הימי שלנו.

פעולתן זקוקות לסירות שונות. והיכן סי-
רות הטיול והשעשוע הפרטיות? הרי יכול-
נו להעסיק עובדים רבים בעשיית סירות
פרטיות! ולמה זה לא תקום מספנה כה
לכה?

— למה? — משום שעדיין לא הדרה
ההכרה בלבותינו, שדברים כאלה לא כך
יום יקומו ולא על ידי פעולה הטופה ובל-
תישיטתית. הנה — תראה, ענין המספנה
הזאת! היא הוקמה אחרי שהוקם הנמל
בת"א. משלמדו העובדים משהו, הופסקה
העבודה והפועלים התפורו.

ב-1940 היה "פרוספריטי". הממשלה הי-
תה זקוקה, לרגל המלחמה וגיוס כל כלי
השייט לצי, — לסירות ולתקוני סירות פגור-
עות. גם האגודות הספורטיביות פיתחו מטע-
מים מסויימים את פעילותן והיתה עבודה
מרובה למספנה. העובדים התמחו במלאכ-
תם. התחלנו בבניית סירות בנפה של 20—
30 טון והגענו עד לעשיית שולות-המוק-
שים, לפי הזמנת הצי הבריטי. עבודה זו
בוצעה בדייקנות ובטיב, שזכו להוקרה
ולתודה ממפקדת הצי. אך דוקא עם תום
המלחמה פרץ משבר וכל המספנות נשארו
בלי עבודה.

— ומה העצה? — הקשיתי לשאול.
— העצה היא פשוטה, — ענה איש
שיחי. התמדה, ותו לא. מוסדות הים שלנו
צריכים ליטול על עצמם את הדאגה הזו
ואת הנטל הזה. ואין צורך להשקיע בזה
כספים רבים. בכמה אלפי לירות אפשר
לפתור את הבעיה. והכסף יוחזר במרוצת
הזמן במלואו. צריך ללכד חבר אנשים
בעלי-מקצוע ולהקים מספנה, מצוידת בכל
הדרוש, ולהבטיח לה עבודה במשך שנה
או לכל היותר שנתיים. לפי חשבונני יהיו
צרכנים קבועים למספנה, אם לא בשנה
הראשונה, הרי כבר מהשנה השניה ואילך.
משק הים הקיים שלנו יכול לתת עבודה
דייה. ומשק זה מתפתח והולך. האגודות
הספורטיביות ואגודת השייטים גם הן
לקוחות טובים. הנה, למשל, השנה ניבנו
3 סירות מנוע. שבר העבודה בלבד היה
כ-1500 לירות. סניפי האגודות השונות
רכשו השנה כלים חדשים ב-1,500 לירות
לערך. על תיקונים הוצאו כ-500 לירות.
השייטים הביאו מחול' 4 סירות-מירון,
העולות אף הן כ-1000 לירות. והיכן הדיי-
גים ועוד? —

— ולמה זה מביאים סירות-מירון מחוץ-
לארץ — שאלתי.

— למה? מפני שאין עושים אותן בארץ.
מפני שהמומחים שעסקו בכך התפורו, כי
לא היתה להם עבודה רצופה ולא יכלו
להתקיים. מפני שלא כל חודש מזמינים
סירות כאלה. קבוצה מאורגנת ומסודרת,

רבי יהודה הלוי / בלבל גם סוער

צ. אורחוב / המכמתן „כריש“

(צ י ו ר)

לפנות ערב התקדרו השמים וירד גשם דק וחמים. בר־
דת הלילה פסק הגשם, ורוח מערבית חזקה הסעירה את
פני הים. הרוח שינתה את כיוונה בהדרגה צפונה, עד שה־
גיעה לנקודה צצ"מ¹, ובחצות — שככה לגמרי. העננים,
שגורשו קודם על ידי הרוח, כיסו שוב את פני השמים, ושוב
ירד גשם דק, בלתי־נחפו, בקו ישר — מאונך.

דייגים אחדים, מאלה הגרים ברחובות רחוקים מהנמל,
שמעו בלילה את הגשם יורד בנחת, וחשבו שהים שקט וצ־
ריך להקדים לנמל. היתר, שגרו בקרבת הנמל, שמעו כל
הלילה את רעש הגלים, התוקפים את החוף, והחליטו בלבם,
 שאין יוצאים מחר לים, ואפשר לאחר בשינה.
לפנות בוקר פסק הגשם.

דוד „קאפיטאנו“ בא ראשון לנמל, כדרכו תמיד. הוא
לגל שיחה קצרה עם שומרי השער ופנה לרציף המזרחי
של הבריכה. גלים גבוהים, בעלי כרבולות לבנות, שפרצו
באין מפריע דרך הכניסה לתוך הבריכה — נבלעו בפניה
הצפונית־מזרחית, ונופצו לרסיסים, אך תנועתם הורגשה
יפה בכל שטח הנמל, ושבעה עשר מכמורתנים, חד ודו־
תרניים, שרותקו בשתי שורות לרציפים המזרחי והדרומי
— קדו קידות בתוך האפלה הפושרת.

דוד עלה על סיפונה של „שפע“, טיפס על לזבזת הדו־
פן השמאלי וקפץ ממנו על סיפונה של „כריש“. הרשת,
התלויה לשם ייבוש על וו המנוף, מאחורי התורן הראשי,
התנועה באויר בקצב איטי, כבדה ממי הגשם שספגה במ־
שך הלילה. דוד עבר בנהירות בין מכונת המנוף ובין התו־
רן, בהימנעו לקבל לטיפה רטובה מהרשת, וירד בסולם
מאונך, דרך תא השינה שבהרטום, למדור המנוע. בתוך
המרובע הפתוח באמצע הרצפה, סביב למיסב של ציר
המדחף, התכשכשו מים רבים, שירדו מלמעלה דרך הסד־
קים שנתהוו בין לוחות הסיפון ושחרדו מלמטה דרך סדק
בתחתית הספינה, שעוד לא תוקן.

— יותר מדי מים בשבילי — החליט דוד. — יעבדו
קצת „החברים“ במשאבה.

הוא כיבה את האור, עלה על הסיפון ועבר לרציף. הת־
הלך על פני הרציף אנה ואנה באפס מעשה, כי לעבוד יחי־
די, בלי חברת אנשים ובלי שיחה ורעש, לא היה מסוגל.
— קר ומשמים, לעזאזל!

נקישה ברזל של הפשפש הצר, על יד השער, הפסיקה
את הילוכו. מאחורי פינת המחסן מספר 2 צצו שתי צל־
ליות כהות, שפנו לעבר „שלדג“. — „הראיס“ טומשוב
ויהודה! — הבחין דוד באפרורית המחוררת. שוב נקישה.

¹ צצ"מ — צפונית, צפונית־מזרחית

קמו גלים	ברוץ גלגלים.
ועבים וקלים	על פני הים.
קדרו שקמו.	ויקמרו מימיו.
ועלו תהומיו.	ונשאו דככים.
וסיר תריתם.	וקול יצרים.
ואיו משפיתם	להמון קשכים.
ורפו דקקים.	ונחלקו אפיקים.
הצכים עמקים.	וקרים חצכים.
וקאני חולה ¹ .	יורדה ועולה.
ועין תולה	לחובלים אים —
ולפי מחשה:	אקנה למקשה.
קצל יד משה.	אחרו ומקכים.
אקרא אדני	ואיך אעוני.
פן תתנוני	יהיו טרח!
אים מתרוצצ.	וקדים יפוצץ
ארזים, ינפץ.	רום קצפיו ² .
שקה קרנם,	ונבהל סרנם ³ .
ונלאה סרנם	לפרש כנפיו.
תרמח קלי אש.	ולב מתאש
קעת התבאש	קמשוט מניפיו.
דלים מושליו.	ונרפים סובליו ⁴ .
ובוצרים חובליו.	ועורים צופיו.
וקאני כשכור	יתעפעע ונהלר ⁵ .
קלי הון ימפר	שוכני כתפיו.
ונה לונתו	קעד גם איתן
יקדיש כחתו	למשתה אסופיו.
ינד אקינוס	תאקה לכנוס ⁶ .
ואבד מנוס.	ואפס מקרח!

(1) חגה ונעה; (2) הקדים ישבר את התרנים והרוח
יסיף ויתיו את קצפי הים; (3) רב החובל; (4) נושאי הסבל,
עושי מלאכה במים רבים; (5) יחרש מזמות, יכרה שוחה;
(6) להכניס ולהבליע את הכל במצולות.

היא יוצאת מן הכלל "קשת מנקה וצובעת"

ושטח הבריכה נראה יפה דרך הצעיף האפור של האויר הרטוב. המים בכניסה לבריכה מתרחחים ומתקפצים, כאילו מתוך מחשבה, שמישהו יעיז לעבור על גבם. בכל המכ-מורתנים, הרתוקים לרציפים, נראים דייגים המביטים חלי-פות לעבר כניסת הבריכה ולעבר „כריש“, הגדול בחבורה. רק על „ביכורה“, ילידת איטליה, מכמורתן-צעצוע, הדומה לתבנית של סקונר גדול, בגופה האציל, בקווי החטובים-אלגנטיים ובתרגיה הדקים, הנופלים קצת אחורנית — לא נראה איש. המנוע שלה פורק לשם תיקון, והיא עוגנת במרכז הבריכה, כאילו לא נאה לה חברת המכמורתנים המ-גושמים, ילידי הארץ.

— בנסיון! — פונה דוד לבאנצה. — איך ה„קאלר מטר“?

— הבארומטר טוב. אולי נצא לים.

— בטח נסא. עכשיו אמרתי לחברה: נסא לים. הגלים יותר קיטאנות.

באנצה נכנס לתא ההגה והוא מסתכל שנית בבארר-מטר. חבל להפסיד יום עבודה!

הוא מוציא את ראשו מדלת התא: „משאבה!“

— ברצבו, ברצבו! — מאשר „קאפיטנר“ את הפקודה, ואינו זז ממקומו.

שלמה מסיר את מעיל הגשם הכבד, המפריע לעבוד, זורק אותו על הדרגש, לאורך הקיר האחורי של התא, מח-בר זנבית של צינור גומי לפי המשאבה, מוציא את קצחו לעבר הדופן ומניף את ידית המשאבה בקצב מהיר.

כברוב הספינות, שנבנו בשנות המלחמה, גם ב„כריש“ חסר „משהו“. במקום משאבה הפועלת בכוח המנוע, או בורם חשמל, נדלים המים על ידי משאבת-יד רגילה. מאלו הקבועות על כל מכסה של בור מי-גשם בירושלים.

בצעדים מהירים מתקרב מהרציף אברהם השתקן, יליד טראנסילבניה, מראשוני פועלי הנמל. הוא מסיר את מעילו,

— „אולי משלנו?“. פסיעות כבודות של מגפיים מפורזלים בישרו, שהראיס באנצה, קברניטה של „כריש“, מתקרב, בזריזות מפליאה העביר דוד את כרסו הבולטת מעל לסי-פוננו של „שפע“, וכשהקברניט עלה על הסיפון של „כריש“ הופיע דוד מאחורי תא ההגה.

— שלום, בנסיון (באנצה)! יש הרבה מים. חסי שעה עבדתי במשאבה, אמא (אבל) יש עוד הרבה...

רודולף באנצה, יליד גרמניה, מכונאי-ימי בעבר, נמצא בארץ קרוב לעשר שנים. שתקן מטבעו, שותק עוד יותר... כשיש צורך לדבר עברית. הוא מבין יפה את השפה, אך חיוך מבוייש של אי-בטחון מופיע על פניו, בשעה שיוציא מפיו משפט שלם. לכן, היות ותהליכי העבודה של דייג-מכמורת חוזרים ונשנים בשיגרתם היומיומית, הוא סיגל לעצמו לשון פקודות קצרה ולאקונית, כגון: „חבל“, „רשת“, או „מנוף“.

באנצה מוציא מכיס מכנסיו צרור מפתחות, פותח את דלת תא ההגה ומדליק אור. מסתכל הוא בבארומטר, התלוי על הקיר הקדמי, קשור במערכת חוטים, הדומים לקורי עכ-ביש, ושתפקידם לבלוע ולהחליש את תנודות הספינה בש-עת סערה. הוא תולה, בדייקנות רבה, על המסמרים הקבו-רים בקיר האחורי, את הרשת עם המזון, שהביא מן הבית, את מעיל הגשם השחור ואת כובע ה„זויד-ווסט“, וחובש במקומו כובע צמר, נטול מצחיה. ורק אז הוא יורד למדור המנוע, דרך המרובע הפתוח ברצפה, בפינת התא.

המנוע הגדול, בעל שני הגלילים, דומה לפגר של חיה גדולה ומגושמת. הוא מכוסה באברזין, ושלוליות של מי גשם, שחרדו דרך סדקי הסיפון, רועדים בקיפוליו. נדמה, שכאן הכל בסדר, חוץ מהמים, כמובן. — לצאת לים או לא? אם לצאת, הרי יש להתחיל בשאיבת המים, מפני שהעומק בכניסה לבריכה, שנסתם בחול, לא יספיק לספינה טעונה מים ושקועה עמוק מהרגיל.

והנה גם שלמה עלה על הסיפון. יליד לאטביה, פועל בקבוצת בנין של „סולל-בונה“ לשעבר, מראשוני העובדים בנמל תל-אביב, נתקשר לים והפך לדייג. הוא מביא את האוכל בסל יד „פלאחי“, קלוע נצרים צבעוניים. באנצה ו„קאפיטנר“ עונים לו „שלום“ בהטעמה מיוחדת, ושוא-לים: — „מה שלומך, שלמה?“, בנימה לבבית-אחית. אכן, שלושתם ניצלו בזמנם מ„נאפטון“, שנשרפה בלב הים, אך שלמה, שנפגע קשה מאד, עזב את בית-החולים רק לפני זמן קצר.

אתו בא מנחם, אמן הרשת, בחור זריז וממולח בן עש-רים ושלש, יליד פולין, מחניכי הסקציה הימית של „הפור-על“, בעל וותק של שש שנים בדייגות.

כשיצא באנצה מתא ההגה, מצא את שלושתם עומ-דים על הסיפון הקדמי, מסתכלים לעבר הכניסה ומתווכ-חים: נצא לים או לא?

אור הבוקר מתגבר, מרגע לרגע, על שרידי האפלה

שם אותו יחד עם סל האוכל על רצפת התא ומוציא מידו של שלמה את ידית המשאבה.

אחריו מופיע יענקעלה ה"צבר", בעל גוף מוצק ופנים מנומשים. הוא מאס בחיים השקטים והקבועים של מכונאי במוסכים ובבתי-מלאכה לתיקוני מנועים, והפך למכונן ימי. — בוסטה, בוסטה!⁽²⁾ — צועק "קאפיטאנו" בקולו הניחר.

מהרציף העליון צונח יונה, בחור בן שמונה עשרה, מבוגרי "צופי-הים", שידיו ורגליו הארוכות טרם הגיעו לידי יציבות בוגרת.

הוא זורק את מעיל העור הקצר ואת תרמיל האוכל על הדרגש, ומכניס את עצמו לתוך שרשרת ה"פוסטה". הארג' זים הריקים, בעלי הכתובת הגסה המתמסמסת "כריש", נמ' סרים מיד ליד ועוברים מהרציף התחתון לסיפונה של "שפע". ומשם ל"כריש". דוד מסדר אותם בשורות, בנות שש קומות, לאורך הדופן הימני בקדמת הספינה.

יענקעלה יורד למטה להכין את המנוע. באנצה בא לסיפון הקדמי. הוא מסתכל בגלים המש' תוללים בתוך הכניסה הצרה.

— בנסיון, מה יגיד "קאלומטרו"? — חוזר "קאפיטאנו" על שאלתו.

— הבארומטר טוב, שם לא טוב! — עונה באנצה ומושיט אצבע לעבר הכניסה, המלבינה בקצף הגלים. — נחכה קצת.

ענן שחור, נמוך וכבד, עוטף את השמים מעל לבריכה. בחוץ נהיה קר וטחוב. הכל מצטופפים בתא ההגה.

— שוב גשם — רוטן שלמה ומצית סיגריה.

— מה גשם? — שואל "קאפיטאנו" בקול רם, הממלא את חלל התא הנמוך. — יש גשם, יוצאים לים — יש "אינ' טאראס" (ריווח)! אמא יש רוח — לא יש "אינטאראס".

— חברים! — מפסיק פתאום דוד את עצמו כאילו נזכר במשהו — אני סבא!

— מזל טוב, דוד! — מברכים אותו כולם ולוחצים את כף ידו העבה.

— מה? מלכה ילדה? — שואל שלמה, הגר בשכנותו. — יש "פיקולר" (קטנטן)! יש בחור! פניו, הסמוקים באודם סמיך של זקנה, קורנים מאושר.

באנצה מוציא מכיסו מפתח קטן, מוסר אותו ליונה, ואומר בגרמנית, "האמבורגית": — רד, בבקשה, למטה. בארגזי תמצא בקבוק מספר 23. נשתה "לחיים".

— בראבו, "ראיס"! — צורח דוד.

ראשו של יונה מופיע בחור הרצפה, והוא מושיט את הבקבוק לבאנצה, אך דוד מזדרו, לוקח את הבקבוק מידו ומסיר, בן-רגע, את פקק-הפח באולר המוכן בידו.

— צריך להביא ספל — אומר באנצה בשקט.

— למה ספל? — מתמרמר "קאפיטאנו". — לא יש חברים כולנו.

הוא לוגם כרבע תוכן הבקבוק ומוסרו לבאנצה. הבק'

בוק עובר מיד ליד וחוזר לדוד, כשהוא מלא עוד עד לחציו. — דוד! — קורא פתאום באנצה, ובקולו נשמעת תר'

כחה.

— מה? זה שלך? — מיתמם דוד. — בבקשה, קח! — והוא מוציא את הבקבוק מתחת לדרגש.

מתא ההגה של "זאב הים", הרתוק לרציף הדרומי, פורצת שירה. "זאבי הים" שרים את שיר הדייגים החדש, שהביא "אופיר", לפני כמה ימים, מחיפה.

הבקבוק ריק מין.

הסיפון מלא דגים —

הי, קברניט! פקח עין!

דרכי הים זרועים סלעים —

חווה רוח לעזרתנו,

מיפרש לבן לכבודך נרים.

אל האופק ספינתנו,

תפרוץ בעוז חומות גלים.

את הים לכבוש יצאנו,

הי, נחשול! הצדה סור!

ואף אם נאפטון יתגר בנו,

מנתיב דרכנו לא נסור.

— זה גם-כן שיר — מפסיק את הדממה "קאפיטאנו" בהבעת בוז על פניו הנפוחים. — אני יודע שיר דייגים יותר טוב. זה מוטקה מהקיבוץ לימד אותי.

"קאפיטאנו" מנפח את כרסו, מכעכע ומוריד את סנטרו השמן סמוך לחזה הרחב. בעיני חבריו נדלקת אש שלהבת.

קולו הסדוק של דוד פורץ, כאילו מתחת לסיפון.

החבית בשביל מים,

הרשת בשביל דגים.

אנו חזרנו לעת צהרים,

ועל סיפוננו... מאתיים ארגזים.

— הך, "פראנקאסו פארהאסור" — נאנח מנחם, מאחורי גבו של דוד, כמתוך התפעלות עמוקה. — זה הרבה טוב!

ולפני שדוד מספיק להסתובב, הוא מגיש אגרוף קמוץ, בצורת חצוצרה, לפיו, ומוציא צליל בווי.

— איידה, פאזאוואנק!⁽³⁾ — צורח "קאפיטאנו" ודוחף את כרסו באיום כלפי מנחם. מנחם פורץ החוצה, לגשם, בצחוק רם.

— באסטאדרו! — נוהם אחריו "קאפיטאנו". — כל ה"שכנזים" גבורים, אמא לב יש להם כמו "יורי"...

שלמה מרגיע את "קאפיטאנו": "הרי צוחקים לא לך, כי אם ל"פושט" מוטקה עם השירים שלו".

— לא נכון! — צועק דוד — מוטקה לא יש "בושט"!

מוטקה הרבה מלומד! זה מוטקה "דוקטור"!

— מוטקה דוקטור לשפות הרבה — מודיע פתאום דוד. — בעיני ראיתי: מוטקה חתם על משכורת בחמישה שפות,

⁽²⁾ פוסטה — דואר.

⁽³⁾ הסתלק, רועה זונות! — תורכית.

ורסה לחתום עוד יותר... אמא הפקיד אמר: „לא יש זמן בשבילך. חברים רוסים כסף!“

— חברא! — מפסיק אותו יונה. — הביטו מה אליעזר הבולגרי נתן לי אתמול. הוא מצא את זה בשק הרשת.

יונה מוציא מתרמילו כובע מלח של הצי המלכותי.

— אל תלבש זה כובע, חס וחלילה! — „קאפיטאנו“

מנמיך את קולו ומעגל את עיניו הבולטות מרוב פחד. — אם זה מלח, בעל כובע, טבע בים — הכל מה שהיה בראש

מלח, יהיה בראש שלך. אסלנו בסטמבול אחד „קאואקג'י“⁴)

מסא כובע מהים, אמא כובע היה הרבה גדולה. לבש זה כובע — תיכף ראש שלו היה גדול כמו כובע. הלך לדוקטור

אחד, הלך שני — לא יודע מה יש. הלך לאחד זקן — יודע הרבה. יגיד זה זקן: „סריך לשים זה כובע מקום איפה מסאת...“ לקח „קאיאק“, הלך למקום, שם את הכובע במים

— תיכף ראש נהיה קטנה... — אם זה מלח אחד חמור — אתה, גס-כן, אחד חמור.

— מחקה שלמה את סגנון „קאפיטאנו“.

— זה „אסלנו בסטמבול“ יש דייגים — חמורים. בארץ כולם „הרבה חכם“ — עונה יונה ופוער את פיו בפיהוק

ממושך. עיניו נעצמות מרוב תענוג וכשהוא פוקחן שוב הן מלאות דמעות.

— בחיי, זה יונה אחד ממזר גדול — צוחק „קאפיטאנו“ בצחוק חלוד, חורק. — ביום יביא דגים, בערב ידוג סעירות... חה-חה-חה!

— זה „קאפיטאנו“ הרבה אוהב „סניורה כרמן מיראנ-דה“. אתמול ילך פעם חמישית סינמה, לראות אותה.

יונה מבליט את בטנו הנפולה, מנענע בכתפיו הרזות ומנסה לחקות את קולו העבה והסדוק של דוד: „מאמא-יאקארו! מאמאיאקארו!“

החברה צוחקים.

בקצה הסולם של מדור המנוע מופיע ראשו של יענקלה. הוא רומז לבאנצה שישלח לו משהו לעזור לטובב את

גלגל התנופה לנקודת אפס. לפני שיונע בלחץ אור דחוס. אחרי זמן-מה נשמעה, פתאום, יריית הפלטה בודדת:

פוק. אחרי הפסקה קטנה: פוק-פוק, ואחרי היסוס-מה: עילעול של הפלטות ממהרות, משתעלות, רודפות ומשיגות אחת את השניה.

בלי שום פקודה, לובשים הדייגים מעילי גשם, ופונים כל אחד לעבודת ההכנה להפלגה. שלמה תופש את ידית המשאבה. דוד הולך לתרטום ואברהם לירכתיים, לרפות את העבותים, שמנחם יוכל להתירם. יונה מתכופף על יד הברז של מי-השתייה, בקיר הרציף, והוא ממלא בהם שני קומד-קומים ענקיים.

במכמורתנים אחדים מתחילים המנועים לטרטר. נראה, שגם הם החליטו לצאת לים, אם כי, בשביל עין בלתי-מנוסה, הים לא שקט כלל וכלל. אך יודעים הדייגים (הותיר

קים שבחם), שהגלים הגבוהים נדחפים ממרחבי הים בכוח ההתמד, למרות האויר השקט, ויעברו עוד כמה שעות עד

שפני הים יירגעו. השאלה היא איך לצאת מהבריכה, מבלי להנוק, דרך הכניסה הצרה המסוכנת, הרוחת מתוך זעם של חית-בר מרוגזת, ומוצפה קצף לבן, כפיו של כלב שוטה.

באנצה מהדד, במגפיו המפורזלים, לצריף משטרת הנמל, לקבל רשיון הפלגה. המנוע של „כריש“ התחמם די צרכו. עבותי החוף הותרו והוכנסו פנימה, לסיפון. רק שני חבלים קושרים עוד את הספינה לשכנתה, ל„שפע“.

בין יתר הדברים החסרים ב„כריש“, יליד שנות המל-חמה, חסר גם ה„טלגרף“, והוא: צינור בעל קצוות מורחבים, המתמשך מגובה הפה של האדם העומד בקרבת גלגל ההגה, נגמר מתחת לתקרת מדור המנוע, ומשמש להעברת פקודות מהקברניט למכונן. לפי המוסכם, משמשת דפיקה כפולה ברצפת התא — במקום „קדימה“, ודפיקה בודדת — במקום „הפסק“.

גם הילוך אחורי חסר ב„כריש“.

לפני ימים אחדים קרה מקרה, ששימש חומר לשיחות רבות בכל המכמורתנים. בזמן העלאת הרשת הראשונה, אי-שם, מול החוף שבין הרצליה ובין נתניה, בזמן שכל הדייגים משכו בחלק האחרון של העבות שמאחורי לחות הגריפה, חלק שלא ניתן למשיכה במנוף, — עמד „קאפי-טאנו“ הראשון מצד הירכתיים, סמוך לדופן השמאלי, משך בעבות, ותוך המשיכה לחש, כרגיל יום-יום: „אל אינווי-טאדו וואגנה!“⁵)

יונה, שהתנגד ללחשנות של ימי הביניים, בדיגות עברית מודרנית, ממוכנת, אמר בלעג: „דוד הזמין לוקוס!“

„קאפיטאנו“ ענה לו בקללה תורקית-יוונית אישפניולית, ארוכה ומסולסלת. באותו רגע הופיע קצהו העליון של שק הרשת, וכולם הרגישו שהשק כבד במשקל נכבד בלתי-רגיל. חיש מהר העלו את השק לסיפון האחורי, והנה: מתוך השק, יחד עם דגי הרקק המרובים — התחלק לסיפון, להפתעת הדייגים, גם „לוקוס“ ענק. באנצה המעשי העריך את משקלו המשוער, הכפילו במחיר השוק, והודיע:

„ה„לוקוס“ יכניס לנו 13—15 לירות!“

— נו, חמוריקו? — פנה „קאפיטאנו“ ליונה בבוז של עליונות, — מה יגיד דוד?

ניקו את הרשת מאצות ושברי אלמוגים והתכוננו להטילה שוב, באנצה דפק פעמיים: „קדימה!“

הספינה, שנחה במקומה בשעת העלאת הרשת, החלה לנוע קדימה, כדי שלא תסתבך הרשת במדחף, בזמן שלשולה מהירכתיים ובאנצה פקד, כרגיל: „רשת!“

יונה ומנחם החלו להטיל את הרשת הימה, פתאום חדל המדחף להקציף את המים, ו„כריש“ שוב התנוודד בנחת על הגלים.

„קדימה!“ דפק בכעס באנצה פעמיים ברצפת התא. המדחף החל שוב להסתובב, וכשהספינה הגיעה שוב למהי-רות הדרושה — המשיכו לשלשל את הרשת. והנה, אחרי שהוצאו מחוץ לירכתיים כמה מטרים — שוב נעצר המדחף.

4) בעל סירה — תורכית.

5) „המזומן — יבוא!“ — אישפניולית.

באנצה התכופף מעל למרובע הפתוח ברצפת התא, והוכיח את יענקעלה על התנהגותו המוזרה.

— דו נישט קלאפן איין מאל? (האם לא דפקת פעם אחת?) — שאל יענקעלה במבחר הגרמנית ה"צברית" שלו. ולפני שבאנצה פתח את פיו להוכיחו בשנית — נשמעה דפיקה חזקה בתקרת מדור המנוע. באנצה קפץ כנשוח לסיפון האחורי, בהיותו בטוח שזוהי הלצה תפלה של מישוהו מהדייגים. אך כולם עמדו במקומותיהם, הרחק מתא ההגה. באנצה הקיף את התא לאט-לאט בחשדנות, והנה ה"לוקוס" הענק, המסוגל לחיות זמן-מה מחוץ למים, התכווץ, הרים את זנבו האדיר והכה בכוח רב בלוחות הסיפון...

באנצה חזר ממשטרת הנמל, ועוד מרחוק, מהרציף העליון, פקד: "דוד, חבל!". "קאפיטאנו" שעמד בקדמת הסיפון, רפה את העבות הקדמי, הסיר את הלולאה מה"ברוו" של "שפע" ודחף את "כריש" הלאה ממנה. באותו זמן ריפה שלמה את קעבות האחורי, מוכן להסירו לפי פקודה, ואברהם תפש את גלגל ההגה. באנצה דפק פעמיים ברצפה: "קדימה!". חרטומו של "כריש" התרחק מ"שפע" יותר ויותר, ואז הפנה באנצה את ראשו אחורנית, ופקד: "חבל!".

"כריש" כאילו הרגיש, שמעל לרציפים ומכל סיפוני המכמורתנים מביטים עליו. הוא התקדם וחרש את הנתבי באמצע הבריכה, במין רשלנות של בטחון עצמי. אך בהגיעו לפינה, מול הכניסה, ריסן אותו באנצה, ועצר את מירוצו. "כריש" התנודד על הגלים, כהולל מבוסס בחזרו הביתה, ובחצי סיבוב, בעצלתיים, בכוח ההתמדה, פנה מערבה מול הכניסה המסוערת. ואך ניצב חרטום מול הכניסה — דפק באנצה: "קדימה!". "כריש" קפץ בשמחה על הגל הראשון, אך נדחף כמה מטרים אחורנית. כל הדייגים עמדו במקומם מתוחים, בידעם שבמקרה התנגשות עם קיר הכניסה, לא יעזור מוטרו ואף לא רפידת-מגן, התלויה מחוץ לדופן. התנגשות כזו — סופה: צלעות שבורות ואולי גם טביעה מהירה. "כריש" מנצל הפוגה קלה, בין שתי התקפות גלים, וקופץ קדימה כמה מטרים. הוא נדחף תיכף אחורנית והצדה. קיר הבטון הימני נתלה מעל לסיפון הנמוך, קרוב ומאיים, וכל אחד מהדייגים פונה בלבו לספינה, כליצור חי: "כריש", אל תכשיל!". "כריש" מנצל את הפוגה הבאה ויוצא שוב

לאמצע הכניסה. עוד הפוגה אחת שנוצלה, והוא נמצא כבר בחצי הדרך לים הפתוח. שוב עולה הוא באומץ על גל גבות מאד, נעצר רגע קט על כרבולתו, ויורד בעליזות של נער לתהום הרחבה בין שני הגלים. צליל עמום נשמע מעומק הספינה. גופה המתוח מזדעזע ורועד. הקער, בכל אורכו, פגע בקרקע הכניסה, שכוסה חול. הגל הבא מרים את "כריש" וזורקו קצת אחורנית. הוא פוגע שוב בקרקע הכניסה, הפעם רק בחלקו האחורי של הקער. באנצה מחויר: לאבד את ההגה בתוך הכניסה — זוהי התנגשות בטוחה. הוא מביט על אברהם בשאלה אילמת. אברהם מרגיעו בתנועת ראש חיובית: "כריש" נשמע להגה. עוד כמה קפיצות "קדימה" ונסיעות מאונס, והנה הירכתיים מחוץ לכניסה, והגלים הפכו שקטים, בלי כרבולות, כאילו השלימו עם נוכחות המכמורתן. הים, המחוסר קצף לבן, דומה לשדה חרוש ענקי, המתנועע בתוך רעידת אדמה. עתה היו תנודותיו של "כריש" רכות וסימטריות.

באנצה נותן לאברהם כיוון: "הקורס ממ"צ" (6). בתוך שעה "הליכה", היינו: קרוב לתשעה "קשרים", יגיעו לעומק המתאים להטלת הרשת. בינתיים מורידים, "קאפיטאנו" ומנחם, את הרשת לסיפון האחורי לשם בדיקה, לפני הטלתה לעומק הים. יונה מפקח ויורד לתא חרטום, "לחטוף נמנום". שלמה יורד להתגלח ויענקעלה מעביר שמן "סולאר" מחבית לתוך בית-הקיבול של המנוע. באנצה מסיר את מגפיו, ובגרבי-צמר אפורים, המתזקנים להפליא, במרובעים מדוייקים, עלידי אשתו — שוכב הוא על הדרגש בתא-ההגה עם פנקס חשבונות קטן ועפרון בידיו. עליו לגמור את חשבון הרווחים של השבוע שעבר: את החשבון הכללי של הצוות ואת חשבונו הפרטי של כל אחד מהדייגים. לפני שכבו הוא מסתכל קדימה: מבין קרעי העננים שולחת השמש, בחסכון קמצני, ההולם את גילה, קרניים בודדות-חיוורות, ופני הים מקבלים צורה עליזה — מעודדת. באנצה מביט אחורנית, דרך האשנב המרובע: שורה ערפית של דירתניים בראש וחדרתניים בזנב — מתמשכת מכניסת הנמל.

צי המכמורתנים יוצא לדיג.

(6) ממ"צ — מערבית-מערבית-צפונית.

כלאום
הידועים בטיבים

שוב להשיג!
כלי אלומיניום לנשול בחשמל

8 mm התחתית

ברכת החבל הימי לישראל

ליובלו של הפרופ. נ. סלושץ

בר"ח כסלו מלאו 75 שנה לפרופ. נחום סלושץ. במסבה החגיגית שהתקיימה לכבודו בתל-אביב ברך מר ש. טולקובסקי את חתן היובל, בשם החבל הימי לישראל. ואלה היו דבריו:

„בשם נשיאות החבל הימי לישראל, בשם 30.000 חבריו בארץ, בסניפיו באירופה, בדרום אפריקה וב-אמריקה, מוטל עלי התפקיד הנעים להביא לך, פרופ' סלושץ, ברכות לבביות ליום הולדתך השבעים וחמשה. החבל הימי לישראל, אשר שט לו למטרה לעודד ולסייע לתחית הספנות והדיג העבריים, אינו יכול שלא לציין בהזדמנות חגיגית זאת את ערכן המדעי והלאומי הרב של חקירותיך בתולדות הספנות העברית העתיקה. אנו רואים חשיבות מיוחדת בהשערותיך המקוריות על חלקם של בני ישראל הקדומים בפעולות הימיות של הפיניקיים ושל תושבי קרתנו ובשלטון הימי השמי בים התיכון שבא כתוצאה מפעולות אלה. חקיך וותיך פתחו אפקים חדשים וסללו דרכים חדשות לפני חוקרי ההיסטוריה הישראלית.

על סף תחייתה של הספנות העברית, שתהא ראויה למעמד ולצרכים של המדינה העברית, שמח החייל לבשר בהזדמנות זו, כי בעוד שבועות מעטים יוצא לאור הכרך הראשון של ספרך הגדול — „ספר הים“, אשר הסכמת לפרסמו בהוצאת החבל הימי לישראל. אנו מאחלים לך שתמשיך עוד שנים רבות בעבודתך המדעית החשובה, באותו מרחץ עלומים ומתוך אותה ידיעת עניינים עמוקה אשר היו אפיינים לעבודתך בעבר.”

הפרק על הים התיכון, המתפרסם בחוברת זו, הוא קטע מתוך „ספר הים“ שיצא בקרוב לאור, בהוצאת החבל הימי לישראל.

שבים על חופיו: אותותיו לא טושטשו בילידי חופיו גם לאחר שנתקו ממולדתם והתאמצו להסתגל לתנאי החיים הזעומים והמעורפלים בארצות הצפון הקרות או — מצד אחר, — ללהט שמש הנגב הטרופי המוצץ את לשד החיים ומאכל את הגוף והנפש גם יחד. הים התיכון שהוא נענה ברצון לנולדים על חופיו אינו סובל את יוצאי הצפון והנגב והוא מקיאם או בולעם עד בלי השאר זכר להם.

אדם ים-תיכוני כזה הוא קודם כל איש החברה, חוליה אחת בשרשרת גדולה של בני אדם שכמותו, שאינו משיג את החיים מחוץ לחבורה אשר נולד וגדל בתוכה. הפתגם: „או חברותא או מיתותא“ מתאים ביחוד להלך-הרוח שלו ושל הדומים לו. המלט ודוקטור שטוקמאן (גבור איבסן) הם „גבורים בערפל“ — הולכי חשכים, הנלחמים בצלמי בלהות, ואת האדם באשר הוא אדם זקוק לאור שמש ורוח צח קודם כל אינם רואים, אינם מרגישים. לא כן גבורי הארץ פק המזהיר של ים התיכון, יהי שם האיש כאשר הנהו, יהיו גם דגולים מרבבה, מצוינים בשאר רוחם ונבדלים מחב-

כמה מעלות טובות לים הזה על השיט ביחוד! נוסף על הזרמים והרוחות השומרים תפקידם במועדיהם. על האר-קלים הממוזג והשוה לכל נפש בכל עונה, אלה שרטוטי החופים שלו — מחוץ למקומות ידועים בלוב ועוד — הם כאלו נבראו מששת ימי בראשית להיות נוהרים בחום הצח עלי-אור, מתבלטים בזוהר ומשמישים מורי-דרך נאמנים: שפעת מפרצים, אשדות ואגמים לאין מספר נותנים מפלט ליורדי הים; קבוצות של איים המשמשים תחבורת בטוחה וקלה; חצאי-איים — גדולים וקטנים — בונים עולמות נב-דלים יפים; כפים וצוקים נוחים ברובם מציבים ציונים לפי-ני עוברי-הימים; מצריים ויבשה מקצרים את הדרכים ומרשים להעביר את כלי-השיט בלי עמל רב. ים פנימי זה, המוגן מירכותיו, יש באתמוספירה שלו רעננות ומזיגה מרור-בה. אין בו סלעי-מגור, רוכסי שנים טורפות מכוסים קצף חומר מים מסתערים, כמו בים האוקינוס, כשם שגם חוק „הגאות והשפל“, המתעה את השייטים אינו שולט בו כמעט. זרות לגליו סערות ה„ציקלונים“ הסובבים ודוחפים את האר-ניה למדחפות ממש, אלה ה„טורנדות“ עם עמודי המים וה-חול המפזזים ועולים השמימה ומהפכים אותה. שרטונות החול הסותמים את פיות הנהרות מועטים וקלים, שלא כמו בחופי ימי האוקינוס. גם הרוחות המנשבות בים זה שומד-רות מועדיהן בכלל: מהן נזכיר, מלבד ה„צפירות“ או הבר-ריות המנשבות לשעות: את הברי — הוא הבוריוס — רוח הצפון המביא עננים בסתו; המיסטרל — בחופי צרפת וספרד: רוח קדים (שרקי) הבאה מאפריקה; סערות „תימן“ — הוא החמסין באביב. היוונים קראו בשם חירון לרוח צפונית-מערבית מביאה גשם חם ⁽¹⁾.

ים „מתורבת“ זה, מי מנחות ברוב ימות השנה, כאלו נועד מששת ימי בראשית להיות בית-ספר לספנות, בריכה נבחרת הנותנת אמונה ובטחון בלב הצף על גליו. גם הטבע אשר ברוב חופיו דואג למלא רצון את עובדי הים על סו-גיהם: על הרמות ובעמקים רבים העצים הנוחים לבנין סירות ואניות, עם השרף והקטף הדרושים לתכלית זו, בעוד אדם ובהמה נרדפים מוצאים בגאיות מפלט בטוח להסתר בו; האיים והצוקים הקרובים ליבשה היו מראשית הימים מקומות מחסה משוד אדם ובהמה, והרועים היורדים מהרי-הם בסתו מצאו שם מנוחת שאננים. אלה תולדות כרכי-הים הקדומים ביותר, שראשיתם היה מצער — מעין נוה שאנן — ובאחריתם שגו מאוד.

כטבע כן האדם החי בו. הים הוא אשר טבע לדורי דורות את חותמו הממוזג על הלך-הרוח של האנשים היר-

⁽¹⁾ היוונים קראו לרוח המנשבת מן הצפון בחדשי האביב והקיץ בשם רוחות Etios בה הלכו מיוון למצרים לאור, הכוכב הפיניקי. והיא היפוכו של החמסין המנשב מתימן אף על פי שגם פעולתה נמשכת כ-6-7 שבועות.

להלחם בטבע קו המשוה הזועם האוכל הכל, המכלה הכל — החזיקה בחוק הגזירה הקדומה או הפטליות המבטלת את היש — בה במדה שתקרב לגדות ים התכלת המזהיר — לא עמדה חריפותה בה והיא נתרככה ונתמחקה. יצר החיים התגבר על הכל: האכר החסר כל בדרומה של איטליה, הדיג החי על פרוטות באיי יוון, היוגב בפרובינציה והפלח החי עלי הירקות באיי הבליארים, לא נשתנתה צורתם החברתית מעולם: הם נשארו ספוגי אור, רוויי חמדה ומסורים לחדות החיים העתיקה — שורש נשמתם היא עכו"מית, כלומר, הם גם היום עובדי כחות הטבע מתחת למסוה הצניעות והבישנות הנוצרית שהאפילה על פני ילדי הטבע האלה. מי שקרא את שירי מיסטרל איש פרובינציה ראה ונוכח, כי אין בין תפיסתו את הטבע ואהבת החיים שלו ובין האידיוליות הבאות ברוב הציורים של הומירוס שנוצרו לפני כשלוש אלפים שנה אלא הבדל בזמן בלבד. הצלילים, ההשגה, ההרגשה אחדים הם.

תכונה זו של בהירות ופשטות נוחה ומרפרפת מוצאה מימי הקדם הדרומי שנשארה מורשה למכשילי ישראל גם לאחר שנטמעו בגוים. סימניה הם: דמיון מפרה אבל פעמים גם מותעה על-ידי אור מסנור בהיר בשחקים, שהוא מתמזג לרוב עם חוש מציאות ברור וצלול; רגשנות או התפעלות מרובה הבוחלת במאמץ ממושך ומתעמק יותר מדי, שהפסדה יוצא בשכר סבל ועקשנות הנוסדת על יצר-חיים בטוח ואופטימי; בחילה בחיי בדידות והבדלות מן הצבור — מה שאינו מוציא את הנטיה להסתכלות ולהתיחדות עם הטבע; רגישות גדולה ופעמים נפרזה לחיי הצבור ולשאלות הכלל, יחד עם צורך נפשי לעמוד במקום הרבים ולקחת חבל בכל תנועות הרוח והחברה הצוררות את האדם בכנפיה, ובצדה נטיה קלוקלת לחקות אחרים ולהתפעל בלי חשבון מכל דבר באשר הוא חדש: הרגל שנעשה טבע להרבות בדברנות ובווכחנות יתירה, במדה שכמעט כל בן הדרום הוא נואם מלידה ומבטן. ועל כולם ולמרות הכל: השקפה מעורה בלב-בב מלאה בטחון בחיים ואמונה בעתיד. אמנם יש השגה אנושית מיוחדת לבני-אדם החיים מעבר לאלפים צפונה, כשם שיש השגה כל-אנושית המציינת את בני הנגב וכל נוסע העובר את אזור ההרים יכול היה להוכיח, כי הטבע הוא האומן והמחנך היותר גדול. הגרמנים העוברים את גלילות הכפור והשלג ונמצאים לפתע פתאם בחבל ארץ מוריקה ומזהירה, לא לחנם קוראים הם את עיר מילנו בשם: מילנד; ארץ האביב הנצחי. יליד פריס המגיע לניציה, עיר האביב המזהירה בעצם החורף — את יושביה העניים המסתפקים בקב של תאנים וירקות, לא הלצה בלבד בפיו היא כשהוא אומר עליהם: כי „הם אוכלים מן השמש“ וניזונים ממנו, ומהלכים בחוצות הקריה שמחים וטובי לב. שלשה דברים מרחיבים את דעתו של האדם בנגב ואלה הם: השמש, האדמה והים.

על השמש כבר דברנו. ראוי רק להזכיר, כי שמש הנגב החזקה יש בכוחה להצמיח עצי פרי וצמחי זרע גם

ריהם: שמשון או דוד, אלכסנדר או סוקרטס, חניבעל או נפוליון. כל אחד מהם הוא קודם כל בן-עירו, סביבתו, קשור לחברה שנולד בה בנימים דקות ביותר, אחד מן העם שגדלהו, וממנו לא יבדל לעולם. מרכז עולמו הוא הטבע השופע טובה לכל, המפיל אורו על הכל. אוהב הנהו את הרחוב, חייית-ענוגיו בראש חוצות. העיר, הגדר, הקרת — מלשון קיר — אינן אלא מחסה ביום סגרירי וגשמים ומגן מאויב מרחוק; הבית — אינו הדירה העיקרית, אלא המאסף לחיי המשפחה, ממגורה למזונות, מקלט לילה ומפלט בצרה בלבד. החופרים בימינו במעבה האדמה מתפלאים לראות, כי עיר היסטורית חשובה מימי קדם היתה בנויה על שטח קטן ומצומצם של כהקטר אחד — בית בבית נגע, וכל אחד מהם גדלו הוא בבחינת ד' אמות על ד' ממש. ואינם שמים לב לפתרון החידה, שהם בעצמם מוצאים אותו בצד-דה: במבואה של כל עיר ואפילו של כפר הגון מימי קדם — נמצאה תמיד ככר רחבה, עם שער מקורה שמש בית ועד כללי ליושבי המקום. האנשים „ירדו לשערים“ ובלו את ימיהם וחלק מלילותיהם בקהל ועדה. האידיליה המתוארת בספר רות נותנת מושג נאמן מחיי הצבור ביהודה הקדומה. מקום כנוס כזה היה ככר הארופג באתונה וכן הפורום הרומי. חשיפת עתיקות עיר מצפה נותנת לנו תמונה שלמה מחשיבותה של הככר והשער אשר על ידה: רואים את מקום האסף העם יחד, את הפסלים החצובים באבן לשבת עליהם, את האבנים להשען עליהן ואת התקרה המכסה על מקום עמידתם או מושבם של זקני העדה: החיים היו משותפים לכל האזרחים ולכל הבאים לחסות בצל קורת העיר בכלל. כל ראשי בתי-האבות היו חברים במועצה שנקראה בשם חבר העיר או חבר הזקנים, שכן נקראה בלשון נות קדם. והם ראשי-העדה ומנהיגיה. עניני הפרט, שמחור-תיו ומצוקותיו היו חלק מחיי החברה — שכל חבריה לקחו חלק בהם ודנו עליהם בגלוי, תחת כפת שמי התכלת לעיני השמש. מיד הטבע המלא חדות החיים, מיד חיי הנשמות של האויר הצח ושמש הצדקה הזורחת על הכל זאת להם, לילידי ים התכלת, החדורים רגש שוה ומשוה את כל הנברא גם יחד. האור הבהיר בשחקים ומתחת, הרגשת הבטחון ביצירה, האמונה בטיב העולם וששון החיים מנצחים את כל הפגעים הרעים ומגרשים את הרגעים הקשים המתרגשים ובאים על האדם. האידיוליות הכפריות המתוארות בשירי קדם, כגון: שיר השירים, זמירות אנקריון ווירגיליוס וקטולוס טרם ספו תמו ונעלמו מחופי ים התכלת. אפילו הנצרות — פרי השקפה מתעה של יאוש מחיי הגוף, תוכה רצופות הזיות המאמינים מארצות השמש הלוהטת. מצרים בזמן ירידתה והתנוונותה אשר הדמיון המשולח פרא בלי מעצור של דת בודדה שמו עליה מעטה של נזירות מזויפת, אף היא לא עצרה כח להסיח את דעתם של ילידי הים מחי-מדות הטבע והגשם שהם דבקים בהן, גם בימינו כמו בזמן שלטון העכו"ם. אפילו התורה שעלתה ממדבר ערב האכזר, ילידת ארץ נחושה ושמי ברזל יצוקים, אשר — מבלי יכולת

במקומות של סלעים ואדמת טרשים בלי השקאה, מה שאין כן בארצות הצפון, שהאדמה הקשה המצוננת בחורף אינה מתרככת כל צרכה בפעולות קרני השמש. החיים הצמחוניים הם כמעט הכרח גופני תחת שמש מחממת — וזה מביא לידי אכילה קלה ומועטה ותוצאותיה: רגילותו של האדם להסתפק במועט ולמצוא את הנאתו בהסתכלות בזוהר הש"מ. וכן אמר החכם: „ומתוק האור וטוב לעינים לראות את השמש“.

האדמה אשר לחוף הים-התיכון, — שבכללה אינה רחבה ואינה משתרעת על שטחים גדולים ומישורים לאין-קץ, — אינה דומה לשדמות ארצות המישור השותה מי גשמים בצפון או לעמקי הנילוס שכולו משקה בלי-הפסק לאורך החופים. שכן מרחבים גדולים של מישורים נעבדים מראשיתם לנפול בידי יחידים תקיפים, המשעבדים את הערבים היושבים עליה ומשתלטים עליהם ועל כל אשר להם. זהו מה שקוראים לו „המשטר הפיאודלי“. משטר כזה אינו הולם את תנאי הטבע המיוחדים לרוב חבל-הים הזה, — שהוא כולו מיוסד על חלוקת הקרקע לנחלות קטנות ולמ"שקים קטנים פריטיים. רוב שטחי הקרקע מעל לשפת הים הם שטחים של חול, של טרשים או אשדות ובצות החורגים מבינות לסלעים או גם מתוך הרים ורמות המבדילים ביניהם. גם המים לשתיה הם מועטים ועל פי הרוב הם מספיקים רק כדי להשקות חלקה מוגבלת בלבד. בדרך כלל: שדה השלחין מהוה כתם בתוך יריעה רחבה של שדה-בעל התלוי בחסדי הגשמים ממעל, ואפילו כפרות שדי הבעל הטובות לנטיעות מוקפות סלעים או אדמת שיד וגיר שאין בה מ"שעיל. בגלילות רבים — כגון בגליל ובלבנון — משתרעות שלוחות הרי-הטרשים עד הים. ברוב הארצות — בנגב של-נו, בלוב וכדומה — גובל המדבר בים ומשאר רק נאות מדבר מפוזרים פה ושם. משטר קרקעי טבעי כזה אינו ניתן להתפתחות אחוזות גדולות. כל פעם שבאו כובשים ושעבדו את האכרים והיוגבים לא עמדו כבושיהם בידיהם ושבו סוף סוף אל בעליהם הראשונים. תכונת האדמה, שגרמה, כי תחלק האדמה לחלקות קטנות, שימשה כאן, כמו על שדמות ההרים, מניע גדול להתפתחות המשק העצמי הקטן והרכוש הזעיר. אם מדת חלקת הקרקע הנורעה אינה מספיקה אלא לתת לחם במסכנות לעובד ולבזמתו, — וזהו הכלל ברוב המקרים — מבקש לו האכר עזר כנגדו בנטיעות כרם על אותו שטח שאינו ראוי לזריעה. הגפן, הזית והתאנה הם הגדולים המופתיים של ארצות ים התיכון. על הרוב אינם משמשים מקור נפתח לעושר, כי אם ממלאים במשק האכר את החסר בשדה הזריעות. משק כזה שהוא נחלת „דל שמח“ מפתח את חוש הקנין הפרטי ושמחת האיש בחלקו. האיר-דיאל של המקרא: „וישב ישראל איש תחת גפנו ותחת תאב-תרו“ — אינו סימן של עשירות וחיי עדנים, כמו שרגילים לבאר מקרא זה, אלא בטוי לשביעת רצונו בחלקו של האיש היושב על אדמתו ובלבד שתהיה כולה שלו — ולא יאכלו זרים פרי עמלו, כמו שאירע בכל עת בימי קדם ועד היום.

תהלת השמן הטוב ממגד תבואות שמש הנגב והיין המשמח אלהים ואנשים⁽²⁾, הוא הד קול המציאות של חיי הכורם והיוגב. בארץ השמש ראשית העדנה היא בחיים הפרימיטיביים. זאת ועוד אחרת: האכר הים-תיכוני במצבו הטבעי אינו רק זורע ונוטע בלבד: ההרים והרמות או ערבות המדבר, הסמוכים לחוף, מגדלים עשבים שונים הראויים למאכל בהמה. מפני העדר תבן ומספוא נעשה האכר — ועל הרוב בעזרת ילדיו — לרועה בחדשי הקיץ והחורב. תוצאות המ-רעה ממלאות את צרכי המשק בפרט בשנות בצורת או מל-חמה — שאז צפויות האחוזות הגדולות לשוד ולשמה. יש-עיה (ז' כ"ב) מתאר את ההצלה שאדמת המרעה עלולה להביא לאכרי ההר, אחרי שנות מלחמה וחורבן כללי בידי מלכי אשור הכובשים, — בעוד האחוזות הגדולות נחרבו ונעזבו — בציורו כי „אלף גפן היה לשמיר ולשית“ וכנגדו: „ביום ההוא יחיה איש (תשאר לו אחרי שוד האויב) עגלת בקר ושתי צאן. והיה מרוב עשות חלב — יאכל חמאה, כי חמאה ודבש יאכל — כל הנותר (בחיים) בקרב הארץ“...

תנאי חיים כאלה יוצרים, כאמור, פסיכולוגיה אנושית מיוחדת: האיש השמח בחלקו אינו רואה את העבודה כמ-טרה בפני עצמה, כי אם כאמצעי להחזיק בו את החיים. בעל הרכוש הקטן והמשק המעורב היודע, כי יוכל בכל עת למצוא טרף לביתו בלי כל אפשרות לעשות עושר, אבל גם בלי עבודת פרך ממושכה, מוצא עתים להתמכר להס-תכלות בעולם הבהיר אשר לפניו ולהרהר הרהורים של שלווה המסירים עצבון וחרדה מנגד עיניו. זוהר השמש המרהיב את העינים בשעות החום בצהריים, הרוח הצח והרך — ה„בריוה“ של בין הערבים — האויר הפושר בחורף עד שדי לו לאדם בלבוש קל לעורו; חדשי הבטלה מע-בודת השדה בעונת הסתו אחרי כלות הקציר והבציר, — כל זה יוצר מצב-רוח של מנוחת הנפש ושאננות שאין דוגמתה בארצות הצפון-הקרות והמעורפלות. ועל כל אלה מבורכת ארצו בברכת הים: הוא מעלה רוחות טובות המנ-שבות תמידות כסדרן, מצננות את חום השמש בגבורתו ומפשירות את צנת הלילה. הוא מופיע בהמון מחזות טבע המרהיבים את הנפש ומחלימים את הרוח. וביחוד הוא מת-גלה כמשביר גדול מן המדרגה הראשונה המביא לחם מר-חוק והנותן אמצעי חיים לעם היושב על שפתו. עליו אומר הכתוב: כי שפע ימים יאכלו ושפוני טמוני חול. במקומות שהאדמה, אם-כל-חי, מונעת את דשנה וטובה מהבריות, פר-תח הים מקורות כבירים להחיות עם רב.

קודם כל הדיג: (3) המשורר כבר אמר (תהלים ק"ד): „זה הים גדול ורחב ידים, שם רמש ואין מספר חיות

(2) עי' שופטים ומשלי.

(3) הדגים מרובים בחלקו הדרומי של הים התיכון מאשר בצפוניו. המצוי יותר הוא התון. באביב הוא מהגר לים השחור לשם הלידה. צדים בקלות דגים קטנים כגון מוריסי, קליס, סנדל ועוד. השרצים למיניהם ולצבעיהם רבים מאוד.

קטנות עם גדולות". הים שורץ המון בריות שהן נתונות למאכל לעם היושב על חופיו, וגם עוברות לסוחר, המוכן לספק לאדם צרכים שונים תמורת פרי ציד הים. דוקא סלעי הים וחולותיו, שלא יצלחו לכל עבודת שדה, אוצרים מינים שונים של חפצי יקר ושפע ימים: תולעי החלזון אשר ממנו היו מוציאים הקדמונים את צבע הארגמן והתכלת; הזכור כית היקרה הנעשית מחול דק, הפנינים והאלגומים, מיטב הסחר והמכר בדורות קדומים, מידי הים באו להם אלה. אך עיקר הברכה היתה במלאכת השיט, אשר בלעדיה לא תתכן כל קדמה של כבוש תבל אדמתנו והשתלטות על הטבע. הקדמונים התפעלו ממחזה "דרך אניה בלב ים" ונפשם

מנדל ניישטאט / דגי הכנרת*

הכנרת מפורסמת מאז ומתמיד בדגיה המענינים ולכן שמשה ומשמשת היא, במאת השנים האחרונות, נקודת משיכה לחוקרי טבע בני עמים שונים. הראשון שספק לעורלם את הידיעות המדעיות-מודרניות על הכנרת הוא הכומר החוקר האנגלי טריסטראם Tristram, שסייר וחקר את הארץ פעמים מספר בין השנים 1858-97. על סמך החומר שאסף פרסם גינטר Guenter, בשנת 1864, את סקירתו על דגי הכנרת. בשנת 1883 יצא ספרו של לורטה L. Lortet ובשנת 1884 — מחקרו של טריסטראם על עולם החי והצומח של ארץ ישראל (The Fauna and Flora of Palestine) אלה הם אבני היסוד לחקירת דגי הכנרת. אחריהם הוסיפו: בולנזה (בשנת 1898), היהודי אננאנדאל Annandale (ב־1912) ו־Sineiguerra (ב־1926). היהודי ליבמן הוסיף בשנת 1933, ידיעות חשובות על משפחת האמנונים.

החוקרים הזרים לא היו תושבי הארץ. הסתכלותם לא היתה ממושכת וקשרים היו להם עם הדייגים הערבים בלבד. ע"י כך הסתננו למדע גם הסברות התפלות של הדייגים. עם כבוש הכנרת ע"י דייגים עבריים נתבררו שגיאות מרובות ונתחדשו חדושים. כעת חוקרים את הכנרת עובדיה המדעיים של האוניברסיטה העברית, העומדים בקשר עם הדייגים העבריים. הכמהים לחקירת שדה מקצועם. ברם, יש להצטער, שעד היום לא נמצאו הדואגים לחקירה רצינית וממושכת של הכנרת. לפי שעה רבים השבורים שים השונים בספרים הנוגעים בדגי הכנרת, כגון בספרו של מסטרמן "Studies in Galilee", שהופיע בשיקגו בשנת 1909. אפילו ספרו המקיף של ראש המחלקה לזואולוגיה של האוניברסיטה העברית הפרופ. בודנהיימר "Animal Life in Palestine" מלא ידיעות, המעלות חיוך על שפתי הדייגים הפשוטים.

מהו המושך והמענין שבדגי הכנרת? בראש וראשונה

(*) מתוך סדרת המאמרים על "הוי הדייגים העבריים על הכנרת בימי קדם". ראה: "ים" כ"היכ"ט, סיון-תשרי תש"ח.

רחבה ורהתה למראה הים "שם אניות יהלכון". דורות רבים לפני החמור והגמל כבר נשאו גלי הים על דבשתם את החפצים והצרכים ששלח האדם על פני המים לחופים רחוקים ולגזעי בני אדם לא־ידועים.

הדיג והשיט — הם אבות התרבות הים־תיכונית. על צוקים צחיחים, על סלעי מגור, על איים חררים הציבה התור לדה ציונים, קבעה תחנות שזכרן לא ישכח מפיות בני־תמותה: צור וצידון, אתונה וקרת חדשה, הגדר וויניציאה — פינות קטנות ובודדות בנויות על סעיפי סלע — תופסות מקום בראש קורות התקדמות המין האנושי.

משפחת האמנונים, הנקראים בערבית בשם כללי "מושט", בגלל סנפיר הגב דמוי־המסרק. דגים אלה מצטיינים בזה שאין הם עוזבים את ביציהם, כדוגמת יתר הדגים, אלא מחזיקים אותן בפיותיהם (האב והאם) במשך כמה שבועות, עד שיתבקעו מהן דגיגים זעירים. אחר מכן מאמנים ההורים, החיים חיי משפחה, את הולדות והם שומרים עליהם עד יציאתם לרשות עצמם. למשפחה זו — 6 מינים בכנרת; מהם — אנדמיים (מיוחדים) בים ויתרם בני מין אפריקאי וממוצא ארצות טרופיות אחרות.

השני לפרסום הוא השפמון. הנקרא בערבית "ברבוט". המיוחד שבו — שיכול הוא לחיות כמה ימים גם מחוץ למים וכשהוא מוצא ליבשה אין הוא עוד "אלם כדג", אלא מוציא הוא קולות הדומים ליללת חתול. מלבד אלה נמצא בים, בכמויות גדולות, מין דג הרובץ בכל ימות השנה על קרקע הים וניזון מפלנקטון. רק בחדשי החורף הוא מתרכז במקומות קבועים שעל החוף, כדי להטיל, ואז תופסים אותו בקלע. המפליא הוא, שהופעתו היא מחזורית קבועה, לפי "תור": 4 ימים הוא מופיע ולארבעה ימים יעלם. בעונות טובות נצודה כמות של 600 טון מדגים אלה, שהיא, באופן יחסי לממדי הים, גדולה למדי. בגלל תכונותיו המיוחדות המזכירות את תכונות הסרדין של הים הגדול נקרא שמו בטעות סרדין, ובעברית — לֶבְנוֹן. מענינים גם הדגים השייכים למשפחת קרפיוני השנים (צפרינדוב־טיים), השונים בטבעם מיתר הדגים ע"י זה שהם משריצים, כלומר יולדים ולדות חיים. בגלל תכונה זו טמאים הם, לפי הדיון. ישנם עוד מיני דגים נדירים בכנרת, אך אין להם ערך רב. מן הראוי להזכיר רק את הדגים הנקראים בלשון הערבית "ממזרים", משום שדומים הם בצורתם ותכונותיהם לשני מינים נפרדים. עד כה לא הגיעו החוקרים לכלל דעה, אם זו היא תופעת ההצלבה הנדירה בטבע, או מין מעבר נפרד.

דגי המים המתוקים של א"י כמעט ולא נחקרו עד כה כלל. יוצאים מכלל זה הם דגי הכנרת, כי רבו המתענינים בה בגלל קדושתה, טבעה ותכונותיה. אך גם כאן רב עדיין

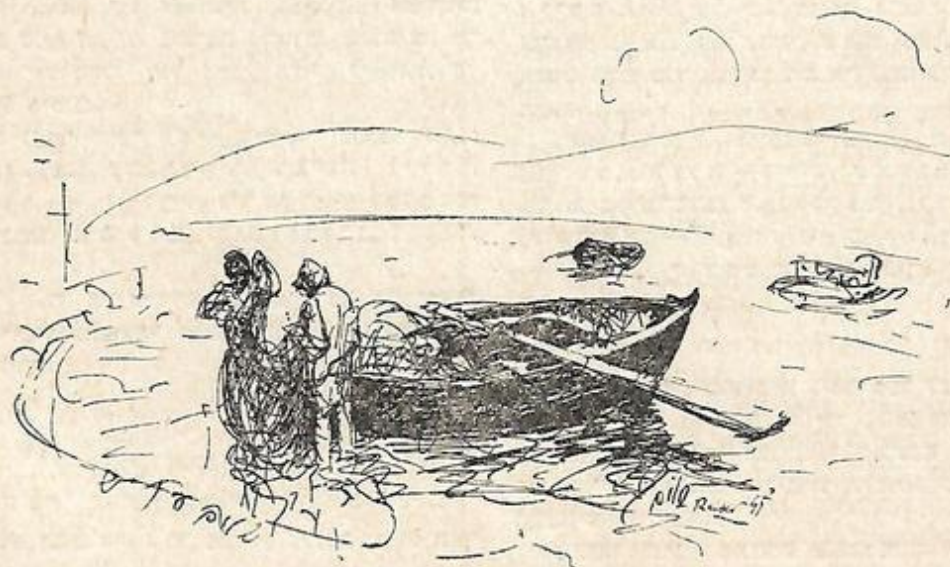
לא רבים הם היודעים על עושר הדגה שבכנרת ואי
לא הדייגים עצמם, כיהודים כערבים. אפשר להבין את אי
ידיעת המינים הקטנים, שאין להם ערך כלכלי רב, אך יש
לתמוה ולהצטער על אי ההבחנה בין מיני הדגים הגדולים.
מספר מיני הדגים המוכר לדייגים דל מאד.

האם גם בימי קדם היתה אי ידיעה כה גדולה בעניני
הדגים? אין לנו על כך תשובה ברורה במקורות. משערים,
כי רק שם אחד, מהשמות העבריים המעטים שנשתמרו,
הוא מן הכנרת — וזהו הטרית. יש הסוברים, כי זהו הסר-
דין שנשלח לשוקי רומי. מתוך דבריו של יוסף פלויוס
אנו נרמזים, שתושבי הכנרת ידעו על האופי המיוחד של
הים. „בים שורצים כל מיני דגים השונים בטעמם ובמראם
משל שאר דגי ימות אחרים“ (מלחמות III 107). הדג
היחידי שזכה אז לתשומת לב ההיסטוריונים הוא השפמון,
שנקרא אז ביוונית בשם קורקיננוס, בשל צבעו הכהה המז-
כיר את עורב המים. בגלל המצאו בכנרת שער יוסף פלור-
יוס שהירדן קשור קשר תת-קרקעי עם הנילוס שבו נמ-
צא דג טורף זה. „עוד מקור נאמן וחזק מביא ברכה לארץ,
הוא הנקרא בפי יושבי המקום בשם כפר נחום (הכוונה
למעין הגדול שבטבחה) ויש חושבים את המקור הזה לאחד
מעורקי (גידי) יאור מצרים כי מגדל דג כתבנית עורב
המים אשר ביאור אלכסנדריה“ (מלחמות III 108).

אין המקורות מגלים לנו כמה מיני דגים היו ידועים
לדייגי הכנרת הקדומים. אחד החכמים מתפאר, כי יודע
הוא 700 מיני דגים. קשה להגיד עד היכן מגיעה כאן ההג-
זמה. רק זאת אפשר לומר: אלו היו ידיעותיו דלות כל כך
כדיעת דייגי הכנרת כיום לא היה ודאי מעז לנקוב במספר
מפתיע זה.

הסתום על הנחקר. עד היום לא ידוע מספרם המדויק של
מיני הדגים המצויים בה. טריסטרום (1884) מזכיר 42 מי-
נים. החוקרים האחרים סותרים אחד את משנהו. רבים במ-
יוחד חלוקי הדעות מסביב למשפחת האמנונים. טריסטרום
סבור, כי בכנרת נמצאים 8 מינים, אך כעת מקובלת דעתה
של האנגליה העובדת במוזיאון הבריטי Trewaras, כי
רק 6 הם. זו גילתה גם דרך מיוחדת להבחנת המינים ע"י
נתוח עצמות בית הבליעה. טרם הוכח, אם באמת מחפשים
להם הדגיגים הזעירים מקלט בשעת סכנה בפה הוריהם,
כפי שמרבים לכתב בספרים. לא ברור גם לפי שעה איזה
מינים הם אומניפה ממש. גם ביחס לדגים האחרים רבות
השאלות. הקשר החי והעזרה ההדדית שבין הדייגים העב-
רים ואנשי המדע סייעו בידינו להבהיר כמה שאלות סתו-
רות; דגים מספר נשלחו למומחים בעלי סמכות עולמית
לבדיקה והגדרה.

פרק מיוחד במינו הוא מתן השמות הסיסטמטיים ברר-
מית. יש שהשמות נתנו לדגים בדרך מקרית. למשל: מין
אחד של הדג ירדני (חפאפי) נקרא בשם „החברות“
(Socialis), כי נותן השם צד אותו, כפי הנראה, בחברת
כמה מחבריו בני מינו... דגים מספר נקראו גם על שמות
החוקרים שהגדירום, כגון: טריסטרום, צ'ילי, גונטר, בדומי
ואח'. גורל האמנונים הוא טוב יותר: הם זכו לשמות „כנר-
תיים“, לזכר מקומות ואישים הקשורים לימנו. וכך נקבעו
השמות לזכר שליחי הנצרות שמעון פטרוס, אנדרי, מרים
המגדלית, הקדוש (ישו), לזכרו של יוסף פלויוס והשמות
— הגלילי והטברניני. שמות הדגים נשתנו במשך הזמן ומכל
אלה שהזכרנו נשתמרו רק אחדים. אוצר השמות של דגי
הכנרת נתבזבו משום שחוקרים זרים הקדימונו.

כ ב ו א ה ב ש ו ר ה

עם התקבל הבשורה על הקמתה של המדינה העברית שלח מרכז החבל הימי לישראל מברקי ברכה ועידוד לסניפיו בחוף-לארץ. במברק נאמר:

חלים דורות מתגשם. ייסוד מדינה עברית. עם מוצא חפשי לים התיכון וים סוף, הופך למציאות את שאיפות הציונות לעצמאות. תפקידים גדולים יוטלו על החבל הימי לישראל. תחי יהודה הימית!

ישיבת מרכז החי"ל

שהתקיימה ב־30 לנובמבר ש. ז. בתל־אביב, בנושאותו של מר ש. טולקובסקי, עמדה בסימן בשורת העצמאות. הקמתה של המדינה העברית מעמידה במרכז הענינים הישוביים את המפעל הימי ודבר זה יביא בעקבותיו ללא ספק תמורות גדולות גם בתפקידיו ופעולתו של החבל הימי לישראל.

בישיבה זו הרצה הד"ר נ. וידרא בעניני "קדמה". בסכום לויכוח סביב שאלה זו (השתתפו בו ה"ה: צ. קלמנסין וטולקובסקי, ד"ר מ. הינדס, ב. רוזנברג, ש. טולקובסקי, י. שריר וי. זילברדיק) החלט:

"לפנות להנהלת הסוכנות היהודית בדרישה למנות ועדה צבורית לבירור עניני "קדמה" בה ישותף גם באיכוף החי"ל, אם תוך חודש ימים לא תמונה הועדה הנ"ל ע"י הסוכנות ימנה החי"ל ועדת בירור בשמו".

מר מ. ריבלין מסר פרטים מפעילות החי"ל בשנה החולפת ועמד על השנויים, העתידיים לחול, במבנהו ובתפקידו. עם הקמת המדינה. בויכוח השתתפו ה"ה: ד"ר מ. הינדס, זאב"הים, י. שריר, מ. גולדבורט, א. ארגמן, ד"ר ע. סימון, ב. רוזנברג, נ. יודיק, י. קלאי ומ. זיליסט. החלט לכנס את ישיבת המרכז הבאה לסוף חודש דצמבר ואת הועידה הארצית למחצית ינואר 1948.

סניפים חדשים לחבל הימי לישראל בחו"ל

צרפת.

בנובמבר ש. ז. נוסד בפריז סניף ארצי לחבל הימי לישראל בצרפת. בתמיכתה המלאה של הפדרציה הציונית. הפדרציה החליטה על הקמת סניף החי"ל, בישיבה מיוחדת, בה הרצה מר מ. ריבלין, מזכירו הכללי של החבל הימי לישראל, על הפעולה הימית של הישוב.

במסיבת היסוד נבחר הועד לסניף החדש, בהרכב ה"ה: ארדמן, קלמן, א. קוברסקי, רצ'קו, זילבר, נאוארה, שניגר, פ. דרורי, ד"ר פריי ולוכסנר בורג. לנשיאות נבחרו ה"ה קלמן, לוכסנברג, זילבר, נאוארה.

בעתון הפריזאי "די ציוניסטישע שטימע" וכן גם בדברי הפרסומת של הפדרציה נתפרסמו פרטים רבים על החבל הימי לישראל ועל פעולותיו.

ארצות הברית

מר מ. פומרוק, חבר נשיאות החבל הימי לישראל, עושה זה החודש הרביעי בארה"ב, בשליחות התנועה הימית. באספות וכנסים רבים הרצה מר פומרוק בעניני החי"ל והפי עולה הימית של הישוב. בעתונות היהודית והאנגלית נתפרסם על ידו חומר אינפורמטיבי רב.

הגב' פ. וינרייך, חברת הועד של החי"ל בקיפטאון בבקורה בנמל חיפה

בועידת פועלי-ציון בפיטסבורג נתקבלה ההחלטה הבאה בעניני החבל הימי לישראל:

"בהתאם להחלטה הקונגרס הציוני העולמי, שהכריז על החבל הימי לישראל, כעל המוסד הצבורי העליון לעניני הימאות העברית, נתבעות כל המפלגות הציוניות לעזור בהקמת סניפי החי"ל. הועידה הארצית של פועלי ציון מקדמת בברכה את ההחלטה בדבר הקמת סניף לחבל הימי לישראל בארצות הברית, בצד הסניפים הקיימים באפריקה הדרומית, אנגליה וצרפת. הועידה מביעה את תקוותה, כי החברים בכל רחבי המדינה יעזרו לחי"ל בעבודתו, החשובה במאד מבחינה פוליטית, כלכלית וחנוכית".

ארגנטינה.

ביזמתו ובהשתתפותו של הח' ד"ר י. לרנר מירושלים הוקם סניף ארצי חדש לחבל הימי לישראל בארגנטינה. באספת עסקנים גדולה, שהתקיימה בנובמבר ש. ז. בבואנוס איירס הוחלט על יסוד הסניף. נבחרה נשיאות בת 9 חברים ומועצה נרחבת מכל חוגי הישוב היהודי בארגנטינה. הסניף החדש ניגש כבר לארגון הפעולה והחל ברכישת 10.000 החברים הראשונים.

נשיאות הסניף מורכבת מה"ה: מ. בנימין — נשיא כבוד; מ. מלמוד — נשיא; י. גלזמן, ד"ר י. מירלמן, גב' ב. גרשונוב, ע. גלוקסמן, קראם — סגני הנשיא; מ. קויפמן — מזכיר כללי; ב. קסלר, ד"ר כ. ברויטמן — מזכירים; י. מגס"ז — גזבר; י. אווסכוויץ, י. רבינוביץ — סגני הגזבר.

אורוגוואי

הסניף הצעיר באורוגוואי ניגש כבר לעבודתו הרגילה. פעולת הסברה נרחבת מתנהלת על ידו בקרב חוגים רבים של היהדות המקומית. מעל דפי העתונות נתפרסמה אינפורמציה מקיפה על החי"ל ופעולותיו. חוברת תעמולה מיוחדת באישפאנזלית נפוצה בקרב הצבור.

נשיאות הסניף מורכבת מה"ה: ד"ר ישראל לובין — יו"ר; ד"ר משה הינדס — מזכיר כללי; יעקב בנמרגי — גזבר. בועד הסניף מיוצגים באיכוף חוגים שונים.

"קדמה" עוגנת זה כחדשיים ימים בנמלה של חיפה. כאן ייעשו בה התיקונים.

אחד המנהלים של החברה האנגלית, האריס את דיקסון, השותפת בחברת "קדם", הלורד קילמארנוק, ביקר בזמן האחרון בארץ, לשם שיתוף עם מנהלי החברה כאן, על המצב שנוצר לאחר כשלונותיה של "קדמה" בהפלגותיה הראשונות ולבירור היחסים בין שני הגופים השותפים.

ב-27 לנובמבר ש.ז. פרצה באניה שביתת עובדים, בשל התנגדותם להמשך עבודתו של המפקח האנגלי על האניה ה' אלאן שהוא האחראי לדעתם להזנחה בעבודה התיקונים באניה. מפקח זה, שהיה אחראי לתיקונים גם באנטוורפן ועזב את האניה לפני כחדשיים, חזר בזמן האחרון לחיפה. אין העובדים נותנים בו איומן. אין העובדים מעלים כל תביעה בענין תנאי עבודה ושכר, שהם הוגנם ביותר. השביתה הופסקה כעבור 4 שעות, לאחר התערבותה של מועצת פועלי חיפה.

הסכסוך נמסר לבוררות. מר ש. קפלנסקי נבחר כבורר יחיד ועליו שומה להחליט בענין דרישת העובדים לסילוקו של המפקח האנגלי. מר קפלנסקי קבע שאין להרחיק את המהנדס מתפקידו. עקב פסק דין זה חזרו העובדים לאניה, אך דורשים הם להעסיק את המפקח הבריטי רק בתקונים ולהפסיק את עבודתו עם גמר התקונים. כן דורשים הם למנות מהנדס יהודי בתפקיד של ממונה כללי על כל תקוני האניה.

הנהלת "קדם" דורשת מהמוסדות להקים ועדת בירור, או למסור את בירור עניני הנהלת החברה למוסד מוסמך, כדי להפסיק את ההתקפות הבלתי פוסקות מצד חוגים שונים, שמקורם באי ידיעת הענינים לאשורם. החברה מעונינת לפרוש את כל יריעת הענינים לפני ועדה כזאת והיא בטוחה שהמסקנות של כל חקירה ללא משוא פנים ישימו קץ למסע התעמולה המתנהל נגד החברה ומנהליה.

גם אגודת רבי החובל, הקצינים והמלחים העברים, הווליסה לדרוש מאת הוועד הפועל של ההסתדרות ומאת המוסדות הלאומיים לקיים חקירה בפרשת "צים", ובמיוחד בעניני "קדמה", כדי למנוע השנותם של כשלונות מסוג זה בספנות הלאומית.

בקורי אורחים

הג' פאני ויינרייך, חברת הוועד של החבל הימי ליש-ראל בקיפטאון ומהעסקניות הפעילות של החי"ל באפריקה הדרור מית עשתה בארץ כחדשיים ימים. בפגישה לקבלת פני הגב' ויינרייך, מטעם נשיאות החי"ל בארץ, ברך מר ש. טולקובסקי את האורחת בדברים חמים והרים על נס את תרומתם הנכבדה של חברינו באפריקה הדרומית לקדום הפעולה הימית של הישוב. במסבה זו נוכח גם מר נ. לבקוביץ, המזכיר הכללי של הפדרציה הציונית בבלגיה, שבשעת בקורו בארץ סייר במפ"עלי היים והחי"ל. מר טולקובסקי אמר דברי פרידה למר לבקוביץ והביע את תקותו, כי בשובו לבלגיה יסייע בידינו להקים שם צניף לחי"ל.

— בימים 3-5 לנובמבר ש.ז. סיירו אורחי החבל הימי ליש-ראל בארץ — הג' פ. ויינרייך, מקיפטאון וה' ק. בכר מיוהנסבורג וא. לובלין מפריז — בישובי הדייגים ובמפעלי החבל הימי לישראל בחיפה. בקיסריה שמעו דברי הסברה מפי חברי המקום. ב"נוהיים", עתלית בקרו, בין השאר, בבית החרושת לשמורי דגים "נון". בחיפה נוכחו בשעורי איתות בבית הספר הימי ובספינת האמונים "ולדורה". ד"ר ג. אהרונבי מסר להם פרטים על העבודה במוסד. בתחנה לחקר הדיג הימי בנמל חיפה קבלו הסברה מקיפה על פעולת המחקר מפי הד"ר מ. ליסנר וה' א. וירשובסקי. היתה זו חוויה רבת רושם לאורחים

מאפריקה הדרומית להפגש עם בני ארצם העובדים בספינת הדיג "דרום אפריקה" העוגנת כיום בנמל חיפה.

קבלת פנים לאורחים סודרה בבית יורדי היים, בהשתתפות חברי הוועד המקומי של החי"ל בחיפה ושל עסקני המקום. דברי ברכה נאמרו ע"י ד"ר מ. הינדס, עו"ד ז. ארגמן וקומ' ר. ס. מילר. הגב' ויינרייך וה' לובלין השיבו בדברי תודה.

— מר ה. ב. ניומן, יו"ר הפדרציה הציונית באוסטרליה, ביקר בימים 9-10 לנובמבר ש.ז. במפעלי החי"ל בחיפה ובקבוצת הדייגים "נוה ים" בעתלית — בלוית העו"ד ז. ארגמן וה' ש. מורבצ'יק. לכבודו נערכה גם מסבת חברים, במלון "לב הכרמל", בנשיאותו של הד"ר מ. הינדס.

— הגב' וה' שחר מקיפטאון והעתונאי זייסלר משיקאגו בקרו במפעלי החי"ל ובקבוצות הדיג ב-27-28 לנובמבר ש.ז., בלוית ה' גולדשמידט.

דוגמא נאה לחקוי

ילדי המוסד החנוכי במעברות קיימו בימים 20-25 לאוק-טובר ש.ז. מחנה ימי, בקבוצת נוהיים בעתלית.

בעבודה לימודית וחנוכית מסועפת קנו הילדים לעצמם מושגים רבים במאות ובמיוחד בעניני הדיג. מפי חברי הקבוצה שמעו על קורותיה ועל שיטות הדיג בביהח"ר לשימורי דגים "נון" ולמדו על תהליכי העבודה בתוצרת השימורים. בשעות היים והלילה ערכו סיורים לאורך חוף היים, ללמוד את היים בסערו ובנוחו. בסירת המנוע של הקבוצה הפליגו גם לאורך החוף. הילדים אספו בעלי חיים רבים, כשלשים מינים ומשפחות, והביאים למעברות לאקווריום של המוסד.

הבקר במבצר הצלבנים העתיק שבקרבת עתלית ובבריכות המלח שבמקום השלים את התכנית.

"שלבי"

הקואופרטיב המאוחד להובלה בע"מ

המשרד הראשי: חל-אביב, דרך פ"ח 30
טלפונים: 4765, 4618/9, 4641/2, 3986

סניפים:

- ת"א, רח' הגשר 4
- מרחביה 4
- מרכז מסחרי 22
- יהודה הלוי 49 טל. 2208
- מחלקת המרי בנין, אבן, חצץ, זיפוף וכד'.

- ירושלים: טלפון 3026
- חיפה: 4394
- רמת-גן: 7157
- רחובות: 232
- פתח-תקוה: 231
- בירות: 85-95
- דמשק: ליד הכניסה לחצר תחנת הרכבת

שרות יומי

לעפולה, טבריה ולנגב

העורך: י. פרישמן, חברי המערכת — ד"ר נ. וידרא, מ. פומרק, מ. ריבלין, א. ש. שטיין.

מז

טחנת קמח חיפה

טל. 2978

ת.ד. 686

אריה דזלדוב

בית מסחר עורות

צרכי סנדלרות ומיבחר גדול באמונים
תל-אביב, מרכז מסחרי 23 (פנת רח' הרצל)
למשקים - הנחה

תקוני אגות באספלט

במחירים נוחים ובאחריות
כ"כ נמצאת אצלנו למכירה
משחת אספלט לתקונים
כלי צורך בחמום.

קבוצת אחים

ת"א, רח' פינסקר 27

טלפון 2456

חברה א"י לתעשית קפיצים בע"מ

תל-אביב, רחוב זבולון 38

טלפון 5957

מייצרים:

קפיצים לאוטומובילים, למכונות וכו'
כל מיני קפיצי רפוד

א. סברנסקי

ביח"ר לקונסטרוקציות ברזל
ולכל מיני עבודות מתכת

רח' נצרת, מול תחנת הכח הישנה

טלפון 4797

חיפה

בית חרשת לחוטי חפירה

"לויטן"

י. גוטשל

תל-אביב,
מ"מ רחוב לוינסקי 25

טלפון 5197

ביח"ר למצות

חיפה - מפרץ

ת.ד. 1314

טל. 4943

15 שנות פעולה של מסדה

במשך חג החנוכה ועד 1 בינואר יינתנו לקהל הקוראים הענקות חשובות מיוחדות

- א. סדרות ספרים חשובות במהדורות חדשות, על נייר משובח ובכריכות חצי עור הדורות, בלי כל שינוי במחיר.
- ב. מספר הטפסים של הסדרות בכריכות אלו מוגבל וכל הקודם זכה.
- ג. ספריות מקובצות במחיר מוזל.
- ד. ספרים שונים בהנחה גדולה.

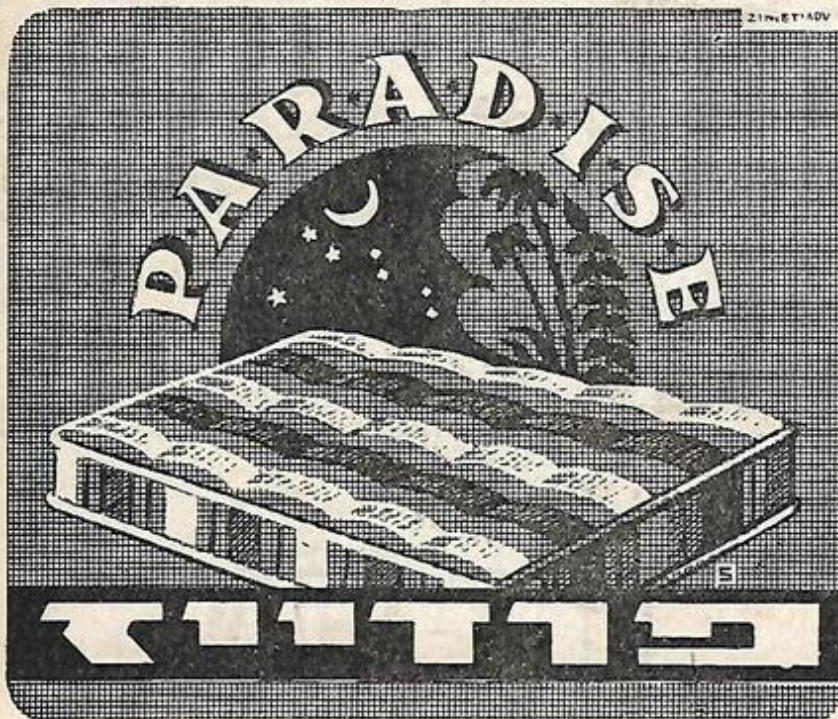
פרוספקט מיוחד של המפעל וקטלוג של ההוצאה - חנם לכל דורש
לפנות למסדה: תל-אביב, ירושלים, חיפה, ראשון לציון

שכלול

י. פרנקל ג. הוכרמן
ביח"ר למרצפות מוזאיקה ומדרגות חיפה
ת.ד. 577 טל. 3635

זלמן קצורין

טחנת קמח "תל-אביב" הראשונה
נחלת-יצחק, ע"י תל-אביב טלפון 4087
מיצר קמח סטנדרד א"י וכל מיני קמח.

היה בטוח שתקבל את התוצרת האמיתית

"איליה טאה אל פארב"ז"

מאפית קיטור יל"ג

טלפון 4852, חיפה

הלחם הטוב ביותר בעיר

בית - חרשת ליציקה

ברונזה, נחושת ואלומיניום
מיצר כיריים לבשול על חשמל

ז'ק דנינו

תל-אביב, מרכז וולובלסקי
רחוב 9 מחסן 20

מ. שכטר ושות' בע"מ

טחנת קמח
נוסדה בשנת 1905

תל-אביב, דרך ס"ת 25
טלפון 3980

ביטוח ב"יהודה - ביטוח איתן

חברת הביטוח הארצישראלית הראשונה

רחוב הרצל 12, טלפון 5358

אריגי צמר

מינים משובחים, מחירים מוזלים

תל-אביב, רח' נחלת בנימין 40
ירושלים, רח' דרך יפו 407

**"מפרץ"
ביח"ר לקרח
ומחסני קרור בע"מ**

הוצאת "בטרם"

הופיע

"עולם חדש"

מאת אלדוס האקסליי
עברית: יצחק אברהמי

מה דמות תהיה לעולמנו, אם יתקדם באותו מסלול בו הוא מתקדם?
בספר הסטירה המפירסם של אלדוס האקסליי נעשה ניסיון לתאר את
דמות העולם העתיד בעוד 600 שנה. באוטופיה זו פורד (פרויד) הוא האל;
אין האנשים נולדים, כי אם "מופרדים" מבקבוקים. זהו עולם של "חושנוע"
שאינו אלא יורשו ההגיוני של עולם הקולנוע. אנשי העולם מחולקים לחמישה
מעמדות: "אלפא", "ביטא", "גאמא", "דלתא" ו"אפסילון", וכל אדם מותכן כך
שהוא מרוצה ממעמדו, גורלו ועבודתו, אשר נקבעו לו ע"י החברה.
כיצד מתקיים עולם זה? המאושרים אנשיו? - על שאלה זו טובב הסיפור.

המחיר 650 מא"י.

בהזמנות לפנות: "בטרם", תל-אביב, רח' פין 1. טלפון 6017

**תוצרת "תנובה"
סמל הטיב של
התוצרת
החקלאית**

הוצאת "עם עובד"

שי לחג החנוכה - ספר חדש

חזק

ספר הבריאות ותרבות הגוף
מאת י. אברמוביץ, מ. בניהו, ע. גליקמן, ר. פנון

מן התוכן: אורח-חיים בריא - כיצד; ההיגיינה בעבודה; העישון; המשש; הספורט ומהותו; מתולדות החינוך הגופני; ספורט הפועלים; תרבות הגוף בישראל; יסודות החינוך ההתעמלותי; משחקים; הכדורגל; משחקי כדור ומחבט; אתלטיקה קלה; הרמת משקלות; האופנים; בוכס; היאבקות; זיאורז'יסטו; השחיה; במשוט ובמפרש; הטיול; הקליעה למטרה; בנתיבי האויר; השחמט - ספורט המוח; החינוך הגופני בארץ-ישראל.

ספר ראשון בספרות העברית בהיקפו. בתכנו ובצורתו על הבריאות והספורט.

504 עמודים, 275 תמונות, שרטוטים והדגמות, כריכה הדורה

מחירו - למנויי "עם עובד" - 2 לא"י

לשאינם מנויים 2-300 לא"י.

להזמנות מרוכזות הנחה מיוחדת.

להשיג בכל סניפי "עם עובד" ו"דבר" ומפיציו ובכל בתי מסחר הספרים.

טחנת קמח

"מפרץ" בע"מ

חיפה - מפרץ

טלפון: טחנת קמח 7183

משרד 2133

תבת דאר 1530

יעקב כספי

סוכן אניות והובלה

ת.ד. 27 טלפון 3026

רחוב המלכים 76.

פנת רחוב המערב מס' 1

מרכז מסחרי

חיפה

בני משה קורים

תל-אביב

וולפסטון 52

טלפון 4401

משרד נסיעות מ. מלחי

כרטיסי אניה ורכבות לכל חלקי התבל.
ספנות, שחרור מבית המכס, משלוח סחורות,
הובלה ואחריות.

תל-אביב, רחוב הרצל 8, טלפון 5170

חיפה, רחוב הרצל 57, טלפון 4032

טלגרמות: קונרדסטר 90

נ. ורהפטיג - בית דפוס

כריכה ותעשית חותמות

חיפה

רחוב הנמל 57

טל. 3459 ת.ד. 316

מתנות לחנוכה - הוצאת ספרים נ. טברסקי

למבוגרים

במחירים מיוחדים - עד סוף חנוכה

ההגדה של בית פורטייס,

דיון גאלטוורת, 6 כרכים 2.450

קומדיה מודרנית,

דיון גאלטוורת, 6 כרכים 2.550

שתי הסדרות יחד 4.800 לא"י

מלחמת היהודים, א-ב

הבנים, א-ב

בוא יבוא היום, א-ב

ליאון פויכטונגר

6 כרכים 2.500 לא"י במקום 3.400

ידמיהו איש ענתות, פ. וורפל

2 כרכים 1.040 לא"י במקום 1.300

לנוער

הנחה של 20% עד סוף חנוכה

פנג הלבן, זיק לונדון, מנוקד 550

לפני היות האדם, זיק לונדון 300

המרד על הבאונט.

נורדהוף-הול, א-ב 1.100

מבבל לירושלים, צ ליברמן 600

שמשון, ז. ז'בוטינסקי 650

המלך מת'א הראשון, א-ב 900

המלך מת'א באי השומם,

ינוש קורצ'ק 550

בין חומות הגטו, ר. בן-שם 550

צלם החיה, אלבום צלומים 700

לילדים

זה ספרי ליון קיפניס

מחירו 1.250 עד סוף חנוכה 1.100

אן ג'ני לאם ולגנת 1.200

הנחה של 20% עד סוף חנוכה

לספרים המנוקדים והמצוירים הבאים:

שמונה בעקבות אחד, 500

אחד משלנו, י. טשרנוביץ 550

אי-הילדים, מירה לובה, א-ב 1.100

הביבר העלוי, לאה גולדברג 500

זפת'נוק, רבקה דוידית 450

שעון בן חיל, ג. צימרמן 400

הלב, אדמונדו ד'אמיצ'יס 750

גלומיט

(רשום כפסנט בארצות רבות)

התחליף המצוי
לשיש ואבן טבעית

תוצרת מפעלי השיש והאבן

יצחק מנדלבלייט בע"מ
מפרץ חיפה

ת.ד. 1863 טלפון 7171

המשרד והמעבדה בתל-אביב:
דרך סלמה (ע"י המשביר), טלפון יפו 1729.
לנוחיות הקהל החיפאי
יפתח החודש משרד ותערוכה
במרכז מסחרי החדש, בבית מרכזי בע"מ,
על-יד מלון סבוי.

ברצוני להודיע לכל לקוחותי כי מחסני
הקרור שלנו הורחבו. הוספנו מספר חדרים
עם קרור מודרני וחדרי הקפאה.

חדר מיוחד הותקן להחסנת ביצים.

שירות ממדרגה ראשונה. מכוניחנו לוקחת
ומביאה סחורות לפי ההזמנה. מחירים נוחים

**חברה כללית לתעשיית קרח
ומחסני קרור בחיפה**

ת.ד. 15
טלפון 3765
חיפה, ליד גשר "של"
המנהל: א. וילבושביץ, מהנדס מכונות א.ס.ר.א.

חברת החמצן לא"י

(מילר ושות')

ביח"ר לחמצן ואצטילן

חיפה

ת.ד. 290

טלפון 3295

"ספרות" ל. פישבוים

בימ"ס לניר וצרכי משרד

שער פלמר 3 חיפה טלפון 3064

**הצינקה גרפיות
המאוחדות בע"מ**

תל-אביב

ת.ד. 407

טלפון 2532

רח' לילינבלום 12

**בית דפוס
מ. סוכובולסקי**

חיפה

טלפון 3882

סמטת עזה 5

ספרית פועלים

הוצאת הקיבוץ הארצי השומר הצעיר, מרחביה
המנהלה, תל-אביב, רח' אלנבי 125

הופיע ויחולק למנויים

"לכל" ב' ת' מ' ש' ב' ר'
מאת ד"ר נסחר

עברית: ת. רבינון. ש. נחמני
רומן מחיי עיר יהודית גדולה באוקראינה. המחבר מטובי הסופרים
היהודים בברית המועצות.

המחיר 750 מא"י למנויים 550 מא"י

מארקסיזם ופילוסופיה
מאת יוסף שמיר

בעיות יסוד בפילוסופיה המארקסיסטית והפילוסופיה של ימינו.
המחיר 750 מא"י למנויים 500 מא"י

"אנקורים" קבוצת הידית הכחולה
מאת חנה סמואל

ספור הרפתקאות עליו ומשעשע.
עלייה מרתקת של קבוצת ילדים לגלוי "מכונה" מסתורית

המחיר 500 מא"י למנויים 380 מא"י

"דורון" ח' י' ו' פ' ע' ל' י'
ז. פרויד

איש המדע הדגול מחולל התורה הפסיכואנליטית, מספר את קורות
חייו ופעלו.

המחיר 130 מא"י למנויים 100 מא"י

א' פ' ק' י' ח' חוברת ט"ו
לתרבות והנון

בעריכת צבי זהר

מ' ה' ת' ו' כ' נ' :
ז' ח' - י' מ' ר' ג' ל' י' - מ' ו' ל' - התפתחותו המוסרית של הילד.
ה' צ' ל' י' ג' - הנכשלים בכיתת-הספר. מ' ס' ג' - הלמידה ותהליכי החיים.
המחיר 300 מא"י למנויים 250 מא"י

הסנה

חברה ארץ-ישראלית
לאחריות בע"מ

חברת הביטוח
הגדולה בארץ

סכום הביטוח (חיים)

4,350,000.- לא"י

הכנסה שנתית ב-1946

483,200.- לא"י

הון וקרנות

648,000.- לא"י

המרכז:

תל-אביב, רח' לילינבלום 44

טלפון 4431/2 ת.ד. 805

אהרן רוזנפלד

סוכן אניות

עומד לשרות הקהל המסחרי בכל עניני הובלה ימית

ח.י.פ.ה

טלפון 4241/2

ת.ד. 74

חברה ארץ-ישראלית
לתעשיית זכוכית

„גביש“ בע"מ

ראשון לציון טלפון 261
ארץ-ישראל

המשרד בתל-אביב, רח' מקוה ישראל 18

טלפון 3667

מיצרת כלי בית
וכל מיני בקבוקים וצנצנות.

דפוס

פאוסט את הורוביץ

ח.י.פ.ה

— מרכז מסחרי החדש —

רח' שרה 7

שלמה ניפלד

עמילות במכס, מחסנאות וקומיסיון

תל-אביב,

טלפון 4191

רח' רש"י 1

תוצרת „תנובה“

תמיד

על שולחנך

חרשת לבני סיליקט ח.י.פ.ה בע"מ

ח.י.פ.ה

משרד מכירה:

תל-אביב, רחוב קלישר 22

מפרץ חיפה - בבית החרשת

ת.ד. 508

טלפון 7189

מפעלי מלט פורטלנד
ארץ - ישראליים

„נשר“ בע”מ

ע ת י ד

חברה לשרות ימי בע”מ
החברה הלאומית לספנות

להשיג בכל הארץ

AIR FRANCE
שרות רוטשילד 8. תל-אביב

לוד - פריז

בשבע שעות וחמשים דקה

לוד - ניו-יורק

ב-24 שעות ושלשים דקה

כרטיסים להשיג אצל
הסוכנים המוסמכים
שהנוסע קשור אתם.

על ידי
AIR FRANCE

שתי טיסות בשבוע, בימים חמישי וראשון.